

ONTWIKKELING IN BEELD

Onderzoek naar het in kaart brengen en benutten van de
leeropbrengsten op Kentalis Mariëlla

Hogeschool

van Arnhem en Nijmegen

Melissa van Halen &
Sanne Bos
Pedagogiek

Februari – juni 2018

Ontwikkeling in beeld

Onderzoek naar het in kaart brengen en benutten van de
leeropbrengsten op Kentalis Mariëlla

Auteurs: Melissa van Halen & Sanne Bos

Dit onderzoek is verricht ten behoeve van het
studieonderdeel “Onderzoek & Innovatie” van de
opleiding Pedagogiek, leerjaar 4.

In opdracht van: Kentalis Mariëlla

Plaats van uitgave: Sint-Michielsgestel
Pedagogiek aan de Hogeschool van Arnhem en Nijmegen

Voltooid op: 4 Juni 2018

Foto omslag: (Kentalis Mariëlla, 2017a)

Foto titelpagina: (Kentalis, z.d.-a)

Aantal woorden: 19474

Wat als mijn zoon of dochter een communicatief meervoudige beperking heeft? Wat betekent dit voor zijn of haar toekomst? Kan mijn kind naar school? En hoe vind ik een geschikte school? Kan mijn kind dan wel met mij communiceren en (hoe) zal hij zich verder ontwikkelen?

Dit zijn echter vragen die ouders niet altijd gesteld hebben. Nog niet zo heel lang geleden werden mensen met een verstandelijke beperking namelijk aangeduid als 'zwakzinnigen'. Volwassenen en kinderen werden ver van de bewoonde wereld weggestopt in instituten. Er werd niet van uit gegaan dat deze mensen iets konden leren. Dit gebeurde ook met dove en slechthorende kinderen. Sinds 1970 werd de term 'zwakzinnigen' vervangen door 'geestelijke handicap' en 'verstandelijke handicap'. Vanaf deze tijd werd er anders gekeken naar mensen met een verstandelijke beperking (Wielen, 2009). In 1923 kwam er naast het Buitengewoon Onderwijs (speciaal onderwijs) ook ruimte voor scholen voor doofstomme, blinde en slechthorende kinderen (Canon sociaal werk Nederland, z.d.). Onderwijs dat inmiddels geëmancipeerd is van zorg en opvang naar écht onderwijs (Dijksma, z.d., p.3).

Om deze kinderen zichzelf te laten ontwikkelen, wordt er anno 2018 meer gekeken naar de mogelijkheden in plaats van de beperking. Maar hoe brengen we nu die mogelijkheden en de ontwikkeling daarvan in beeld en hoe kunnen deze opbrengsten dan benut worden? Deze vragen zullen in dit onderzoeksverslag beantwoord worden.

Voor u ligt het verslag 'Ontwikkeling in beeld; onderzoek naar het in kaart brengen en benutten van de leeropbrengsten op Kentalis Mariëlla'. Kentalis Mariëlla biedt speciaal onderwijs (SO en VSO) aan kinderen en jongeren met een zeer ernstige taalontwikkelingsstoornis (Z-TOS) of gehoorproblematiek, in combinatie met een verstandelijke beperking.

Het onderzoeksverslag is geschreven in het kader van ons afstuderen aan de opleiding Pedagogiek aan de Hogeschool van Arnhem en Nijmegen (HAN) en in opdracht van Kentalis Mariëlla. Er is samen met de intern begeleiders van de school gezocht naar een knelpunt binnen de organisatie, om vervolgens in samenwerking tot een passend product te komen. Dit onderzoek heeft plaatsgevonden vanaf februari 2018 tot en met juni 2018.

Bij deze willen wij graag onze opdrachtgevers Ilona Boer en Tanja Korrel bedanken voor de fijne begeleiding en ondersteuning gedurende het onderzoek. Ook willen wij alle leerkrachten bedanken die deelgenomen hebben aan dit onderzoek. Zonder hun medewerking konden wij dit onderzoek niet uitvoeren. Daarnaast willen wij onze begeleidingsdocent Ida van Asselt bedanken. Zij stond altijd voor ons klaar om onze vragen te beantwoorden.

Wij wensen u veel leesplezier toe.

Melissa van Halen & Sanne Bos.

Sint-Michielsgestel, 26 juni 2018.

Inhoudsopgave

Voorwoord	2
Samenvatting	5
Hoofdstuk 1 – Inleiding	7
Missie en Visie	8
Visie op kwaliteitsverbetering	8
Leeswijzer	9
Hoofdstuk 2 – Probleemanalyse	10
2.1 Doelgroep	10
Doelgroepomschrijving vanuit de organisatie	10
Beperkingen afzonderlijk en de combinatie ervan	11
2.2 Monitoren van ontwikkeling en benutten van leeropbrengsten	14
Rol van de overheid	14
Belang van leeropbrengsten	14
Benutten van leeropbrengsten – kwaliteitsverbetering in het onderwijs	15
Invulling Kentalis Mariëlla	16
2.3 Conclusie	22
2.4 Probleemstelling	23
Definitie begrippen	23
Hoofdstuk 3 – onderzoeksmethode	24
3.1 Onderzoeksbenadering	24
3.2 Participanten: wie zijn er benaderd?	24
3.3 Procedure van onderzoek	25
3.4 Meetinstrumenten	26
3.5 Analyse	26
3.6 Betrouwbaarheid en validiteit	27
Hoofdstuk 4 - Resultaten	28
4.1 Deelvraag 1	28
Nieuw cyclisch systeem (LOGOS)	29
Werken met streefdoelen	29
Invoeren van leerkrachtinterventies	30
Leeropbrengsten	30
Verandering	30
4.2 Deelvraag 2	31
Proces	31
Praktisch LOGOS	33
4.3 Deelvraag 3	35
Wensen proces	35
Wensen praktisch	35
4.4 Deelvraag 4	36

Eigen rol binnen dit proces.....	36
Weerstand	36
Behoeften leerkrachten	37
Verbetering	37
Hoofdstuk 5 – Conclusie.....	38
Hoofdstuk 6 – Discussie en vooruitblik	40
6.1 Mogelijke beperkingen in het onderzoek	40
6.2 Afbakening onderzoek	40
6.3 Nog niet onderzocht	41
6.4 Opzet volgende keer	41
6.5 Suggesties en aanbevelingen	41
Literatuurlijst.....	43
Bijlagen.....	47
Bijlage 1 – Toelatingscriteria voor kinderen met een zeer ernstige TOS (Z-TOS)	47
Bijlage 2 – Mogelijkheden LOGOS	48
2.1 - Voorbeeld van een groepsplan	48
2.2 - Voorbeeld weergave plusmonitor	48
2.3 - Voorbeeld opbrengsten scherm 1	49
2.4 - Voorbeeld opbrengsten scherm 2	49
2.5 – Voorbeeld evaluatie handelingsplan	50
Bijlage 3 – Enquête	51
Bijlage 4 – Interviewguide	58
4.1 Interviewguide leerkrachten	58
4.2 Interviewguide intern begeleiders	60
Bijlage 5: Codelijst.....	62
Bijlage 6: Praktische problemen LOGOS	64

Samenvatting

Kentalis biedt landelijke onderzoek, diagnostiek, zorg, onderwijs en onderwijsondersteuning aan mensen met een taalontwikkelingsstoornis en mensen die slechthorend, doof of doofblind zijn. Een van de locaties die onderwijs biedt is Kentalis Mariëlla in Sint-Michielsgestel. De school is eind 2017 gestart met het digitale leerlingvolgsysteem LOGOS. En dat betekent zowel praktisch als inhoudelijk een andere manier van werken. De school richt zich op een bijzondere doelgroep; kinderen en jongeren (SO en VSO) met een verstandelijke beperking die daarnaast doof of slechthorend zijn of een zeer ernstige taalontwikkelingsstoornis hebben. Deze combinatie van beperkingen zorgt ervoor dat deze kinderen zich anders ontwikkelen dan kinderen in het reguliere onderwijs. Ze ontwikkelen zich vaak disharmonisch en in hele kleine stapjes. De individuele behoeften zijn vaak specifiek waardoor er een grote diversiteit aan kinderen binnen één klas ontstaat. Door de complexiteit van deze doelgroep kunnen leerkrachten weinig gebruik maken van methodes en toetsten. Dit maakt dat het volgen van de ontwikkeling en het meetbaar maken hiervan ingewikkeld is.

Kentalis Mariëlla streeft na om opbrengstgericht te werken. Dit houdt in dat leerkrachten hun onderwijs aanpassen aan de hand van meetbare resultaten. Hierbij is het de bedoeling dat er bewust, cyclisch en systematisch gewerkt om de opbrengsten te maximaliseren (Kentalis Mariëlla, 2017b). Om dit te kunnen behalen heeft de school leerroutes ingevoerd die inzichtelijk maken op welk niveau een leerling met een bepaalde uitstroombestemming en leeftijd ongeveer zou moeten functioneren. Daarnaast is LOGOS aangeschaft.

De intern begeleiders van de school geven aan dat leerkrachten op dit moment vaak volgend te werk gaan; zij gaan specifiek per kind op zoek naar wat op dat moment aansluit. Het gevaar hierbij is dat het einddoel (de uitstroombestemming met het daarbij horende niveau) uit het oog verloren wordt. Ook bestaat er het vermoeden dat er op deze manier niet het maximale uit de kinderen gehaald wordt. Het volgend werken sluit niet volledig aan bij het gewenste opbrengstgericht werken. Ook vragen de intern begeleiders zich af in hoeverre er cyclisch gewerkt wordt en of de leerkrachten de resultaten ook daadwerkelijk gebruiken om hun onderwijs te verbeteren.

Daarom is de volgende onderzoeksvraag geformuleerd: hoe kunnen leerkrachten van Kentalis Mariëlla de leeropbrengsten met behulp van LOGOS naar wens in kaart brengen en benutten om de onderwijskwaliteit te verbeteren?

Met behulp van acht interviews en een enquête (11 leerkrachten) is er geïnventariseerd wat de ideeën, ervaringen en wensen van leerkrachten en intern begeleiders zijn ten opzichte van het in kaart brengen en benutten van de leeropbrengsten. Zij zijn bevraagd op zowel inhoudelijk als praktisch vlak: hoe verloopt het proces tot leeropbrengsten op dit moment en lukt dit met LOGOS.

Uit de resultaten kwam naar voren dat de manier van werken voor veel leerkrachten een grote omslag is. De grootste veranderingen doen zich voor rondom het kiezen van doelen en het rapporteren van leerkrachtinterventies, wat de leerkrachten zou moeten ondersteunen bij het evalueren en het reflecteren op eigen handelen. Het minder volgend te werk gaan en meer vooruitstrevende doelen naleven is iets wat zij niet gewend zijn. De resultaten laten zien dat zij hier veelal de functionaliteit (nog) niet van inzien.

Er bestaan nog verschillende angsten en het roept op meerdere vlakken weerstand op. Ze geven onder andere aan dat ze bang zijn dat kinderen te veel in cijfertjes samengevat worden en er te veel aandacht is voor doelen en resultaten. Tevens maken zij zich zorgen over of de ontwikkeling van de leerlingen volledig in LOGOS weergegeven kan worden. Ze werken namelijk vaak ook aan opvoeddoelen die niet in LOGOS beschreven worden. Bovendien is het voor sommige leerlingen niet haalbaar om bepaalde doelen volledig te behalen. De verwachting is dan dat LOGOS minder ontwikkeling weergeeft dan er daadwerkelijk plaatsgevonden heeft.

Tot slot zijn er nog praktische dingen waar leraren tegenaanlopen in LOGOS. Ze zijn er nog niet in thuis en doen nog veel op papier. Voornamelijk oudere leerkrachten hebben moeite met het digitale systeem. Leerkrachten hanteren de eigen systemen die zij vóór LOGOS in gebruik hadden. Veel gegevens nemen zij later over in het systeem. Zij ervaren het op dit moment als extra administratie die tijdrovend en omslachtig is. Ze willen intensiever aan de slag om het systeem eigen te maken en de functionaliteit van bepaalde functies in LOGOS te ervaren. Ze willen graag duidelijk hebben wat het hen oplevert.

Positief aan LOGOS vinden zij dat het digitaal is en overzicht biedt. Uiteindelijk hopen zij dat het hen tijd gaat schelen in administratie. Ook denken ze dat LOGOS veel mogelijkheden biedt.

Om opbrengstgericht te werken is het van belang de verschillen stappen uit de bijbehorende cyclus goed te doorlopen. Tevens moet er aan een aantal voorwaarden worden voldaan (Dijkstra & Janssen, 2012). Er zijn echter verschillende factoren binnen het team aanwezig waardoor het doorlopen van de cyclus nog niet optimaal verloopt en er niet aan de voorwaarden voldaan wordt. Deze problemen doen zich voornamelijk voor bij het vaststellen van doelen, het beschrijven leerkrachtinterventies en het reflecteren hierop. Enerzijds zal er aandacht besteed moeten worden aan het opdoen van succeservaringen met het OGW werken en het inzichtelijk maken van de meerwaarde/functionaliiteit hiervan. Anderzijds zullen de praktische zaken opgelost en aangepast moeten worden om het systeem werkbaar te maken voor de leraren.

Er zijn ook een aantal beperkingen geweest die invloed hebben gehad op dit onderzoek: de keuze van de participanten, de ruimte waar het interview is gehouden en de respons van het invullen van de enquête. Dit heeft geleid tot een aantal tips voor de volgende keer. Ook zijn er een aantal suggesties voor een vervolgonderzoek naar voren gekomen: hoe kan de scholing en implementatie van LOGOS verbeterd worden, wanneer is een doel behaald of niet behaald en wat is de ervaring van andere scholen met LOGOS. Daarnaast zijn er een aantal aanbevelingen geformuleerd.

Hoofdstuk 1 – Inleiding

In het kader van het afstudeeronderzoek Pedagogiek is er gezocht naar een knelpunt binnen een organisatie, om vervolgens in samenwerking met de organisatie tot een passend product te komen. Dit onderzoek is uitgevoerd binnen Kentalis Mariëlla, onderdeel van het speciaal onderwijs Koninklijke Kentalis. Dit is een landelijke organisatie voor mensen met een taalontwikkelingsstoornis (TOS) en mensen die slechthorend, doof of doofblind zijn. Ze bieden onderzoek, diagnostiek, zorg, onderwijs en onderwijsondersteuning.

In het onderwijs is het belangrijk om de ontwikkeling van leerlingen inzichtelijk te maken om zo het maximale uit de leerling te kunnen halen (Zuilekom, 2017). Zowel de overheid, als de directe omgeving (ouders, leerkrachten en leerlingen) van de school heeft baat bij het in kaart brengen van deze leeropbrengsten. Bij een complexe doelgroep als op Kentalis Mariëlla is dit echter niet altijd gemakkelijk.

Kentalis Mariëlla biedt namelijk cluster 2 onderwijs aan leerlingen die doof of slechthorend zijn of een zeer ernstige taalontwikkelingsstoornis (Z-TOS) hebben, dit in combinatie met een verstandelijk beperking. Daarnaast kan er ook sprake zijn van andere bijkomende beperkingen, zoals lichamelijke beperkingen, een stoornis binnen het autisme spectrum of hechtingsproblematiek. Deze doelgroep wordt (binnen Kentalis) ook wel communicatief meervoudig beperkt (CMB) genoemd. Omdat er sprake is van een combinatie in stoornissen leidt dit tot ernstige belemmeringen op allerlei ontwikkelingsdomeinen (Kentalis Mariëlla, 2017b).

Bij Kentalis Mariëlla werken 22 leerkrachten en 4 intern begeleiders. De intern begeleiders ondersteunen de leerkrachten voornamelijk op didactische en pedagogische vaardigheden. Daarnaast zijn zij ook bezig met het verbeteren van de onderwijskwaliteit en de implementatie van het nieuwe leerlingvolgsysteem LOGOS. Kentalis Mariëlla is onderverdeeld in drie clusters namelijk: Vlinder (SO), Pauw (VSO) en Zeester (meerzorg leerlingen SO/VSO). Ieder cluster heeft zijn eigen vleugel binnen de school. De leerkrachten van andere clusters zien zij dus nauwelijks.

De school vormt samen met Kentalis Rafaël en het Orthopedagogisch Centrum (zorg) het Orthopedagogisch en -didactisch Centrum (OPDC). Samen streven zij naar een aansluitend aanbod voor de leerling, zowel organisatorisch als inhoudelijk. Zorg en onderwijs stemmen de behandeldoelen en onderwijsdoelen op elkaar af (Kentalis Mariëlla, 2017a).

Bij Kentalis Mariëlla wordt er opbrengstgericht gewerkt (OGW). Dit houdt in dat de school systematisch en doelgericht werkt aan het maximaliseren van de prestaties van haar leerlingen. Om de leeropbrengsten objectief in kaart te brengen wordt sinds schooljaar 2017-2018 gebruik gemaakt van het leerlingvolgsysteem LOGOS (Kentalis Mariëlla, 2017b). De complexiteit van de doelgroep zorgt ervoor dat het in kaart brengen van ontwikkeling ingewikkeld is. Doordat zij erg disharmonisch zijn en zich in hele kleine stapjes ontwikkelen maakt dit de ontwikkeling moeilijk zichtbaar. Daarnaast sluiten doelen naar inziens van de leerkrachten niet altijd aan bij de leerlingen. Het voor de school nog onbekende leerlingvolgsysteem LOGOS maakt het extra lastig.

Met dit onderzoek zal er gezocht worden naar hoe de leeropbrengsten worden weergegeven in LOGOS en wat Kentalis Mariëlla nodig heeft om deze volledig en naar wens in kaart te kunnen brengen en benutten.

Missie en Visie

Onderstaande is afkomstig uit “Vormgeving van het onderwijs 2017-2018” van Kentalis Mariëlla.

Kentalis Mariëlla kent een uitgebreide onderwijsvisie welke is onderverdeeld in een visie op ontwikkeling, gedrag en communicatie. Omdat de leerlingen meervoudige complexe problematieken hebben zijn er grote verschillen tussen de leerlingen op alle ontwikkelingsgebieden, wat het geven van het beste onderwijs voor iedere leerling complex maakt. Daarom wordt er nauwelijks gebruik gemaakt van klassikaal vaststaande programma's en methodes. Het onderwijsaanbod wordt aangepast op iedere individuele leerling.

Kentalis Mariëlla biedt onderwijs aan wat zich tussen methodegericht en leerlinggericht bevindt; het is belangrijk dat kinderen uitstijgen boven zichzelf, maar wel naar de zone van naaste ontwikkeling. Veel vakken worden zo dicht mogelijk bij de dagelijkse praktijk aangeboden, zodat de activiteiten betekenisvol zijn voor de leerlingen. Dit doen zij op een relatie- en competentiegericht manier, wat ontstaan is vanuit Triple-C. Het leren binnen een veilige, voorspelbare, stabiele en stimulerende omgeving staat hierbij centraal.

Tevens is communicatieve zelfredzaamheid belangrijk binnen de school. Er wordt naar gestreefd dat iedere leerling zich leert uitdrukken en informatie kan verwerven in alledaagse situaties. Samen met ouders wordt gezocht naar de meest toegankelijke vorm van communicatie.

Visie op kwaliteitsverbetering

Binnen Kentalis Mariëlla betekent Kwaliteitszorg systematisch de 'goede dingen nog beter doen'. Het systematisch werken aan kwaliteit is noodzakelijk en mag geen toeval zijn. Binnen Kentalis Mariëlla wordt er gewerkt volgens de Plan-Do-Check-Act (PDCA) cyclus. Er wordt een plan met doelen opgesteld, vervolgens wordt dit uitgevoerd met de juiste instrumenten en ten slotte wordt er geëvalueerd of de doelen bereikt zijn en of het plan bijgesteld moet worden. Kentalis Mariëlla streeft ernaar de behoeften en wensen van de leerlingen en ouders centraal te stellen. Hierdoor wordt er steeds meer aandacht besteed aan het toetsen en verbeteren van de geleverde kwaliteit (Kentalis Mariëlla, 2015).

Om de geleverde kwaliteit te kunnen toetsen en verbeteren wordt er binnen Kentalis Mariëlla opbrengstgericht gewerkt. Er wordt gestreefd naar opbrengsten die met name betrekking hebben op interactie/ communicatie, zelfstandigheid/ zelfredzaamheid en sociaal-emotionele ontwikkeling. Het is van belang dat leerlingen presteren naar hun eigen mogelijkheden en dat ze opbrengsten realiseren die leiden tot passend en succesvol vervolgonderwijs. Ook hanteert Kentalis een aantal ambities om de kwaliteit van de school te verbeteren. Een van de ambities is het verder versterken van de professionaliteit van het team om de kwaliteit van het onderwijs te verbeteren. Dit wordt gedaan door middel van evaluaties en teamcoaching om de professionele samenwerking te verrijken (Kentalis Mariëlla, 2015).

Het overkoepelende aandachtsgebied in de visie op kwaliteit van onderwijs is kwaliteitszorg. Door de leraren wordt er goed onderwijs gegeven, waarin de leerling tot leren wordt uitgedaagd en uitgenodigd. Hierdoor kunnen er optimale leeropbrengsten worden gerealiseerd, waardoor leerlingen en ouder(s)/verzorger(s) tevreden zijn. De medewerkers en het bestuur werken professioneel samen om verantwoording af te leggen en om te innoveren (Kentalis Mariëlla, 2015).

Voor de uitvoering van kwaliteitsbeleid in het onderwijs werkt Kentalis Mariëlla met het kwaliteitssysteem Werken met Kwaliteitskaarten (WMK). In de werkgroepen Opbrengsten en Kwaliteit (WOK) zijn ambities geformuleerd. De kwaliteit wordt getoetst met behulp van door de onderwijseenheden opgestelde kwaliteitskaarten in het kwaliteitssysteem WMK. De kwaliteit wordt cyclisch geborgd door zaken op schrift vast te leggen en door te rapporteren aan belanghebbenden zoals de onderwijsinspectie, bevoegd gezag, medezeggenschapsraad (MR) en ouders. Door gebruik te maken van interne audits voert de onderwijseenheid een evaluatie uit, die leidt tot kwaliteitsontwikkeling en -verbetering van het onderwijs op de onderwijseenheid in de plan-do-check-act cyclus (Kentalis Mariëlla, 2015).

Leeswijzer

In dit verslag wordt een praktijkonderzoek beschreven naar het benutten van de leeropbrengsten op Kentalis Mariëlla te St. Michielsgestel. In hoofdstuk 1, 'Inleiding' is ingegaan op de aanleiding van het onderzoek en de context hiervan, gevolgd door de missie en visie van de school. Hoofdstuk 2, 'Probleemanalyse' is een oriëntatie op de doelgroep (2.1). Hierin wordt de rol van de overheid beschreven met betrekking tot de leeropbrengsten en het belang van de leeropbrengsten. Ook wordt er beschreven hoe deze voorafgaand werden gevolgd en hoe dit nu met LOGOS wordt gedaan (2.2). Vervolgens volgt er in paragraaf 2.3 een conclusie op basis van de voorgaande analyse beschreven. Tot slot is er in paragraaf 2.4 een probleemstelling geformuleerd in de vorm van een doelstelling en een hoofdvraag met daaronder een aantal deelvragen.

Hoofdstuk 3, 'Methode van onderzoek' beschrijft de onderzoeksbenadering (3.1), de participanten in dit onderzoek (3.2), de procedure van onderzoek (3.3), welke meetinstrumenten er gebruikt zijn (3.4) en hoe de data geanalyseerd is (3.5). Het hoofdstuk wordt afgesloten met een verantwoording van de betrouwbaarheid en validiteit gedurende het onderzoek (3.6).

In hoofdstuk 4, 'Resultaten', zijn de resultaten van het onderzoek opgenomen. Vervolgens wordt in hoofdstuk 5, 'Conclusies' antwoord gegeven op de deelvragen en tot slot de op de hoofdvraag.

Het verslag wordt afgesloten met een 'Discussie en vooruitblik' in hoofdstuk 6. Tevens zijn er aanbevelingen geformuleerd voor de praktijk.

Hoofdstuk 2 – Probleemanalyse

Om in kaart te krijgen wat de precieze vragen en moeilijkheden zijn rondom het monitoren van de ontwikkeling en het in kaart brengen van de leeropbrengsten is er informatie verzameld. Er is zowel literatuur bekeken als documentatie vanuit Kentalis Mariëlla. Daarnaast hebben er gesprekken plaatsgevonden met de twee intern begeleiders. Zij zijn samen de opdrachtgevers van dit onderzoek. In de wandelgangen hebben de onderzoekers een aantal signalen opgevangen van leerkrachten over het gebruik van LOGOS. Leerkrachten gaven aan dat zij voornamelijk nog heel erg zoekende waren in hoe LOGOS precies werkt en wat het allemaal te bieden heeft.

Allereerst zal er specifiek ingegaan worden op de doelgroep van Kentalis Mariëlla en welke gevolgen dit met zich mee brengt voor de ontwikkeling. Hiervoor zullen eerst de beperkingen afzonderlijk worden besproken, gevolgd door de combinatie ervan (2.1). Vervolgens zal er beschreven worden wat het belang is van het juist in kaart brengen van leeropbrengsten. Hierna wordt beschreven welke factoren invloed hebben op het monitoren van de ontwikkeling en het in kaart brengen van de leeropbrengsten. Daarna wordt beschreven hoe de school dit voorheen deed en hoe zij hier nu invulling aan geven (2.2). Dit hoofdstuk zal eindigen met een conclusie (2.3) die leidt tot een probleemstelling, verwoord in een doelstelling met deelvragen (2.4).

2.1 Doelgroep

Doelgroepomschrijving vanuit de organisatie

Er is een groot aantal beperkingen bekend die kinderen kunnen hebben. De leerlingen van Kentalis Mariëlla hebben echter een combinatie van stoornissen die leiden tot een complexe communicatieve ontwikkeling. Binnen Kentalis wordt dit ook wel een Communicatief Meervoudige Beperking genoemd (CMB). Deze combinatie laat een heel ander beeld zien dan wanneer de stoornissen afzonderlijk bij iemand voorkomen (van Balkom, 2009; van Schijndel & van de Bogaerde, 2013).

Alle leerlingen hebben een auditieve beperking of een zeer ernstige taalontwikkelingsstoornis in combinatie met een verstandelijke beperking waarnaast ook nog andere stoornissen aanwezig kunnen zijn (lichamelijk, autisme of hechtingsproblematiek). Zij worden onderverdeeld op basis van de volgende criteria (zie Tabel 2.1):

Tabel 2.1 – Indeling doelgroep (Kentalis Mariëlla, 2017b).

Indicatiecriteria	Gehoorstoornis bij het beste oor zonder gehoorstoel	IQ	leerlingen 1 oktober 2017 in percentage
Meervoudig gehandicapte dove leerlingen	> 70 DB	< 70	71%
Meervoudig gehandicapte slechthorende leerlingen	Tussen de 35 en 70 DB	< 70	5%
Leerlingen met een zeer ernstige taalontwikkelingsstoornis (Z-TOS)	Geen gehoorstoornis Zij hebben zeer ernstige communicatie en spraak-/ taalproblemen. Zij kunnen niet of beperkt spreken of het niet of nauwelijks kunnen verwerken en begrijpen van gesproken taal.	< 70	24%

De oorzaak van de beperking verschilt. Bijna de helft van de leerlingen (45%) is bekend met een syndroom, chromosomale- of genafwijking. Tevens kan de beperking aangeboren zijn of een gevolg van vroeggeboorte (Kentalis Mariëlla, 2017b).

Beperkingen afzonderlijk en de combinatie ervan

Doof- en slechthorendheid in een horende wereld

Kentalis (z.d.-b) benoemt iemand als slechthorend of doof wanneer er sprake is van gehoorverlies. Dit wordt meestal uitgedrukt in decibel (DB) en ingedeeld in verschillende categorieën (zie tabel 2). Bijzonder hoogleraar prof. Knoors (1999) legt het verschil tussen doof- en slechthorendheid als volgt uit: bij doofheid is het gehoorverlies zo groot dat de waarneming van gesproken taal en de verwerving hiervan op visuele manier verloopt. Bij slechthorendheid is de waarneming van gesproken taal primair auditief van aard en de visuele aspecten vullen deze auditieve waarneming aan.

Tabel 2.2 Mate van gehoorverlies in decibel

Mate van gehoorverlies	Decibel
Normaal gehoor	0-20 DB
Licht gehoorverlies	20-40 DB
Matig gehoorverlies	40-60 DB
Ernstig gehoorverlies	60-90 DB
Zeer ernstig gehoorverlies/doofheid	> 90 DB

Binnen Kentalis Mariëlla heeft 95% van de dove kinderen horende ouders (Intern begeleiders, persoonlijke mededeling, 6 april 2018). De gevolgen van slechthorendheid of doofheid kunnen zeer ernstig zijn en belemmerd voornamelijk tussen de dove kinderen en horende ouders de toegang tot gesproken communicatie, informatie en taal. Dit komt doordat zij niet altijd goed met elkaar kunnen communiceren en hierdoor ontstaat er dan miscommunicatie (Knoors, 2011, p. 9-14).

De taalontwikkeling is nauw gerelateerd aan de cognitieve en psychosociale ontwikkeling. Hierdoor beïnvloeden gehoorproblemen ook het leren en het gedrag van kinderen (Knoors, 2010, p. 161-162). Wanneer dove kinderen niet meervoudig gehandicapt zijn, hebben zij een normale leeraanleg en een normaal vermogen om taal te ontwikkelen (van Balkom, 2009). De cognitieve ontwikkeling verloopt bij dove kinderen in grote lijnen gelijk aan dat van horende kinderen. Een vereiste is wel dat dove kinderen vroegtijdig een toegankelijk taalaanbod aangereikt krijgen en er sprake is van een rijke en stimulerende ontwikkel- en leeromgeving (Knoors, 1999).

Een auditieve beperking heeft vaak tot gevolgen dat er problemen optreden in de sociaal-emotionele ontwikkeling (Dirks et al., 2008; Stichting Hoormij, 2013). Volgens promovenda Kouwenberg (2013), onderzoekster aan de universiteit van Leiden (Ontwikkelings- en onderwijspsychologie), is een gezonde sociaal-emotionele ontwikkeling moeilijk te bereiken voor vele dove en slechthorende kinderen en jongeren. Volgens Kouwenberg (2013) is de groep dove en slechthorende jongeren heel heterogeen. Er is namelijk een verschil in de mate van gehoorverlies, het type hoortoestel en het soort onderwijs waar ze naartoe gaan (Kouwenberg, 2013).

(Zeer ernstige) taalontwikkelingsstoornis (Z-TOS)

TOS is een relatief onbekende stoornis, in Nederland wordt dit vaak verward met een blootstellingsachterstand (een taalachterstand veroorzaakt door beperkte input van het Nederlands). Hiervan wordt vaak verwacht dat deze vanzelf weer over gaat. Het kan echter zijn dat iemand met TOS zijn gehele leven taalzwak is (Gerrits, Beers, Bruinsma, & Singer, 2017, pp. 17-18).

Taal wordt in de hersenen van kinderen met TOS minder goed verwerkt, hierdoor verloopt de spraak- en taalontwikkeling anders dan bij leeftijdsgenoten. Zij hebben bijvoorbeeld moeite met praten of het begrijpen van taal (Kentalis, z.d.-c). TOS kan veel gevolgen hebben voor de algehele ontwikkeling van een leerling; het gedrag, leren en het sociaal emotioneel welbevinden. Taal heeft namelijk een belangrijke rol in alle vakgebieden, want zelfs bij zwem- en gymlessen is het van belang dat leerlingen de (gesproken) instructies kunnen volgen (Sanders, 2017, p. 9).

Volgens Sanders (2017) heeft ongeveer 40% van de kinderen met TOS gedragsproblemen. Dit gedrag vloeit vaak voort uit gevoelens van onmacht en niet begrepen worden. Er ontstaat dan gedrag als depressiviteit, faalangst, woedeboeien, agressie en zich terugtrekken (Sanders, 2017).

Ongeveer een kwart van de leerlingen op Kentalis Mariëlla heeft een complexe vorm van TOS, ook wel een zeer ernstige Taalontwikkelingsstoornis genoemd (Z-TOS). De school hanteert specifieke toelatingscriteria voor kinderen met Z-TOS. Deze zijn opgesteld door stichting Simea en terug te vinden in bijlage 1 (Kentalis Mariëlla, 2017b).

Verstandelijke beperking

Er wordt gesproken van een verstandelijke beperking wanneer het verstandelijk niveau beneden een IQ van 70 ligt. Tevens moet dit gepaard gaan met beperkingen in adaptieve vaardigheden (aanpassingsvaardigheden) op uiteenlopende gebieden. Er zijn vijf 'gradaties' waarin de verstandelijke beperkingen onderverdeeld worden, afhankelijk van het IQ (zie Tabel 2.3) (Didden, Collin, & Curfs, 2008, pp. 613-637; van Balkom, 2009).

Tabel 2.3 verstandelijke beperking – verdeling IQ

Mate van verstandelijke beperking	IQ
Moeilijk lerend of zwakbegaafd	70 - 80
Lichte verstandelijke beperking	50 – 69
Matige verstandelijk beperking	35 – 49
Ernstige verstandelijke beperking	20 – 34
Diepe verstandelijke beperking	< 20

Ruw genomen vertoont het cognitieve ontwikkelingsniveau van een volwassene met een lichte verstandelijke beperking veel gelijkenissen met dat van normaal begaafde kinderen tussen de 6 en 12 jaar. Iemand met een diepe verstandelijke beperking heeft een ontwikkelingsleeftijd die overeenkomt met die van kinderen tussen de 0 en 2 jaar (Didden et al., 2008).

Mensen met een verstandelijke beperking hebben met name achterstanden in het werkgeheugen, de verwerkingssnelheid en het concentratievermogen. Deze achterstanden hebben een sterk vertragend effect op de cognitieve ontwikkeling. Wel doorlopen mensen met een verstandelijke beperking, onafhankelijk van de soort en de ernst, dezelfde opeenvolgende stappen in de psychosociale ontwikkeling als mensen zonder verstandelijke beperking. Echter bereiken zij eerder een plafond in het niveau van functioneren (Voetelink, 2008, P. 7-9).

Ook de taal- en communicatieproblematiek die optreedt bij een verstandelijke beperking is een belangrijke component (van Balkom, 2009). Volgens Willems (1997) kan de verwerving van gesproken taal bij iemand met een verstandelijke beperking vertraagd zijn. Dit hangt nauw samen met een achterstand in de cognitieve ontwikkeling. De ernst van taalproblemen verschilt per niveau van verstandelijk beperkt zijn (Buursink, 2005).

Verder doorlopen zij over het algemeen een normale fysieke ontwikkeling. Wat maakt dat er een groot verschil kan zijn tussen de verstandelijke en biologische ontwikkeling (Voetelink, 2008, P.8). Daarnaast kan het zijn dat de cognitieve ontwikkeling en het gedrag dat een kind met een verstandelijke beperking laat zien niet altijd op een lijn zit. Dit wordt veroorzaakt door discrepantie in het ontwikkelingsprofiel. De cognitieve kant bij deze kinderen is dan vaak beter ontwikkeld dan hun sociaal-emotionele kant (Voetelink, 2008, P.9). Wanneer er een groot verschil is tussen de cognitieve- en sociaal-emotionele ontwikkeling wordt dit een disharmonische ontwikkeling genoemd. Dit maakt de persoon vooral emotioneel kwetsbaar en juist vanuit die emotionele kwetsbaarheid ontstaat bij veel mensen psychische problematiek en/of moeilijk verstaanbaar gedrag (Zaal, Boerhave, & Koster, 2008, p. 4).

Communicatief meervoudige beperking (CMB)

Alle leerlingen van Kentalis Mariëlla hebben een communicatief meervoudige beperking. Dit is een combinatie van een verstandelijke beperking met doof-, slechthorendheid of Z-TOS. Deze combinatie geeft een ander beeld dan de beperkingen afzonderlijk (van Schijndel & van den Bogaerde, 2013; van Balkom, 2009). Knoors & Vervloed (in van Schijndel & van den Bogaerde, 2013, p. 1) stellen dat een meervoudige beperking dusdanig complex is dat educatie en interventies bedoeld voor kinderen met één van de beperkingen niet toepasbaar zijn. "De uitwerking van de (enkelvoudige) auditieve of communicatieve beperkingen kan dus niet eenvoudig worden opgeteld bij de uitwerking van de overige (enkelvoudige) verstandelijke beperking om tot een juiste inschatting van de ernst van de uiteindelijke meervoudige beperking te komen (van Balkom, 2009, p. 61-62)." Waarschijnlijk is er vanwege deze complexiteit verbazingwekkend weinig gepubliceerd over deze specifieke doelgroep (van Balkom, 2009, p. 61-62).

Bij een vermindering van één van de twee kunnen de functies (gehoor en verstandelijk vermogen) elkaar compenseren. Bij een enkelvoudige beperking kan een doof kind een beroep doen op de verstandelijke- en talige vermogen om zinvolle patronen te ontdekken. Een kind met een verstandelijke beperking kan zich op zijn beurt beroepen op de ondersteunende rol van auditieve informatieverwerking en betekenisverlening. Deze mogelijkheid mist bij een kind met beide beperkingen (van Balkom, 2009, p. 62).

De taalontwikkeling van verstandelijk beperkte dove kinderen verloopt langzamer dan die van dove kinderen zonder verstandelijke beperking. Hetzelfde geldt voor de taalontwikkeling van (horende) kinderen met een verstandelijke beperking; deze verloopt trager dan die van (horende) kinderen zonder verstandelijke beperking. Zowel de auditieve als de verstandelijke beperking hebben dus invloed op de taalverwerking van kinderen (van Schijndel & van den Bogaerde, 2013).

In alle gevallen leidt de combinatie van een verstandelijke beperking met doof, slechthorendheid en TOS tot ernstige problemen in de taalverwerving, communicatieontwikkeling, sociaal-emotionele en persoonlijkheidsontwikkeling, leerontwikkeling en sociale cognitie (van Balkom, 2009, p. 61-62).

Eerder werd al genoemd dat er bij kinderen met een verstandelijke beperking sprake kan zijn van een disharmonische ontwikkeling (Voetelink, 2008, p. 9). Ook bij CMB-leerlingen op Kentalis Mariëlla komt dit veel voor.

2.2 Monitoren van ontwikkeling en benutten van leeropbrengsten

Allereerst wordt er in deze paragraaf beschreven wat leeropbrengsten precies zijn en welke rol de overheid hierop heeft. Vervolgens wordt kort benoemd welke belangen verschillende partijen hebben bij het in kaart brengen van deze opbrengsten en hoe zij deze kunnen benutten. Er wordt dieper ingegaan op de rol van leeropbrengsten in het verbeteren van onderwijskwaliteit. Vervolgens wordt er ingegaan op hoe Kentalis Mariëlla tot nu toe invulling geeft aan het in kaart brengen van de opbrengsten, welke invloed de complexe doelgroep hierop heeft en wat de school vervolgens met deze informatie doet.

Rol van de overheid

(Leer)opbrengsten zijn de leerresultaten van leerlingen en hun voortgang in ontwikkeling (Inspectie van het onderwijs, z.d.). Deze opbrengsten hebben alles te maken met: ‘functioneert de leerling op het gewenste/verwachte niveau?’. Maar wie bepaalt dit niveau? De overheid heeft in grote lijnen beschreven wat kinderen moeten kennen en kunnen om actief deel te kunnen nemen aan de maatschappij (SLO, z.d.). Deze grote lijnen worden sinds 2006 weergegeven in kerndoelen. De kerndoelen zijn erop gericht dat kinderen zich blijven ontwikkelen gedurende hun schoolperiode en dienen als referentiekader voor (publieke) verantwoording. Om goed in te kunnen spelen op veranderingen in de samenleving worden deze kerndoelen van tijd tot tijd aangepast (Ministerie van onderwijs, Cultuur en Wetenschap, 2006).

Sinds 2009 zijn er ook kerndoelen opgesteld voor het speciaal onderwijs. Er zijn twee sets kerndoelen speciaal onderwijs: voor leerlingen met een enkelvoudige beperking en voor zeer moeilijk lerende (ZML) of meervoudig gehandicapte (MG). De kerndoelen voor ZML- en MG-leerlingen houden rekening met uiteenlopende beperkingen en niveaus (SLO, z.d.).

Naast de leergebiedspecifieke kerndoelen van het regulier onderwijs kent het speciaal onderwijs ook leergebiedoverstijgende kerndoelen. Deze spelen een belangrijke rol. Ze zijn gericht op zintuiglijke en motorische ontwikkeling, sociaal- en emotionele ontwikkeling, spel-ontwikkeling, leren leren, omgaan met media en technologische hulpmiddelen, praktische redzaamheid, ruimtelijke oriëntatie en mobiliteit (SLO, z.d., p. 8). Door middel van de leergebiedoverstijgende kerndoelen leren kinderen meer over houding, instelling en geldende normen en waarden. Om rekening te houden met de beperkingen binnen cluster 2, wordt er meer aandacht besteed aan het gericht stimuleren van andere zintuigen om een zo breed mogelijke ervaringswereld te creëren (SLO, z.d., p. 11).

De doelen bieden scholen richting bij het creëren van een evenwichtig onderwijsaanbod. Scholen kunnen zelf invulling geven aan hoe ze met de kerndoelen aan de slag gaan (proces). Het biedt vrijheid om onderwijsaanbod af te stemmen op de mogelijkheden en beperkingen van de leerlingen (Dijksma, z.d., p. 3).

Belang van leeropbrengsten

Jaarlijks bekijkt de Inspectie van het Onderwijs of de school voldoet aan de kwaliteitseisen die door de overheid zijn vastgesteld. Het is dan vanuit de school belangrijk dat zij de opbrengsten van hun leerlingen aan de inspectie kunnen laten zien en verantwoorden. Wanneer zij dit niet kunnen worden zij met een ‘onvoldoende’ beoordeeld. Op basis van deze gegevens kiezen ouders en leerlingen een school (Onderwijsinspectie, 2010). Het is dan voor Kentalis Mariëlla dan ook noodzakelijk dat zij de opbrengsten helder in kaart kunnen brengen.

De overheid kan het onderwijs in Nederland overzichtelijk maken en scholen met elkaar vergelijken. Tevens kan er een internationale vergelijking worden gemaakt (Honingh, Ruiters, van Thiel, 2017). De Commissie van Leerlingzorg (CvL) moet jaarlijks de opbrengsten van hun leerlingen kunnen laten zien aan de inspectie. Hiermee verantwoorden zij het bestaansrecht van de school (Intern begeleiders, persoonlijke mededeling, 8 maart 2018).

Ook vanuit leerkrachten, ouders en leerlingen is er behoefte aan informatie over de opbrengsten van de leerlingen en de kwaliteit van het onderwijs (Vink, Smulders, de Gruijter, 2008). Leerkrachten kunnen aan de hand van de leeropbrengsten ouders een duidelijk beeld geven over de ontwikkeling van hun kind. Voor de leerling zelf is het belangrijk dat de ontwikkeling in kaart gebracht wordt om het maximale uit zichzelf te kunnen halen (Intern begeleiders, persoonlijke mededeling, 8 maart 2018).

Scholen kunnen met de leeropbrengsten hun eigen kwaliteit meten en verbeteren (Oude Voshaar, 2005). Hier richt dit onderzoek op en zal nog nader worden toegelicht.

Benutten van leeropbrengsten – kwaliteitsverbetering in het onderwijs

Om de kwaliteit van het onderwijs te verbeteren is het belangrijk dat de opbrengsten van leerlingen in kaart worden gebracht (Pol-van Zuilekom, 2017). Het is de taak van de overheid om de kwaliteit van het onderwijs te waarborgen en te stimuleren, zodat alle kinderen goed onderwijs krijgen (Pol-van Zuilekom, 2017). Om het (Voortgezet) Speciaal Onderwijs (V)SO te verbeteren is sinds augustus 2013 de Wet Kwaliteit (V)SO in werking getreden. De wet maakt onder andere dat scholen verplicht zijn om de voortgang van leerlingen te registreren in een leerlingvolgsysteem (Passend Onderwijs, 2013). Ontwikkelingsperspectieven en opbrengsten nemen een meer centrale rol in. Om deze leeropbrengsten te kunnen gebruiken is er een goed functionerend systeem van kwaliteitszorg nodig die zowel kwaliteitscontrole als – verbetering bevat (Dijkstra & Janssen, 2012, pp. 118 en 152.) Voor de leeropbrengsten betekent dit dat ze voldoende specifiek moeten zijn om inzicht te geven in de resultaten van (sub)groepen en individuele leerlingen.

Opbrengstgericht werken (OGW) biedt een omvattende vorm van kwaliteitszorg op groeps-, school- en bestuursniveau. Dit onderzoek richt zich voornamelijk op het groepsniveau. School- en bestuursniveau worden kort benoemd. De inspectie noemt opbrengstgericht werken de belangrijkste sleutel voor onderwijsverbetering (Dijkstra & Janssen, 2012, pp. 152-153). OGW houdt in dat de school systematisch en doelgericht werkt aan het maximaliseren van de prestaties van haar leerlingen (Onderwijsinspectie, 2010). Het wordt ook wel data-driven teaching genoemd: het leerproces wordt namelijk gestuurd op basis van de uitkomsten van metingen van leervorderingen (Dijkstra & Janssen, 2012, p. 149). Er wordt gebruikgemaakt van een (leerlingvolg)systeem die de uiteenlopende onderwijsbehoeften en de ontwikkeling van leerlingen inzichtelijk maakt. Door doelen te formuleren die afgestemd zijn op de onderwijsbehoefte en het onderwijs hierop af te stemmen zou dit moeten leiden tot maximale leeropbrengsten.

OGW maakt op groepsniveau gebruik van een stapsgewijze aanpak (zie figuur 2.1). Allereerst wordt er bepaald wat de beginsituatie is in termen van prestatieniveaus en de mate waarin leerlingen alle onderdelen van de leerstof wel/niet beheersen (bepaling van de onderwijsbehoefte). Vervolgens wordt de gewenste situatie gedefinieerd in expliciete, heldere doelen, wat doelgericht handelen stimuleert. Tot slot wordt de werkwijze bepaald die tot de gewenste situatie moet leiden. Ondanks dat men zou verwachten dat leraren zich deze aanpak tijdens hun vooropleiding eigen hebben gemaakt, is dit vaak niet terug te zien in hun handelen (Dijkstra & Janssen, 2012, p. 154).

Figuur 2.1 Cyclus opbrengstgericht werken

Om OGW te kunnen bereiken zijn er een aantal voorwaarden gesteld. Leerkrachten moeten leren om de leerlingvolgsystemen goed te gebruiken. Dit houdt in dat zij analyses kunnen maken en de resultaten ervan juist kunnen interpreteren. Tevens moeten betrokkenen (prestatie)doelen kunnen formuleren op meerdere niveaus en manieren. Daarnaast moet een school opbrengstgericht gaan functioneren; teamafspraken maken rondom doelen, resultaten systematisch evalueren en onderling effectieve aanpak uitwisselen (Dijkstra & Janssen, 2012). Volgens Visscher en Ehren (in Dijkstra & Janssen, 2012) is de centrale voorwaarde dat teams gemotiveerd zijn om tijd en energie te steken in deze manier van werken. Het vervangen van oude routines lukt namelijk alleen wanneer men het nut ervan inziet. Een leerlingvolgsysteem is een instrument die het mogelijk maakt om de kwaliteit van de kerntaak te verbeteren in plaats van een zaak die veel tijd kost. Voldoende tijd om OGW te werken, een goede taakverdeling en het gebruik van methoden en cycli zijn een vereiste (Dijkstra & Janssen, 2012).

De leeropbrengsten worden in het opbrengstgericht werken gezien als het resultaat van de beslissingen die op groeps- en schoolniveau genomen zijn en de activiteiten die zijn uitgevoerd. De resultaten, in dit geval de leeropbrengsten, zijn dus aan eigen handelen van de school toe te schrijven. Scholen zullen zichzelf, op alle niveaus de vraag moeten stellen hoe dit beter kan. Het blijkt echter complex om evaluatieresultaten te vertalen in handelingsalternatieven, wat het gebruiken van leerlingvolgsysteemoutput niet bevordert (Dijkstra & Janssen, 2012).

Een leerkracht bepaalt grotendeels de kwaliteit van het onderwijs (Rijksoverheid, z.d.). De leeropbrengsten geven de leerkrachten een duidelijk beeld van hoe de ontwikkeling van hun leerling verloopt, waar de leerling zich al in ontwikkeld heeft en op welk gebied de ontwikkeling meer aandacht verdient. Met deze gegevens worden leerkrachten bewust van hun eigen functioneren. Zij kunnen bij zichzelf nagaan of de gebruikte aanpak het gewenste effect heeft gehad (Intern begeleiders, persoonlijke mededeling 6 april). Wanneer er na het proberen van verschillende interventies weinig opbrengsten zijn op een bepaald gebied, kunnen de Intern begeleiders van Kentalis Mariëlla een leerling een leerjaar of UP terugzetten. Dit gebeurt alleen wanneer er goed verantwoord kan worden dat dit noodzakelijk is (Intern begeleiders, persoonlijke mededeling 6 april 2018).

Om de leeropbrengsten te kunnen gebruiken voor kwaliteitsverbetering is een kritische blik op het eigen professioneel handelen wenselijk. Uit inspectierapporten blijkt echter dat dit nog lang niet overal het geval is. Scholen scoren laag op het evalueren van leerresultaten en het verbinden van consequenties hieraan (Dijkstra & Janssen, 2012). De opbrengsten worden dus niet adequaat ingezet om het eigen handelen te verbeteren. De opbrengsten zijn wel te gebruiken ter verantwoording aan de overheid en ondersteuning in schoolkeuze (in Dijkstra & Janssen, 2012).

Invulling Kentalis Mariëlla

Kentalis Mariëlla heeft zich als school te houden aan de gestelde kerndoelen (ZML en MG) van de overheid. Zij moet dus gaan zorgen dat de leerlingen kennen en kunnen wat de overheid heeft beschreven. Hoe doet Kentalis Mariëlla dit? Welke invloed heeft de doelgroep hierop en hoe speelt de school daarop in?

In hoofdstuk 1 is de visie van Kentalis Mariëlla op kwaliteitsontwikkeling/verbetering weergegeven. De volgende paragraaf richt zich meer op het primaire proces en de verbetering van kwaliteit op mesoniveau.

Uitstroomprofielen, leerlijnen en leerroutes

Omdat de leerlingen verschillen in mate van zelfstandigheid, zintuiglijke- en verstandelijke beperking biedt de school de domeinen van de kerndoelen op verschillende niveaus aan door middel van uitstroomprofielen (UP). De leerlingen worden in een bepaald uitstroomprofiel geplaatst op basis van hun ontwikkelingsperspectief, niet op leeftijd. Kentalis Mariëlla biedt vier uitstroomprofielen (weergegeven in tabel 2.4) De meeste leerlingen volgen uitstroomprofiel 1,2 en 3. Er zijn maar enkele leerlingen die uitstroomprofiel 4 volgen op Kentalis Mariëlla. Dit komt doordat zij zo ernstig belemmerd zijn in hun communicatieve redzaamheid dat ze niet kunnen participeren in een andere setting (Kentalis Mariëlla, 2017b).

Uitstroom profiel	Uitstroom-mogelijkheden dagbesteding	Mate van verstandelijke beperking	IQ	Ontwikkelings-leeftijd SO	Ontwikkelings-leeftijd VSO	Mate van zelfstandigheid en ondersteuning bij activiteiten/ werk	Mate van zelfstandigheid en begeleiding bij wonen/ vrije tijd/ burgerschap
1	Dagbesteding gericht op beleving	Diep/ zeer ernstig	0-35*	0-2 jaar*	0-3jaar*	<10% zelfstandigheid >90% ondersteuning	<10% zelfstandigheid >90% begeleiding
2	Dagbesteding gericht op activiteiten	Ernstig	35-45*	2-4 jaar*	3-5 jaar*	<30% zelfstandigheid >70% ondersteuning	<20% zelfstandigheid >80% begeleiding
3	Dagbesteding gericht op arbeid	Matig tot licht	45-70*	4-6 jaar*	5-7 jaar*	<70% zelfstandigheid >30% ondersteuning	<40% zelfstandigheid >60% begeleiding
4	Dagbesteding gericht op arbeid	Licht tot geen	>70*				

Tabel 2.4 Bouwstenen voor het VSO uitstroomprofiel dagbesteding. Aangepast overgenomen uit *Vormgeving van het onderwijs* (pp. 5-6)

*Vanwege de complexe meervoudige en communicatieve problematiek van de leerlingen zijn alle getallen bij benadering.

Voor ieder uitstroomprofiel (UP) is er een bepaald eindniveau vastgesteld om daadwerkelijk uit te kunnen stromen in de desbetreffende uitstroombestemming. Om dit eindniveau te kunnen behalen, wordt er gebruik gemaakt van leerroutes. De leerroute beschrijft als het ware de jaarlijkse tussenstappen in niveaus die genomen moeten worden om tot een bepaald eindniveau te komen (Datacare, 2017). Aan ieder niveau zijn doelen verbonden die gebaseerd zijn op de door de overheid vastgestelde kerndoelen (Oudervereniging Balans, z.d.).

Een leerlijn is het pakket met de vakgebieden, deelgebieden en doelen dat de leerling volgt (Datacare, 2017). Omdat de standaard ZML- en MG- leerlijnen niet aansluiten bij de CMB-leerlingen van Kentalis Mariëlla zijn de doelen en niveaus door Kentalis aangepast en cluster 2 specifiek gemaakt. De (eind)niveaus van de CMB-leerlijnen liggen lager dan die van de standaard ZML- en MG- leerlijnen en de stappen zijn kleiner.

Binnen Kentalis Mariëlla worden er drie leerlijnpakketten gehanteerd:

1. Basaal-CMB (niveau 1 t/m 8). Doelen voor SO met UP 1 en 2 en VSO UP 1.
2. SO-CMB (niveau 1 t/m 8). Doelen voor SO met UP 3 en 4.
3. VSO-CMB (niveau 2 t/m 12). Doelen voor VSO met UP 2, 3, en 4.

Extra moeilijkheden bij de doelgroep van Kentalis Mariëlla

‘Functioneert de leerling op het gewenste/verwachte niveau?’. Dit kan op leerling-niveau, groepsniveau en schoolniveau bekeken worden. Op alle drie de niveaus levert de complexiteit van de doelgroep problemen op voor het monitoren van de ontwikkeling (proces) en de opbrengsten (resultaat). Dit hangt nauw met elkaar samen.

Allereerst wordt beschreven welke invloed de doelgroep precies heeft op het proces en de resultaten. Vervolgens wordt er inzichtelijk gemaakt hoe Kentalis Mariëlla hierop inspeelt en de leeropbrengsten inzichtelijk maakt.

Zoals al eerder beschreven vormen de leerlingen van Kentalis Mariëlle samen een heterogene groep. Dit maakt de doelgroep erg complex (Hoogen, Cardol, Speet, Spreeuwenberg, & Rijken, 2008). Waar een kind zich op een reguliere school ongeveer op gelijk niveau ontwikkelt als een van zijn leeftijds- en klasgenootjes, is dit bij CMB-leerlingen vaak niet het geval. Daarnaast is het veelvoorkomend dat een leerling op verschillende ontwikkelingsdomeinen op een ander niveau functioneert (disharmonisch profiel) (Intern begeleider, persoonlijke mededeling, 8 maart 2018).

Tevens zijn veel ‘vanzelfsprekende’ vaardigheden niet zo vanzelfsprekend. Vaardigheden die horende kinderen spelenderwijs leren, moet je dove kinderen vaak bewust aanleren; bijvoorbeeld hoe je vriendelijk vraagt of je wat mag hebben (FODOK, z.d.). Wat het extra moeilijk maakt is dat ze vanwege hun verstandelijke beperking alles per context ‘opnieuw’ aangeleerd moeten krijgen. Wat ze bij hun oppas kunnen, zullen ze bij hun ouders of op school niet vanzelfsprekend laten zien (Intern begeleiders, persoonlijke mededeling, 8 maart 2018).

Van leerkrachten vraagt dit een leerling-specifiekere manier van werken dan in het regulier onderwijs, waar alle leerlingen dezelfde leerlijn volgen. In het regulier onderwijs werken leerlingen met dezelfde leeftijd namelijk aan dezelfde doelen. Dit is vaak met één methode te ondervangen. Echter, voor iedere CMB-leerling wordt bekeken wat hij kan gebruiken in de toekomst. Dat kan voor alle leerlingen verschillend zijn. Dit vraagt een grote diversiteit aan methoden en doelen waaraan (planmatig) gewerkt wordt binnen één klas. Voor een aantal doelen is er een plan van aanpak vereist om de vaardigheden bewust aan te leren. De keuzes hierin zal de leerkracht moeten kunnen verantwoorden (Intern begeleiders, persoonlijke mededeling, 6 april 2018).

Voor de leeropbrengsten betekent dit dat er niet inzichtelijk gemaakt wordt of de leerlingen aan het ‘klassenniveau’ voldoen (bijvoorbeeld groep 4 regulier onderwijs) maar of iedere leerling de doelen op zijn eigen niveau voldoende behaald heeft.

Dit laatste vormt een andere bemoeilijkende factor. Doordat de leerlingen een complexe combinatie aan beperkingen hebben is het vaak niet mogelijk om bij deze doelgroep standaard Cito-toetsten af te nemen. Het beoordelen of bepaalde doelen wel of niet behaald zijn, gebeurt voornamelijk door middel van observaties (Kentalis, 2017). Dit maakt dat de uiteindelijke leeropbrengsten subjectief van aard zijn. Het is namelijk van de leerkracht afhankelijk of hij een doel als behaald of niet behaald beschouwd. Hoe vaak moet de leerling de vaardigheid laten zien? In welke context? Met welke personen? Op dit moment hanteren ze dat een doel behaald is als een leerling in een vertrouwde omgeving met een vertrouwde persoon de vaardigheden kan laten zien.

Tot slot maakt de complexe doelgroep van Kentalis Mariëlla dat de school de opbrengsten en dus de kwaliteit van het onderwijs, moeilijk kan vergelijken met andere scholen in Nederland. In het reguliere onderwijs worden de schoolprestaties van scholen vergeleken aan de hand van de CITO-toetsgegevens. Hierin kan er gezien worden of scholen met een vergelijkbare leerlingpopulatie onder of boven het gemiddelde scoort (Janssens & Visscher, 2004). Binnen het speciaal onderwijs is het door de complexe doelgroep vaak niet mogelijk om CITO toetsen af te nemen en worden opbrengsten aan de hand van observaties gemeten. Hierdoor zijn cluster 2-scholen volgens de Onderwijsinspectie (2009) niet in staat om vast te stellen of de resultaten van de leerlingen aan het einde van de schoolperiode op of onder het niveau liggen van een vergelijkbare leerlingenpopulatie. De kwaliteit tussen scholen onderling in het speciaal onderwijs is dan ook moeilijk met elkaar te vergelijken. Zij scoren wel vaker voldoende op onderdelen van de leerlingenzorg, het leerstofaanbod en de onderwijstijd, dan scholen in cluster 3 en 4. Deze scholen stemmen beter af op de verschillende onderwijsbehoeften (onderwijsinspectie, 2009).

Het in kaart brengen leeropbrengsten tot het schooljaar 2017-2018.

Deze paragraaf is gebaseerd op drie gesprekken met de opdrachtgever.

Tot schooljaar 2017-2018 was er nog geen sprake van leerroutes. Per uitstroomprofiel was er een bepaald eindniveau vastgesteld. Om hier te komen werd er gebruik gemaakt van de zogenaamde piketpaaltjes; een bepaald niveau per leeftijd (8, 12, 16 en 18 jaar). Leerkrachten schatte zelf in aan welke doelen zij gingen werken om dit niveau te kunnen bereiken. Deze doelen waren afkomstig uit de standaard ZML- en MG-leerlijnen. De leerlingen waren wel in uitstroomprofielen ingedeeld.

Een valkuil hierbij was dat leerkrachten te leerlingvolgend te werk gingen (Intern begeleiders, persoonlijke mededeling, 8 maart 2018). Wanneer er een doel behaald was, werd er gekeken welk doel hier mooi op aan sloot. Hierbij was de kans groot dat zij het einddoel uit het oog verloren. Het kwam dan voor dat een leerling op 8-jarige leeftijd het gestelde niveau nog niet bereikt had waardoor de stap naar het niveau van 12 jaar nóg groter werd. Dit sloot niet volledig aan bij het gewenste opbrengstgericht werken van Kentalis Mariëlla, waarbij het stellen van vooruitstrevende doelen belangrijk is.

Per doel scoorde leerkrachten in een vierpuntsschaal. Hierin konden zij aangeven of een doel niet, een beetje, grotendeels of volledig behaald was. Nadelig hieraan was dat veel doelen op 'grotendeels behaald' bleven staan en niet afgerond werden. Tevens waren de vier 'schalen' niet van elkaar te onderscheiden in de leeropbrengsten. Hierin kon je namelijk wel zien dat er ontwikkeling was geweest maar niet precies in hoever en op welk gebied.

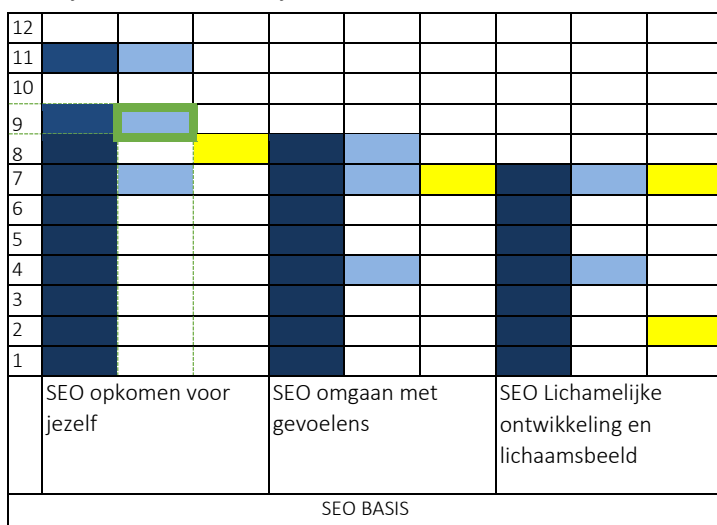
De leeropbrengsten werden uiteindelijk weergegeven zoals in figuur 2.2 Voor ieder ontwikkelingsdomein werd er een grafiek ingevuld met verticaal de niveaus en horizontaal de ontwikkelingsdomeinen. Met kleuren werd er aangegeven of er wel of geen ontwikkeling was geweest aan de hand van de vierpuntsschaal. Het probleem hierbij was dat ze wel konden zien dát er ontwikkeling was geweest op een bepaald niveau, maar niet op hoeveel en welke doelen.

Wanneer op niveau 9 binnen de *SEO opkomen voor jezelf* een doel met 'een beetje behaald' gescoord werd, werd dit vakje in de tabel lichtblauw: "Niveau van ontwikkelingen afgelopen 6 maanden". Maar ook wanneer er op dit niveau de afgelopen zes maanden drie doelen met 'voldoende behaald' gescoord werden, werd dit vakje licht blauw.

Ondanks dat de onderwijsinspectie de opbrengsten zoals hieronder weergegeven als voldoende beschouwde, waren leerkrachten niet tevreden. Het schema waarin de ontwikkeling werd weergegeven gaf een vertekend beeld van de leerling, waarin niet duidelijk te zien was op welk gebied de leerling ontwikkeling had doorgemaakt (Intern begeleiders, persoonlijke mededeling, 8 maart 2018).

Uitstroomprofiel : 3

Leeftijd : 12;10 jaar

Donkere kleur: niveau van de afgelopen jaren
 Lichtere kleur: Niveau van ontwikkelingen afgelopen 6 maanden
 Geel: Niveau van doelstellingen komend jaar
 Grijs: niet relevante doelen op de leerlijn
 < terugval in ontwikkeling

Witte gaten in de lichte kleur wil zeggen; geen ontwikkeling in het afgelopen 6 maanden, wel behoud van niveau vaardigheden.

Figuur 2.2 – (deel) voorbeeldschema leeropbrengsten tot 2017-2018

Situatie schooljaar 2017-2018

Omdat leerkrachten niet tevreden waren over het in kaart brengen van de leeropbrengsten en het einddoel vanwege het ontbreken van leerroutes uit het oog verloren werd, is er Kentalis-breed besloten om een leerlingvolgsysteem (LVS) aan te schaffen; LOGOS. Het LVS vraagt grote verandering in het documenteren van het proces en geeft de uiteindelijke leeropbrengsten anders weer dan zij gewend waren. Hoe het proces en de resultaten er sinds schooljaar 2017-2018 uit zien wordt hieronder beschreven.

Allereerst worden alle mogelijkheden van LOGOS uitgelegd, gevolgd door hoe Kentalis Mariëlla LOGOS tot nu toe in heeft kunnen zetten. Er wordt afgesloten met de vragen van de Intern begeleiders met betrekking tot het benutten van de leeropbrengsten.

Mogelijkheden LOGOS

Eerder dit verslag werd de term opbrengstgericht werken al genoemd: het systematisch en doelgericht werken aan het maximaliseren van de prestaties van haar leerlingen (Onderwijsinspectie, 2010). Uit onderzoek van de onderwijsinspectie (2010) blijkt dat het daadwerkelijk opbrengstgericht werken invloed heeft op de verbetering van leerresultaten; er is vaker een stijgende lijn te zien. Om de leeropbrengsten zo hoog mogelijk te krijgen is het essentieel dat de school ambitieuze doelen stelt, zicht heeft op de leerresultaten en resultaatgericht werkt. Hierbij is het volgen van een evaluatieve cyclus van belang.

Ook binnen Kentalis Mariëlla wordt het belangrijk gevonden dat leerlingen zich zo optimaal mogelijk ontwikkelen. Daarom is de school bij aanvang van schooljaar 2017/2018 gestart met het leerlingvolgsysteem LOGOS (Vormgeving Onderwijs Kentalis school Mariëlla). Dit systeem is, aansluitend op het opbrengstgericht werken, opgebouwd aan de hand van de PDCA (plan-do-check-act) cyclus. Dit is een veelgebruikt hulpmiddel bij het beroepsmatig handelen (Verhagen, 2013, pp. 30-32). Het systeem LOGOS maakt onderscheid in planning, uitvoering, toetsing en evaluatie.

LOGOS wordt zowel in het regulier als speciaal onderwijs gebruikt. In LOGOS kan er gebruik worden gemaakt van de eigen leerlijnen, maar ook van het Landelijk Doelgroepen Model (LDM). Met dit LDM doorloopt de school een aantal vaste stappen die de leerling via een passende route leidt naar de maximale haalbare uitstroombestemming (Landelijk Expertise Centrum Speciaal Onderwijs, z.d.).

Binnen Logos wordt er meer kindgericht gewerkt en het is minder gericht op de methode en op toetsen. Daarmee biedt Logos de oplossing om het onderwijs voor iedere leerling passend en voor iedere leerkracht overzichtelijk te maken (Datacare, 2017).

LOGOS werkt als een soort navigatiesysteem. Wanneer de uitstroombestemming voor een leerling is ingevuld 'bevindt de leerling zich al ergens op een leerroute'. Aan de hand van het onderwijsjaar en eventuele andere aanvullende ingevoerde gegevens van de leerling 'weet' LOGOS welk leerstofaanbod op welk moment passend is. Het systeem toont vanaf dat moment de juiste doelen in de juiste periode (Datacare, 2017).

Wanneer er gestart wordt met LOGOS zal als eerste het ontwikkelingsperspectief van de leerlingen ingevuld worden. Het ontwikkelingsperspectief is het uitstroomprofiel en de leerroute die de leerling volgt. De leerkracht kiest in LOGOS het uitstroomprofiel dat deze leerling volgt. Vervolgens kiest hij de leerroute die de leerling volgt. Het kan ook zijn dat een leerling meerdere leerroutes volgt bijvoorbeeld voor het domein 'sociale emotionele ontwikkeling' leerroute 3 maar voor het domein 'praktische redzaamheid' leerroute 2 (Kentalis, 2017).

Vervolgens is het aan de leerkrachten om groepsplannen op te stellen (zie bijlage 2.1 – voorbeeld groepsplan). Hierin worden alle leerlingen uit een klas weergegeven en gesorteerd naar niveau. LOGOS geeft aan de hand van het gevolgde uitstroomprofiel en het aantal onderwijsjaren aan welke doelen aansluiten bij het streefniveau van de leerling. Ieder streefniveau geeft per onderwijsjaar aan waarnaar gestreefd wordt om uiteindelijk tot het uitstroomniveau te komen (Kentalis, 2017).

De leerkracht kan per vakgebied voor iedere leerling 15 doelen kiezen waar het komende half jaar planmatig aan gewerkt gaat worden (Intern begeleiders, persoonlijke mededeling, 20 februari 2018). Voorbeelden van vakgebieden in LOGOS zijn: zintuigelijke en motorische ontwikkeling, sociale en emotionele ontwikkeling, praktische redzaamheid, leren leren, taal en rekenen. Daarna kan de leerkracht per leerling aangeven met welk materiaal en methode er gewerkt wordt en welke aanpak gehanteerd wordt. Daarnaast staat er in de laatste kolom bij 'evaluatie' hoe de leerling gevolgd wordt.

Wanneer er voor een individuele leerling een uitgebreider plan nodig is kan er voor een handelingsplan gekozen worden. Dit is een aanvulling op het groepsplan voor een individuele leerling. De diverse onderdelen uit het groepsplan worden dan aangepast, aangevuld of vervangen om tegemoet te komen aan de behoeften van de individuele leerling. In dit handelingsplan wordt de status van het gestreefde doel en de actuele doelen weergegeven (Datacare, 2017).

In het leerlingplan wordt alle informatie uit de verschillende groeps- en handelingsplannen verzameld. Hierin zijn de doelen, de status van de doelen, de aanpak, de evaluatie en de eventuele gemaakte afspraken te zien. Hiermee kan er een heldere rapportage van de leerling samengesteld worden. Daarnaast heeft dit leerlingplan ook waarde binnen de leerlingbespreking. Op basis van de getoonde vorderingen in het leerlingplan kan worden bepaald of het ontwikkelingsperspectief bijgesteld dient te worden. (Datacare, 2017).

De resultaten van de leerlingen worden overzichtelijk weergegeven in de plusmonitor. Hierin kunnen de streefniveaus en beheersingsniveaus per domein met elkaar vergeleken worden (zie bijlage 2.2 – voorbeeld weergave plusmonitor). In de plusmonitor kan er voor een bepaald schooljaar en een bepaalde leerroute gekozen worden waarvan de resultaten worden weergegeven. Daarnaast kan er ook gekozen worden voor een weergave van de resultaten van één of meerdere leerlingen. Ook worden de vakgebieden en deelgebieden in de plusmonitor weergegeven met de bijbehorende doelen. Met een vakgebied worden de gegeven vakken bedoeld waarop leerlingen beoordeeld worden zoals rekenen, taal, spelling, lezen en praktische redzaamheid. Elk vakgebied is onderverdeeld in meerdere deelgebieden. Rekenen is bijvoorbeeld een vakgebied met daaronder de deelgebieden: 'optellen en aftrekken', 'vermenigvuldigen en delen', 'meten van tijd' en 'geld rekenen'.

In de Plusmonitor kan er op doelniveau aangegeven worden of een doel behaald, niet behaald of te behalen is. Op basis van de gegevens op het doelniveau wordt het beheersingsniveau van het deelgebied berekend. Dit wordt weergegeven met een heel getal. Wanneer alle dikgedrukte doelen (de hoofddoelen) binnen een niveau bepaald zijn, wordt dat niveau overgenomen voor het deelgebied (Datacare, 2017).

In het scherm 'Opbrengsten' is een overzichtelijke weergave te zien van de verschillende gegevens van de leerlingen (zie bijlage 2.3 – voorbeeld opbrengsten). Hiermee kunnen de opbrengsten van de leerlingen sneller in beeld gebracht worden.

Alle leerlingen worden op alfabetische volgorde getoond met daarachter de klas waarin ze zich bevinden, hun onderwijsjaar (OJ), uitstroombestemming (UB) en streefniveau (SN) volgens de leerroute die ze volgen. Vervolgens worden alle domeinen (vakgebieden) weergegeven en achter de namen van de leerlingen staan de behaalde beheersingsniveaus genoemd per domein. Deze beheersingsniveaus worden weergegeven in drie kleuren. De kleur groen (plusscore) als het beheersingsniveau hoger ligt dan het streefniveau.

Zwart (niveauscore) als het beheersingsniveau ligt op het streefniveau tot een punt onder het streefniveau. En rood (zorgscore) als het beheersingsniveau meer dan een punt onder het streefniveau ligt. De gegevens van de leerlingen worden in het tweede deel van het scherm samengevoegd (zie bijlage 2.4 – voorbeeld opbrengsten). Per domein is daar het gemiddelde beheersingsniveau te zien. Daarnaast wordt per domein weergegeven hoeveel procent van de leerlingen een plusscore, niveauscore of zorgscore heeft. Het aantal leerlingen wordt achter het percentage tussen haakjes weergegeven (Datacare, 2017).

In de velden ‘Evaluatie’ en ‘Vervolg’ kan er per leerling geëvalueerd worden op de doelen uit het gestelde groepsplan. In het veld ‘Groepsevaluatie’ kan er geëvalueerd worden op het groepsplan van de gehele groep. Hieronder worden de doelen van het handelingsplan weergegeven. Per doel kan aangegeven worden of het doel ‘Te behalen’, ‘Niet behaald’ of al ‘Behaald’ is (Datacare, 2017). ‘Niet behaald’ betekent in dit geval dat het doel binnen het datumbereik van dit leerlingplan niet behaald is. Dit kan in een volgend leerjaar dus alsnog wijzingen in ‘behaald’. Bij de evaluatie kunnen doelen ook nog op ‘te behalen’ blijven staan. Deze optie wordt gehandhaafd als er verwacht wordt dat het doel nog in het huidige schooljaar zal behaald worden (Kentalis, 2017). Ook is ruimte om het handelingsplan in zijn geheel te evalueren (zie bijlage 2.5 – voorbeeld evaluatie handelingsplan). Hier kan ook aangegeven worden hoe het vervolgen voor een leerling op dit domein eruit zal komen te zien (Datacare, 2017).

Inmiddels bereikt met LOGOS

Binnen Kentalis Mariëlla werken alle leerkrachten en de vier intern begeleiders sinds schooljaar 2017-2018 met het nieuwe leerlingvolgsysteem LOGOS. Om de leerkrachten hierin te scholen heeft Kentalis een implementatieplan opgezet. In oktober 2017 was er voor alle leerkrachten een studiedag waarin de eerste stap in het leerlingvolgsysteem door de ontwikkelaar van LOGOS werd uitgelegd. Vervolgens konden zij hier zelf mee aan de slag gaan en uitproberen hoe het systeem werkt. Ook hadden zij daarbij een handleiding aangereikt gekregen, waarin per stap staat uitgelegd hoe je de gegevens van een leerling in LOGOS kan toevoegen.

Het afgelopen half jaar is er dus vooral gewerkt aan de ‘Plan’ fase. Alle leerlingen zijn aan de hand van het ontwikkelingsperspectief binnen een uitstroomprofiel geplaatst en ingevoerd in LOGOS. Vervolgens zijn er door de leerkrachten groepsplannen opgesteld. In het groepsplan staan zowel groepsdoelen als individuele doelen van leerlingen weergegeven. In januari 2018 zijn er voor iedere leerling 30 doelen gekozen waar zij het komende kalenderjaar aan gaan werken. Iedere zes weken wordt er dan aan ongeveer vijf doelen gewerkt. Om de zes weken wordt er door alle leraren geëvalueerd op deze doelen. Doordat Kentalis Mariëlla nu nog in de implementatietraject zitten gebeurt dit de eerste twee keer in werkgroepen, waarbij de Intern begeleiders rondlopen voor eventuele vragen. Na het derde evaluatiemoment wordt er van de leerkracht verwacht dat zij dit zelfstandig kunnen (Intern begeleiders, persoonlijke mededeling, 15 maart 2018). De eerste evaluatie op deze doelen heeft plaatsgevonden in week 11.

Op 16 april 2018 heeft de ontwikkelaar van LOGOS uitleg gegeven over de functie ‘Plusmonitor’ in LOGOS. Met deze functie kunnen leerkrachten de resultaten van de leerlingen en voortgang van de doelen zien.

De intern begeleiders geven aan dat het goed gelukt is om de leerlingen in een juist uitstroomprofiel te plaatsen. Tevens weten zij hoe ze leerlingen met een disharmonisch profiel voor bepaalde domeinen een leerjaar of uitstroomprofiel lager kunnen zetten, zodat er beter aangesloten kan worden bij de zone van naaste ontwikkeling. Een leerling kan bijvoorbeeld in uitstroomprofiel 3 zitten vanwege zijn cognitief en sociaal-emotioneel functioneren op een leeftijd van 4-6 jaar, maar vanwege zijn rolstoelgebondenheid op fysiek vlak doelen nastreven uit de leerroute van uitstroomprofiel 2 (Interne begeleiders, persoonlijke mededeling, 15 maart 2018).

Benutten van de leeropbrengsten binnen Kentalis

Omdat de school vooral bezig is geweest met de planfase ontstaan er veel vragen rondom de leeropbrengsten. Zo is het voor de leerkrachten en intern begeleiders nog onduidelijk hoe deze worden weergegeven. Daarnaast is het ook nog de vraag hoe de leerkrachten deze leeropbrengsten (kunnen) benutten.

Op dit moment is het onduidelijk óf leerkrachten de opbrengsten benutten en hoe zij dit doen. De intern begeleiders schatten in dat een aantal dit doet omdat dit onderdeel is van hun karakter, het merendeel van de leerkrachten zal dit naar hun idee (nog) niet doen (Persoonlijke mededeling, 20 maart 2018). Ook de onderwijsinspectie stelt vast dat scholen moeite hebben om relaties te leggen tussen onderwijsdoelen, het aanbod en de pedagogische aanpak, en de opbrengsten die ze in kaart brengen (Onderwijsraad, 2016). Leerkrachten gaan in LOGOS automatisch planmatiger te werk vanwege de opbouw die gebaseerd is op de PDCA-cyclus. Volgens de intern begeleiders roept dit bij een aantal leerkrachten dan ook de nodige weerstand op; het kost veel werk. Veel leerkrachten doen namelijk veel intuïtief en ‘bewaren’ de plannen in hun hoofd. Zij waren vrij hun eigen manier hierin te kiezen (Intern begeleiders, persoonlijke mededeling, 20 maart 2018). Door de gekozen interventies eenduidig in LOGOS vast te leggen zullen leraren makkelijker terug kunnen kijken op wat zij gedaan hebben en de opbrengsten hiervan (Intern begeleiders, persoonlijke mededeling, 20 maart 2018).

2.3 Conclusie

De communicatief meervoudige beperking van de leerlingen van Kentalis Mariëlla heeft grote invloed op hun ontwikkeling. Zowel de auditieve/TOS beperking als de verstandelijke beperking zorgt voor belemmering in de taalverwerving, communicatieontwikkeling, sociaal-emotionele en persoonlijkheidsontwikkeling, leerontwikkeling en sociale cognitie (van Balkom, 2009, p. 61-62). De leerlingen van Kentalis Mariëlla zitten, net als de meeste andere kinderen in Nederland, op school om zich verder te ontwikkelen. Om dit voor iedere leerling te kunnen verwezenlijken is leerling-specifiek te werk gaan noodzakelijk.

Daarom is het belangrijk dat de ontwikkeling die iedere leerling doormaakt ook zo goed mogelijk gemonitord en in kaart gebracht wordt. Deze leeropbrengsten zijn belangrijk om de kwaliteit van het onderwijs te verbeteren (Pol-van Zuilekom, 2017). Opbrengstgericht werken biedt een omvattende vorm van kwaliteitszorg (Dijkstra & Janssen, 2012). De leeropbrengsten zijn tevens van belang voor de overheid (Intern begeleiders, persoonlijk mededeling, 8 maart; Vink et al., 2008). Ook vanuit leerkrachten, ouders en leerlingen is er een behoefte aan informatie over de opbrengsten van de leerlingen en de kwaliteit van het onderwijs (Vink, Smulders, de Gruijter, 2008). Leraren kunnen hun eigen onderwijskwaliteit beoordelen door middel van de leeropbrengsten. Zij kunnen zien of ze de gewenste ontwikkeling bereikt hebben met hun onderwijs (Intern begeleiders, persoonlijke mededeling, 8 maart 2018).

De complexe doelgroep maakt het monitoren van de ontwikkeling ingewikkelder (Hoogen et al., 2008; Intern begeleiders, persoonlijke mededeling, 8 maart 2018; FODOK, z.d.). Om dit beter te kunnen doen is de school in 2017-2018 gestart met het leerlingvolgsysteem LOGOS. De oude opbrengsten maakte met name voor leraren en ouders onvoldoende inzichtelijk in hoeverre leerlingen ontwikkeling hadden doorgemaakt (Intern begeleiders, persoonlijke mededeling, 8 maart 2018).

In LOGOS kunnen leraren tijdens het gehele proces, voorafgaande aan de leeropbrengsten, verschillende gegevens invoeren. De ingevoerde gegevens kunnen automatisch worden omgezet in leeropbrengsten (Datacare, 2017).

Het is nog onduidelijk in hoeverre deze gegevens benut worden. De opbrengsten die in LOGOS worden weergegeven zijn goed te gebruiken ter verantwoording aan de inspectie. De Intern begeleiders weten echter nog niet of de leeropbrengsten voldoende ingezet worden door leraren om hun eigen onderwijskwaliteit te beoordelen en te verbeteren om zo de ontwikkeling van de leerlingen maximaliseren (persoonlijk mededeling, 20 maart 2018).

Door middel van het onderzoek wordt er uitgezocht hoe de leraren tot nu toe gebruik maken van de leeropbrengsten; in hoeverre zijn leerkrachten bewust bezig met het verbeteren van hun onderwijskwaliteit? Weten zij hoe ze dit aan moeten pakken aan de hand van de leeropbrengsten en het voorafgaande proces en waar zien zij nog mogelijkheden om dit beter te kunnen doen?

2.4 Probleemstelling

Vanuit de probleemanalyse is het volgende onderzoeksdoel geformuleerd:

Het onderzoek moet kennis en inzicht opleveren over de wijze waarop leerkrachten van Kentalis Mariëlla de leeropbrengsten met behulp van LOGOS naar wens in kaart kunnen brengen en benutten om de onderwijskwaliteit te verbeteren. Op basis van deze kennis en inzichten worden aanbevelingen gedaan om de leeropbrengsten beter in kaart te kunnen brengen en benutten. Dit draagt bij aan het verbeteren van de onderwijskwaliteit.

De onderzoeksvraag die hier logisch uit voortvloeit is:

Hoe kunnen leerkrachten van Kentalis Mariëlla de leeropbrengsten met behulp van LOGOS naar wens in kaart brengen en benutten om de onderwijskwaliteit te verbeteren?

De deelvragen die beantwoord worden om een volledig beeld te kunnen schetsen zijn:

- Welke ideeën hebben leerkrachten en intern begeleiders over het in kaart brengen en benutten van leeropbrengsten?
- Welke ervaringen hebben leerkrachten en intern begeleiders met het in kaart brengen en benutten van leeropbrengsten?
- Welke wensen hebben leerkrachten t.o.v. het in kaart brengen en benutten van leeropbrengsten?
- Welke ideeën hebben intern begeleiders over het ondersteunen van leerkrachten bij het in kaart brengen en benutten van leeropbrengsten?

Definitie begrippen

Onderwijskwaliteit – De mate waarin het onderwijs bijdraagt aan een goede ontwikkeling.

In kaart brengen – Het cyclisch bijhouden van de ontwikkeling in een systeem.

Naar wens benutten – zodat zij ook écht iets met de opbrengsten kunnen met betrekking op het verbeteren van hun eigen onderwijskwaliteit en hier het beste uit kunnen halen voor zichzelf en de leerling.

Leeropbrengsten - (Leer)opbrengsten zijn de leerresultaten van leerlingen en hun voortgang in ontwikkeling, zij zeggen iets over of de leerling zich onder, op of boven het streefniveau van het uitstroomprofiel bevindt.

Ervaringen – Hoe leerkrachten tot nu toe het gebruik van het nieuwe leerlingvolgsysteem LOGOS ervaren. Hoe de leeropbrengsten tot nu toe zijn benut en hoe dit is verlopen.

Wensen – Wat ze anders zouden willen zien, wat de ideale situatie dan is en welke behoeftes ze hierbij nodig hebben.

Ideeën – Wat hun eigen rol is binnen dit proces. Waar de weerstand vanuit leerkrachten vandaan komt. Waar zij denken dat de behoeftes van leerkrachten liggen en hoe zij denken dat het beter kan.

Hoofdstuk 3 – onderzoeksmethode

In dit hoofdstuk zal beschreven worden hoe het onderzoek is uitgevoerd. Allereerst zal de onderzoeksbenadering beschreven worden waarin de keuze van kwalitatief en kwantitatief onderzoek wordt onderbouwd (3.1).

Vervolgens worden de participanten beschreven die deelgenomen hebben aan dit onderzoek (3.2). Hierna worden de procedure van het onderzoek (3.3) en de gebruikte meetinstrumenten beschreven (3.4). Vervolgens wordt in de analyse beschreven hoe de data is geanalyseerd (3.5). Dit hoofdstuk eindigt met hoe er rekening is gehouden met het vergroten van de betrouwbaarheid en validiteit in dit onderzoek (3.6).

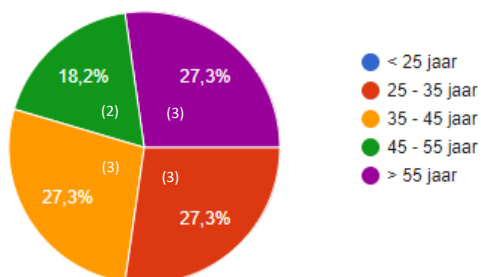
3.1 Onderzoeksbenadering

Er is gekozen voor een kwalitatief onderzoek. Hiervoor is gekozen omdat er tijdens het onderzoek achter de ervaringen, ideeën, wensen en kennis van zowel de leerkrachten als Intern begeleiders is gevraagd rondom het gebruik en benutten van de leeropbrengsten. Het doel van kwalitatief onderzoek is om inzicht te krijgen in de verschillende interpretaties en opvattingen van personen en de betekenis die zij geven aan bepaalde situaties (Swaen, 2013).

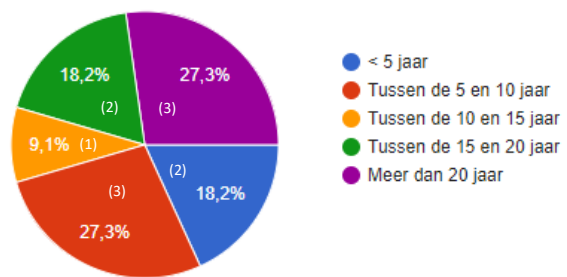
3.2 Participanten: wie zijn er benaderd?

In dit onderzoek zijn alle 22 leerkrachten van Kentalis Mariëlla benaderd om een enquête in te vullen om hiermee de ideeën, ervaringen en wensen t.o.v. het in kaart brengen en benutten van leeropbrengsten met behulp van LOGOS te inventariseren. Zij zijn in eerste instantie benaderd via de mail (op aanraden van de opdrachtgever) waarin ze de enquête met een link online konden invoeren. In eerste instantie hadden er 6 leerkrachten de enquête ingevuld. Vervolgens zijn de onderzoekers na een week langs alle klassen geweest en hebben potjes snoep uitgedeeld met daarop een herinnering om de enquête in te vullen. Ook is er na een week een reminder mail gestuurd, zodat leerkrachten opnieuw zagen dat ze deze nog moesten invullen. Uiteindelijk is deze door 11 leerkrachten ingevuld.

Alle participanten waren vrouw en verschilden in leeftijd tussen de 25 en 55+ (zie figuur 3.1). Tien van hen hebben een hbo-opleiding afgerond, 1 leerkracht is universitair opgeleid. De opleidingen die zij gevolgd hebben zijn de Pabo (8), pedagogische academie (1), docent NGT 2^e graads (1) en orthopedagogiek (1). De tijd dat zij werkzaam zijn binnen Kentalis Mariëlla is erg verschillend; van minder dan vijf jaar tot meer dan twintig jaar (zie figuur 3.2). Vijf van deze leerkrachten zijn werkzaam in VSO-cluster Pauw, drie in SO/VSO cluster Zeester en twee in SO cluster Vlinder. Hiermee zijn alle clusters gedekt.

Figuur 3.1 Leeftijd

Figuur 3.2 Aantal jaren werkzaam binnen Kentalis Mariëlla

Naast de enquête zijn er interviews afgenomen. Hiervoor zijn 10 participanten benaderd (6 leerkrachten, 4 intern begeleiders). Allereerst is er contact opgenomen met de vijf leerkrachten die al kennis gemaakt hadden met dit onderzoek door de onderzoekers in week 1 in de klas mee te laten kijken. Hierdoor was er met deze leerkrachten al draagvlak gecreëerd en was het makkelijker om hun te benaderen. Met drie van hen heeft er een interview plaatsgevonden. Later is er een extra leerkracht benaderd om de clusters te dekken. Naast de twee opdrachtgevendende intern begeleiders zijn er twee andere intern begeleiders geïnterviewd. Zij staan daarnaast ook als leerkracht in de klas. Omdat zij zowel leerkracht als intern begeleider zijn, vangen zij meer signalen op van leerkrachten op de directe werkvloer over de ideeën, ervaringen en wensen t.o.v. LOGOS.

In totaal hebben dus acht participanten deelgenomen aan de interviews waarvan vier leerkrachten, twee intern begeleiders en twee intern begeleiders die tevens leerkracht zijn. Waaronder zeven vrouwen en een man. De leeftijden van de vier leerkrachten zijn: 35, 47, en twee leerkrachten waren 60 jaar. Ook het aantal jaar dat zij werkzaam zijn binnen Kentalis Mariëlla was erg verschillend: 3, 17, 35 en 37 jaar. De leerkrachten zijn werkzaam in verschillende clusters; VSO Pauw (2), SO Vlinder (1) en SO/VSO Zeester (1). De twee intern begeleiders die ook als leerkrachten werken staan voor de klas in cluster Zeester (1) en Vlinder (1). De intern begeleiders zijn allen tussen de 33 en 42 jaar. Zij hebben allemaal de PABO afgerond. Daarnaast is een intern begeleider daarna ook nog orthopedagogiek gaan studeren maar niet afgerond en de master Special Educational Needs (SEN) gevolgd: leraar speciaal onderwijs. Doordat de enquête anoniem was kan er niet met zekerheid gezegd worden of er overlap tussen de interviews en enquêtes zit. Twee van de geïnterviewde leerkrachten hebben sowieso ook de enquête ingevuld. Een andere leerkracht die geïnterviewd was heeft deze niet ingevuld en van de andere leerkracht is het onbekend.

3.3 Procedure van onderzoek

Om zoveel mogelijk leerkrachten te kunnen bereiken is ervoor gekozen om de enquête begin week 15 naar alle 22 leerkrachten te sturen. Eind week 15 hebben 7 participanten hierop gereageerd. In week 16 zijn er potjes met snoep uitgedeeld ter herinnering. Eind week 16 hebben de leerkrachten de mail voor de enquête nogmaals ontvangen. Uiteindelijk hebben 11 participanten deze enquête ingevuld.

Voor de interviews was er met de intern begeleiders afgesproken eerst de vijf leerkrachten via de mail te benaderen waarbij de onderzoekers al een keer in de klas geweest zijn. Omdat het erg lastig was om aan leerkrachten te komen die er tijd voor wilden vrij maken had een van de opdrachtgevers voorgesteld om interviews te houden met de twee andere intern begeleiders die tevens leerkracht zijn bij Kentalis Mariëlla. Via de mail is er een afspraak gemaakt voor het interview. Ook met de opdrachtgevers is er via de mail een afspraak gemaakt om de interviews te houden.

In week 15 en 16 en 19 hebben de interviews met vier leerkrachten en vier intern begeleiders plaatsgevonden. Hierbij hebben de onderzoekers zich aan de gedragscode gehouden waarin beschreven staat waar de onderzoekers zich in bepaalde situaties aan moeten houden (Verhagen, 2013, pp. 226-228). Zij zijn respectvol met de participanten omgegaan en de verkregen informatie is op een veilige manier opgeslagen op een gezamenlijke drive. Daarnaast zijn alle gegevens meteen geanonimiseerd en versleuteld als L1, L2, I1, I2 etc. De interviews met de leerkrachten en Intern begeleiders hebben plaatsgevonden in hun eigen klas of werkruimte en duurde ongeveer 30 tot 50 minuten. Voorafgaand aan het interview werd er een toestemmingsformulier ondertekend waarin de participant aangaf dat hij of zij geheel vrijwillig mee deed aan dit onderzoek en of er een geluidsopname gemaakt mocht worden. Alle deelnemers gaven hier toestemming voor en hebben dit ondertekend.

Op 16 april kwam de ontwikkelaar van LOGOS naar Kentalis Mariëlla om alle leerkrachten uitleg te geven over de 'Plusmonitor'. Hier zijn wij als onderzoekers ook zelf bij aanwezig geweest. Vervolgens was er aan het einde van deze bijeenkomst nog een gesprek geweest tussen de onderzoekers en de ontwikkelaar over waar het onderzoek precies over ging en wat hij eventueel in dit onderzoek kon betekenen. Op dat moment was er een vervolgspraak gemaakt om de resultaten van de enquête en interviews met hem te bespreken. Deze afspraak is later geannuleerd in overleg met de opdrachtgevers naar aanleiding van de resultaten. Er is op dat moment afgesproken dat de intern begeleiders dit zelf verder met de ontwikkelaar van LOGOS gaan oppakken.

3.4 Meetinstrumenten

In dit onderzoek zijn er verschillende meetinstrumenten gebruikt. Allereerst is er een enquête verspreid onder alle leerkrachten van Kentalis Mariëlla (zie bijlage 3). Deze enquête is opgesteld met behulp van 'Google Forms' en via de mail verstuurd. Het doel van deze enquête was om de ideeën, wensen en ervaringen van de leerkrachten te inventariseren met betrekking tot het in kaart brengen en benutten van de leeropbrengsten met behulp van LOGOS. De enquête was volledig anoniem met als doel dat mensen dan kritischer zijn met het invullen van deze enquête dan wanneer deze te herleiden is. In de enquête is er gebruik gemaakt van meerkeuze-, en schaalvragen (Van der Donk & Van Lanen, 2014, pp.240-249). Daarnaast zijn er open vragen toegevoegd om meer toelichting te krijgen. De vragen in de enquête zijn opgesteld aan de hand van de PDCA-cyclus die ook binnen LOGOS gehanteerd wordt. Deze komt tevens overeen met de cyclus binnen Opbrengstgericht werken, beschreven in hoofdstuk 2. Per onderdeel van de cyclus is er steeds naar de ideeën, wensen en ervaringen van de leerkrachten gevraagd. Er is gekozen voor een enquête, omdat het niet haalbaar was om alle leerkrachten te interviewen. Middels deze enquête is er dan ook geprobeerd om toch de hele doelgroep bij het onderzoek te betrekken.

Het tweede meetinstrument was een half-gestructureerd interview met leerkrachten en intern begeleiders. Vooraf is er een interviewgids (zie bijlage 4.1 en 4.2) opgesteld aan de hand van de PDCA-cyclus die ook binnen LOGOS gehanteerd wordt en eerder beschreven literatuur in hoofdstuk 2. Ook hier is per onderdeel van de cyclus steeds naar de ideeën, wensen en ervaringen van de leerkrachten en intern begeleiders gevraagd. Dit interviewgids is opgebouwd in een inleiding, kern en slot (Van der Donk & Van Lanen, 2014, pp. 212-213). In de kern van het interview is er gebruik gemaakt van een trechterstructuur. Er is gestart met het stellen van algemene vragen en vervolgens werd het steeds specifieker (Van der Donk & Van Lanen, 2014, pp. 212). De Intern begeleiders die tevens ook leerkracht zijn hebben de vragen vanuit beide functies beantwoord. De interviews overlappen elkaar redelijk veel. Er zijn een paar kleine verschillen in de vragen: bij de leerkrachten wordt gevraagd hoe zij het invoeren van de gegevens ervaren hebben en de ondersteuning die zij hebben gekregen. Bij de intern begeleiders wordt gevraagd hoe zij zelf ondersteund zijn, hoe zij de leerkrachten ondersteund hebben en wat hun wensen en ideeën zijn rondom het benutten van leeropbrengsten. Het doel van deze interviews was om een beter beeld te krijgen van de ideeën, ervaringen en wensen van de leerkrachten en intern begeleiders met betrekking tot het in kaart brengen en benutten van de leeropbrengsten met behulp van LOGOS. Tijdens het houden van de interviews is er gebruik gemaakt van verschillende soorten interviewvragen namelijk: inleidende-, vervolg-, verdiepende- en specificerende vragen (Van der Donk & Van Lanen, 2014, pp. 213-215). Er is gekozen voor interviews, omdat er op dat moment ook verdiepende en specifieke vragen gesteld konden worden waarbij er op het antwoord van de participant doorgevraagd kan worden.

3.5 Analyse

In deze paragraaf wordt ingegaan op de manier waarop de gegevens uit de enquête en de interviews verwerkt zijn tot een helder antwoord op de hoofd- en deelvragen.

De acht interviews zijn na toestemming van de participanten vastgelegd door middel van audioapparatuur. Na het afnemen en opnemen van de interviews zijn deze getranscribeerd. Om een beter beeld te krijgen van de besproken onderwerpen zijn de transcripten onderverdeeld in verschillende tekstfragmenten. Vervolgens is er gebruik gemaakt van thematische codering. Er is van te voren een overzicht gemaakt met codes op basis van de literatuurstudie, de gebruikte meetinstrumenten en de deelvragen (Van der Donk & Van Lanen, 2014, pp. 253-256). Onder deze codes zijn de belangrijkste tekstfragmenten geanalyseerd. Deze analyse is gebruikt bij het beantwoorden van de deelvragen. Dit gaf een duidelijk en overzichtelijk beeld van de wensen en ideeën rondom de leeropbrengsten.

Ook de verkregen informatie uit de enquête is geanalyseerd aan de hand van dezelfde codelijst die ook gebruikt is voor de interviews. De gegeven antwoorden op de gesloten vragen zijn op een zevenpuntsschaal weergegeven in een grafiek en vervolgens onder een code geplaatst in het analysebestand. Met deze zevenpuntsschaal konden de aantallen makkelijk geturfd worden (Van der Donk & Van Lanen, 2014, pp. 240-241). De antwoorden op de open vragen zijn ook onderverdeeld onder dezelfde codes in het analyse bestand.

3.6 Betrouwbaarheid en validiteit

Dit onderzoek is zo valide en betrouwbaar mogelijk uitgevoerd. Door middel van enquêtes en interviews met de leerkrachten en Intern begeleiders werd er gekeken naar wat Kentalis Mariëlla nodig heeft om de leeropbrengsten zo optimaal mogelijk en naar wens in kaart te kunnen brengen en benutten met behulp van LOGOS. Om de betrouwbaarheid van de meetinstrumenten te vergroten zijn alle interviews opgenomen door middel van audioapparatuur. Vervolgens zijn deze getranscribeerd. Om de betrouwbaarheid van de analyse te vergroten zijn de eerste twee interviews onafhankelijk van elkaar gecodeerd en de resultaten met elkaar vergeleken.

Om de validiteit van dit onderzoek te vergroten is alle dataverzameling geanonimiseerd. Daarnaast werd bij de start van de enquête en interview medegedeeld dat er geen antwoord goed of fout is. Het geven van sociaal wenselijke antwoorden is hierdoor verminderd. De vragen van de interviews en enquêtes zijn vooraf getest en besproken met de opdrachtgever. Hierdoor is de validiteit vergroot.

Om de validiteit te vergroten en de betrouwbaarheid van de data te controleren kan er volgens Donk en Lanen (2014) gebruik gemaakt worden van triangulatie. In dit onderzoek is er gebruik gemaakt van brontriangulatie doordat de data van de verschillende leerkrachten met elkaar vergeleken is. Ook de verzamelde data van de verschillende en Intern begeleiders zijn met elkaar vergeleken. Dit onderzoek is krachtiger doordat er gebruik is gemaakt van methodische triangulatie. Er werden verschillende methodes gehanteerd bij het verzamelen van de data (Van der Donk & Van Lanen, 2014, pp. 49-51). Doordat het onderzoek in tweetallen is uitgevoerd is er ook sprake van onderzoekerstriangulatie. Er werd continu feedback aan elkaar gegeven, doordat de onderzoekers vanuit verschillende perspectieven naar dit onderzoek kijken (Van der Donk & Van Lanen, 2014, pp. 49-51).

Door alle intern begeleiders te interviewen, zijn alle clusters meegenomen in het onderzoek. De intern begeleiders hebben namelijk elk hun eigen cluster onder zich. Een van hen richt zich op de klassen met autisme, verspreid over alle clusters. Ook onder de leerkrachten is rekening gehouden met de clusters. Er zijn 2 leerkrachten uit het VSO-cluster Pauw geïnterviewd, 1 leerkracht uit SO cluster Vlinder en 1 uit cluster Zeester. De twee intern begeleiders zijn werkzaam in Vlinder en Zeester waardoor uit ieder cluster twee leerkrachten geïnterviewd zijn.

Hoofdstuk 4 - Resultaten

Om uiteindelijk tot het beantwoorden van de hoofdvraag te komen, worden allereerst de deelvragen afzonderlijk beantwoord. Hierbij worden per deelvraag de resultaten van het onderzoek weergegeven, ondersteund met citaten van de onderzoeksgroep.

4.1 Deelvraag 1

Hoe denken leraren en intern begeleiders over het in kaart brengen en benutten van leeropbrengsten?

Met het in kaart brengen van leeropbrengsten wordt bedoeld: het volgen en inzichtelijk maken van de ontwikkeling van de leerlingen. In dit geval opbrengstgericht en met behulp van LOGOS.

Allereerst wordt de visie van leerkrachten en intern begeleiders op ontwikkeling beschreven en de voorwaarden die zij benoemen om tot ontwikkeling te komen. Vervolgens wordt er ingegaan op de positieve en negatieve/kritische aspecten die zij benoemen ten aanzien van het nieuwe (cyclische) systeem, het werken met streefdoelen, het invullen van leerkrachtinterventies, de leeropbrengsten en verandering op zich.

Over het algemeen denken leerkrachten en intern begeleiders hetzelfde over de ontwikkeling van de leerlingen op Kentalis Mariëlla. Zij zijn van mening dat kinderen zich altijd kunnen ontwikkelen en dat dit vooral disharmonisch en in kleine stapjes gebeurt. Het is belangrijk om aan te sluiten bij het individuele kind. Dit is dan ook iets wat zij aangeven als leukste en uitdagendste aan dit werk.

“Kinderen vragen complexere dingen van je, het is leuk om te ontdekken hoe je het beste aan kunt sluiten bij de leerling.”

Het is volgens leerkrachten van belang dat hetgeen dat ze leren zinvol is voor later. Zo zegt een van de leerkrachten in het interview dat de leerlingen moeten leren wat ze kunnen gebruiken om te functioneren in de maatschappij. Een andere leerkracht sluit hierbij aan: “ik denk dus het is gewoon belangrijk dat ze iets gaan leren waar ze kunnen werken, recreëren, zelfstandig wonen of zo zelfstandig mogelijk. Dat is gewoon het belangrijkste.” Dit ‘leren leven’ komt later nog terug wanneer er nader ingegaan wordt op hun ideeën over het werken met streefdoelen.

De intern begeleiders benoemen tijdens het overleg over het product dat er verschil moet zijn tussen onderwijs en opvoeding. Er moet een goede balans zijn in het aantal gekozen opvoed- en onderwijsdoelen. Een groot deel van de opvoeddoelen zal tussendoor plaats moeten vinden (Intern begeleiders, persoonlijke mededeling, 24 mei 2018).

Er worden verschillende voorwaarden genoemd om tot ontwikkeling te komen. Onderstaande tabel geeft een overzicht weer.

Veiligheid	Nabijheid	Afgestemde omgeving	Kennis normale ontwikkeling
Groepssfeer	Ondersteuning	Input vanuit leerkrachten	Flexibiliteit
Zelfvertrouwen	Werken in zone van naaste ontwikkeling	Aansluitende communicatie	
Lekker in hun vel	Creativiteit leerkrachten	Kennis om signalen te zien	
Een kind goed kennen	Moeite doen om ze te begrijpen	Sensitiviteit/responsiviteit	

Het opbrengstgericht werken binnen Kentalis Mariëlla is onder te verdelen in het cyclisch werken met LOGOS, het stellen van hoge doelen (werken met streefdoelen) en het bewust bezig zijn met handelen (invullen van leerkrachtinterventies).

Nieuw cyclisch systeem (LOGOS)

Positief aan het nieuwe cyclische systeem vinden leerkrachten dat het bijdraagt aan het meer systematisch en gericht werken. Tevens benoemt een van de leerkrachten dat de school iets moet hebben om te kunnen volgen hoe het gaat. Het is volgens haar niet meer van deze tijd om te zeggen dat een leerling het goed doet omdat hij lekker in zijn vel zit. Daarnaast vinden leerkrachten het een pluspunt dat het een digitaal systeem is wat praktisch handig in gebruik is. Tot slot komt naar voren dat het leerkrachten scherp houdt en het ze dwingt om regelmatig naar bepaalde fasen in de cyclus te kijken.

“Je ziet andere doelen staan van oh ja hier had ik even niet aan gedacht.”

Een van de intern begeleiders benoemt dat de komst van streefdoelen het werk effectiever maakt. “...ieder jaar zie je dat mensen weer opnieuw beginnen en uit te vinden en opnieuw bepalen waar de focus moet liggen. Nu dat we die streefniveaus hebben per leerjaar wordt dat wel anders gewoon.” Een andere intern begeleider zegt dat het systeem leerkrachten dwingt om breder te kijken en dat het inzichtelijker wordt als een leerling ergens op uitvalt.

Naast deze positieve aspecten uiten leerkrachten verschillende angsten ten opzichte van het werken met een opbrengstgericht systeem. Er is angst voor checklijsten waardoor er misschien minder naar de ontwikkeling van kinderen gekeken wordt. Ook benoemen twee leerkrachten het gevoel te hebben onder druk te staan van een systeem en de verantwoording waarom leerlingen zich niet ontwikkelen volgens het systeem in plaats van andersom: “waarom past het systeem niet bij mijn leerling.” Zij zien op tegen het veelvuldig invullen van informatie.

Een van de leerkrachten vraagt zich af in hoeverre het systeem gemakkelijk gaat worden om te hanteren. “Wanneer het iets eigens wordt, wordt het ondersteunend. Als het iets is wat gaat moeten dan wordt het tijdrovend.”

Werken met streefdoelen

Vier leerkrachten vinden het een voordeel dat het overzichtelijk is op welk niveau een leerling zou moeten zitten en welke doelen hierbij passend zijn. Eén van de leerkrachten benoemt daarnaast dat het aanzet tot proberen en het onderzoeken van mogelijkheden. Zowel een leerkracht als twee intern begeleiders geven aan dat de streefdoelen zorgen dat alle ontwikkelingsdomeinen aan bod komen.

“Er zijn veel dingen die aan bod komen die ik zelf niet snel zou doen omdat ik ze bijvoorbeeld niet leuk vind. ... Dat zou eigenlijk niet moeten kunnen. En dat komt makkelijker voor zonder die streefdoelen.”

Positief vinden twee intern begeleiders dat leraren de doelen van andere streefniveaus niet meer kunnen zien. ‘ik denk niet dat dat goed is.’ Het belemmert volgens hen dat het maximale uit de leerling wordt gehaald. Een van hen benoemt dat volgende leraren minder plannen en minder vooruitdenken in het werken met doelen. Zij kijken naar hoe het nu gaat en of de leerling zich goed voelt. Ook benoemen twee intern begeleiders dat de streefdoelen helpend zijn in het effectiever werken omdat leraren niet meer opnieuw hoeven te zoeken naar op welk niveau de focus zou moeten liggen. Tot slot geven intern begeleiders aan dat eigen normen en waarden van leerkrachten minder een rol zullen spelen. “Die leerlijnen die hadden we en die gebruikte we volgend maar ik bepaal welke doelen we uitkiezen. Als het er 10 uit SEO zijn en geen uit muziek, geen uit taal en geen uit rekenen. Niemand die daar iets van zegt. Nu bepaalt inderdaad Kentalis we hebben deze niveaus per leeftijd en per leerjaar.”

Een andere intern begeleider vraagt zich weleens af in hoeverre de leerlingen hun eigen tempo nog kunnen bepalen: ‘willen we niet te veel en te snel.’

Een aantal leerkrachten vinden enerzijds dat doelen nodig zijn om te weten waar je naartoe werkt. Anderzijds zijn zeven leerkrachten van mening dat doelen voornamelijk ter ondersteuning (leidraad) en geen doel op zich. “Doelen stellen is één van de middelen waarmee je ontwikkeling zichtbaar kunt maken. Een doel is niet nodig om ontwikkeling te ‘bereiken’.”

Ook zijn er meer kritische uitspraken gedaan over het opbrengstgericht werken met streefdoelen. Bij een van de leerkrachten bestaat de angst dat leerlingen beoordeeld worden op het wel of niet behalen van LOGOS-doelen. “Het kan zomaar zijn dat een leerling zich sociaal-emotioneel echt ontwikkeld heeft maar dat dat niet zichtbaar is in de doelen van LOGOS.”, waarbij het gevaar ontstaat dat leerlingen in cijfertjes worden samengevat.

Negen leerkrachten geven aan van mening te zijn dat de streefdoelen niet altijd aansluiten bij het niveau van de leerling (4x) of dat het niet de belangrijkste doelen zijn om aan te werken (6x). Acht van hen zijn werkzaam in cluster Pauw of Zeester. Er wordt meerdere malen benoemd dat de doelen niet aansluiten bij het 'leren leven' van leerlingen (3x) en dat er weinig ruimte over blijft voor andere kind-specifieke doelen en zeer nuttige leerervaringen.

Invoeren van leerkrachtinterventies

Twee leerkrachten geven aan dat het invullen van leerkrachtinterventies inzichtelijk maakt hoe er gewerkt werkt en welke interventies er gebruikt zijn. Tevens benoemt een van de leerkrachten dat het makkelijk is voor een andere leerkracht om te zien wat wel en niet werkt. Daarnaast geven twee leerkrachten aan dat het invullen van leerkrachtinterventies ervoor zorgt dat de dingen die zij doen geborgd worden.

Er is echter ook twijfel over de functionaliteit hiervan (4 leerkrachten). Hierbij gaat het vooral over (eenvoudige) doelen die zij als vanzelfsprekend zien. "Dat vind ik zonde van mijn tijd". Twee van hen vragen zich af wat ze vervolgens met deze informatie kunnen.

Twee andere leerkrachten zijn van mening dat leerkrachten kritisch moeten kijken naar wat je wel en niet invult.

Leeropbrengsten

De leerkrachten hebben nog niet gewerkt met de leeropbrengsten in LOGOS. Een van de leerkrachten vermoedt dat de disharmonie van leerlingen hierin te zien zal blijven. "Die kinderen veranderen natuurlijk niet, alleen het programma wat verandert". Het lijkt haar leuk om te kunnen zien wat het heeft opgeleverd. Een andere leerkracht vraagt zich af of de ontwikkeling die leerlingen doormaken daadwerkelijk voldoende inzichtelijk wordt in LOGOS en in hoeverre deze gegevens objectief zullen zijn.

De intern begeleiders benoemen verschillende verwachtingen en wensen met betrekking tot de uiteindelijke leeropbrengsten en het benutten hiervan. Intern begeleider 2 denkt dat de intern begeleiders ze vooral gaan gebruiken om met leerkrachten in gesprek te gaan over de inhoud. Twee andere Intern begeleiders hopen dat leerkrachten aan de hand van de opbrengsten tot zelfreflectie kunnen komen.

Verandering

Een aantal leerkrachten en intern begeleiders benoemen dat de verandering op zich en het idee dat het veel tijd kost weerstand met zich mee brengt. Volgens een van hen maakt onbekend onbemind. Een ander zegt dat er veel discussie ontstaan over beren op de weg.

4.2 Deelvraag 2

Welke ervaringen hebben leerkrachten en intern begeleiders met het in kaart brengen en benutten van leeropbrengsten?

Tijdens de interviews en enquêtes is per stap volgens de cyclus van OGW gevraagd naar de ervaringen met het gebruik van LOGOS. Als eerste zal het proces worden beschreven en vervolgens zal er praktisch ingegaan worden op LOGOS.

Proces

Beginsituatie

Om het niveau en de onderwijsbehoefte van de leerlingen te bepalen gebruiken de leerkrachten verschillende gegevens. Vijf leerkrachten geven in de enquête aan dat zij gebruik maken van observaties. Twee van deze leerkrachten geven aan dat zij naast het observeren ook gebruik maken van oudergesprekken. Het gebruik maken van dossiers is zeven keer genoemd. Daarnaast maken vier leerkrachten gebruik van de overdracht van de oude leerkracht. Ook het gebruik maken van OPP's wordt door drie leerkrachten benoemd.

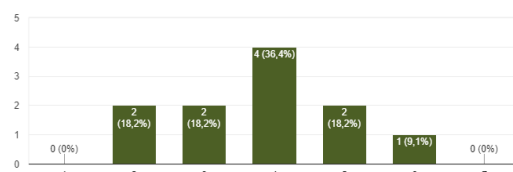
Leerkrachten geven over het algemeen aan dat zij een goed beeld hebben van waar de onderwijsbehoefte van de leerling ligt. Hierop is tussen de vier en zeven gescoord. Het beschrijven van de onderwijsbehoefte van de leerling doen zeven leerkrachten zowel op gevoel en ervaring als op basis van beschikbare gegevens over de ontwikkeling. Vier leerkrachten geven aan dit overwegend op basis van beschikbare gegevens te doen. Tien van de elf leerkrachten geven aan dat zij voldoende gegevens tot de beschikking hebben om het niveau van de onderwijsbehoefte van de leerling vast te stellen. Alle elf leerkrachten geven aan dat zij genoeg ondersteuning ervaring in het vaststellen van het niveau en de onderwijsbehoefte.

Doelen stellen

Drie leerkrachten zijn dagelijks bezig met doelen. Ze hebben de doelen uit LOGOS in hun eigen weekplanning of dagrapportage staan. Eén leerkracht geeft aan bij alle activiteiten doelen te stellen.

Zoals eerder benoemd gebruiken leerkrachten de streefdoelen uit LOGOS voornamelijk ter ondersteuning. Een van de leerkrachten geeft aan dat het kiezen van 30 doelen over een heel jaar best wel te doen en overzichtelijk is. Hoe leerkrachten deze 30 doelen kiezen is verschillend. Zo geven vijf leerkrachten aan dit overwegend alleen te doen. Zes leerkrachten doen dit daarentegen overwegend in overleg met anderen. Dit doen zij voornamelijk met hun duo-collega, leerlingen zelf, de klassenassistent, intern begeleiders en andere ondersteuners. Daarnaast geven twee leerkrachten aan doelen overwegend op gevoel te kiezen, vijf leerkrachten doen dit overwegend op basis van beschikbare gegevens en vier leerkrachten zeggen hierin balans te hebben. Ook de hoeveelheid tijd die zij ervaren voor het kiezen van doelen verschilt (zie figuur 4.1).

Ik ervaar voldoende tijd voor het kiezen/stellen van doelen

Figuur 4.1 – ervaring voldoende tijd onder leerkrachten

Om de juiste doelen te kiezen kijken twee leerkrachten naar waar de leerling zit en waar nog aan gewerkt moet worden. Tevens geven zij aan doelen gekozen te hebben die aansluiten bij de doelen waar zij vóór LOGOS al mee gestart waren: 'ik was al met ze op pad'. Een leerkracht van cluster zeester benoemt dat het stellen van doelen bij UP1 leerlingens soms moeizaam verloopt, afhankelijk van de leerbaarheid. Ook werd eerder benoemd dat leerkrachten naast de streefdoelen in LOGOS ook andere kindspecifieke doelen op stellen. Dit zijn doelen die zij persoonlijk belangrijker vinden en doelen met betrekking tot het 'leren leven' die zij missen binnen de LOGOS doelen. Een van de leerkrachten stelt individuele doelen in handelingsplannen voor doelen buiten het streefniveau van de leerling.

"Je werkt tegelijk ook nog zo veel aan andere communicatiedoelen en sociaal-emotionele doelen waar ik niet voor gekozen heb maar die gewoon gebeuren ..."

De bedoeling is dat de individuele LOGOS doelen terug komen in de VSO projecten binnen cluster Pauw. Dit is echter nog niet het geval omdat er klasoverstijgend gewerkt wordt. Het is volgens een van de leerkrachten niet te doen om de individuele doelen van leerlingen over te dragen aan een collega die deze leerlingen tijdens het project begeleidt. Deze moet dan bijvoorbeeld aan negen doelen werken zonder te weten wat daar al aan gedaan is. "Dus daar zit nog een beetje zo'n dingetje van ja hoe moet je die individuele doelen nu passend maken in die kerndoelen."

Plan van aanpak/leerkrachtinterventies

Bij het kiezen van de aanpak kijkt een leerkracht naar de mogelijkheden in de klas, de beschikbare materialen en de beschikbare tijd. Een andere leerkracht maakt ook gebruik van zijn ervaring om een aansluitende werkwijze te kiezen. Het is vaak niet mogelijk om met methodes te werken. “Wij moeten zoeken naar hoe gaan we dat doen en waar liggen de interesses en mogelijkheden en hoe kun je daar nou mee aan de slag.”

Het volledig uitschrijven van een aanpak bij iedere doel wordt door geen enkele leerkracht gedaan. Hiervoor zijn verschillende redenen genoemd. Vier leerkrachten geven aan dat dit niet gedaan wordt door tijdgebrek. Zes leerkrachten geven aan dat het in hun hoofd zit en hierdoor niet nodig is om dit op papier uit te werken. Een andere leerkracht geeft aan dat dit niet gedaan wordt vanwege de ervaring die ze hebben. Acht leerkrachten geven aan dat het er overwegend mee eens te zijn dat plannen noodzakelijk zijn om doelen te kunnen behalen. Twee zijn hier neutraal over en een van hen is het er overwegend niet mee eens. Vijf leerkrachten ervaren voldoende middelen om een aansluitende werkwijze te kunnen bepalen. Drie leerkrachten ervaren hiervoor onvoldoende middelen en drie leerkrachten zijn hier neutraal in.

Beslissingen met betrekking tot de aanpak en plan maken vijf leerkrachten alleen. Vier leerkrachten geven aan dit samen te doen met hun duo-collega en twee leerkrachten zijn hierin neutraal. Ook bij het bepalen van de werkwijzen weten alle leerkrachten aan wie ze ondersteuning kunnen vragen.

Uitvoeren

Het is wisselend in hoeverre leerkrachten voldoende tijd en ruimte ervaren voor het werken aan doelen. Zes leerkrachten scoren hierop onvoldoende. Vijf leerkrachten ervaren dit wel. Een van de leerkrachten zegt op dit moment niet het maximale uit de leerlingen te kunnen halen omdat er keuzes gemaakt dienen te worden in de beschikbaarheid die ze voor een kind heeft. Ook benoemt zij dat er zich soms maar drie of vier opvallende momenten voordoen per dag waarbij ze het idee heeft het maximale eruit te halen. “Daar moet je het wel een beetje van hebben”. Ook twee andere leerkrachten benoemen dat de ‘bemanning’ invloed heeft op de mate waarin er daadwerkelijk aan doelen gewerkt kan worden. Een andere leerkracht geeft aan gebruik te maken van momenten tussen de bedrijven door die de moeite waard zijn.

Twee leerkrachten geven aan dat het wat management vraagt om met alle leerlingen aan doelen te kunnen werken. Een leerkracht benoemt dat dit te maken heeft met ‘kwetsbare’ en ‘explosieve’ leerlingen die samen een combi moeten vormen. Een andere leerkracht zegt dat er per individuele leerling veel gedifferentieerd dient te worden in een les en dat het hierbij lastig is om te onthouden wat de kinderen op dat moment nodig hebben.

Het werken aan doelen doen twee leerkrachten overwegend alleen, zes leerkrachten doen dit overwegend samen en drie leerkrachten zijn hier neutraal in. De meeste leerkrachten geven aan feedback te vragen aan collega’s tijdens het uitvoeren van een plan. Tot slot ervaren tien leerkrachten voldoende ondersteuning tijdens het uitvoeren van een plan. Eén leerkracht geeft aan dit niet te ervaren.

Evaluatie

Over de zes wekelijkse evaluatie zijn verschillende meningen. Er zijn acht leerkrachten die expliciet in de enquête aangeven dat ze deze tijd te kort of niet fijn vinden. Eén leerkracht geeft aan deze tijd wel fijn te vinden maar benoemt ook dat er veel collega’s zijn die dat niet vinden. Het evalueren van doelen gebeurt door de meeste leerkrachten wekelijks of dagelijks in hun eigen weekplanning op papier.

Voor het evalueren van doelen ervaren vier leerkrachten voldoende tijd. Vijf leerkrachten ervaren hier onvoldoende tijd voor en twee leerkrachten zijn neutraal hierin. Twee leerkrachten evalueren stapsgewijs op papier of een doel behaald is. Vier leerkrachten geven aan dit op gevoel te doen en vijf leerkrachten doen dit deels op gevoel en deels stapsgewijs op papier.

Alle leerkrachten geven aan dat zij het samen met hun collega eens zijn over wanneer een doel behaald is. Wel maakt een van de leerkrachten hierbij de kanttekening dat iedereen andere betekenissen geven aan woorden die gebruikt zijn om doelen te omschrijven op basis van ervaring, kennis en vaardigheden. Een andere leerkracht zegt hierover het een subjectief instrument te vinden om te bepalen met welke frequentie een doel behaald is.

Drie leerkrachten geven aan zelf te evalueren en reflecteren op hun eigen handelen wanneer een doel niet behaald is. Vijf leerkrachten kijken bij de evaluatie terug op hun eigen gemaakte plan/gekozen werkwijzen. Twee leerkrachten geven aan dit soms te doen en vier leerkrachten doen dit momenteel niet. Tien leerkrachten evalueren

met een collega en zijn kritisch tijdens het evalueren. Wanneer een leerling een doel niet behaald heeft binnen de gestelde tijd weten negen leerkrachten hier raad mee. Zij gaan dan in overleg met hun duo-collega, de Intern begeleider, de BC'er of met het CVL. Twee leerkrachten geven aan hier minder raad mee te weten.

Invloed doelgroep

Uit de enquêtes en interviews blijkt ook dat de doelgroep invloed heeft op de mate waarin leerlingen voortgang laten zien in het behalen van doelen. Zowel leerkrachten als intern begeleiders benoemen het disharmonische profiel van de leerlingen. Ook de stemming van de leerling heeft volgens één leerkracht invloed op de ontwikkeling van kinderen. Daarnaast benoemt een andere leerkracht dat ze allemaal een andere leerstrategie hebben. Eén leerkracht gaf ook aan dat wanneer kinderen een tijdje ziek zijn geweest ze er weer in moeten komen en je niet te veel van ze kan vragen. Tot slot geeft een intern begeleider aan dat het moeilijk kan zijn om het maximale uit kinderen te halen vanwege afwezigheid, epilepsie en andere invloeden.

Organisatorisch problemen

Zoals al eerder genoemd dat het moeilijk is om de individuele doelen passend te maken binnen de VSO projecten. Daarnaast benoemt een van de leerkrachten dat het klasafhankelijk is in hoeverre er aan doelen gewerkt kan worden.

“De klas hier tegenover staat nog maar net en daar zitten twee hele moeilijke leerling in. Dat is heel anders dan dat ik hier met die kinderen die ik al drie jaar in de klas heb.”

Benutten van de opbrengsten

Eén leerkracht gaf tijdens het interview aan dat leerkrachten in het oude systeem niks met de opbrengsten deden, behalve dat dit met het CVL besproken werd. Een tweede leerkracht gaf aan hier in de dagelijkse praktijk niks mee te doen. Wel benoemde een van de leerkrachten tijdens de bespreking met ouders wel op zoek te zijn naar dit objectieve stuk.

Praktisch LOGOS

Eerste indruk

De eerste indruk van het werken met LOGOS onder leerkrachten was erg verschillend. Uit de enquête blijkt dat bij drie leerkrachten de eerste indruk overwegend positief was, bij drie was deze overwegend negatief. Vijf leerkrachten waren hierin neutraal. De eerste indruk van alle Intern begeleiders was positief. “De eerste keer dat ik het zag daar werd ik wel blij van. Het was overzichtelijk, duidelijk en heel makkelijk hanteerbaar.”

Ook het invoeren van de gegevens van leerlingen is verschillend ervaren door leerkrachten. Vier leerkrachten geven aan dat zij het als makkelijk vonden om de gegevens in te voeren. Vier leerkrachten hebben dit als moeilijk(er) ervaren. Drie andere leerkrachten waren hier neutraal in. Vijf leerkrachten ervoeren voldoende tijd voor het invoeren van de gegevens en zes leerkrachten ervoeren onvoldoende tijd. Over het algemeen zijn alle leerkrachten van mening dat LOGOS uiteindelijk een verbetering is voor Kentalis Mariëlla.

Praktische problemen

Er zijn een aantal praktische problemen waar leerkrachten tegenaan gelopen zijn. Drie leerkrachten hebben een negatieve ervaring met automatische slotjes die ervoor zorgde dat leerkrachten niets meer konden wijzigen of aanvullen in het systeem. ‘Een van hen geeft aan geen leerkrachtinterventies in te kunnen vullen bij de individuele handelingsplannen.

Ook zijn er een aantal praktische problemen gericht op de streefdoelen. Een leerkracht gaf aan dat zij een overzicht mist van alle doelen op elk streefniveau. Daarnaast gaf een andere leerkracht aan dat er geen makkelijke manier is om op te zoeken op welk streefniveau een leerling functioneert wanneer deze afwijkt van het in LOGOS ingeschaalde streefniveau.

Een aantal leerkrachten geven aan nog niet helemaal thuis te zijn in LOGOS. Een van de leerkrachten geeft aan nog geen tijd gehad te hebben om het echt goed uit te zoeken. Een andere leerkracht ervaart op dit moment nog veel als lastig.

Tot slot deden zich problemen voor rondom het maken van groeps- en leerlingplannen. Zo benoemen intern begeleiders dat de leerlingdoelen weg zijn als een leerling uit een groep wordt gehaald. Tevens kunnen er geen leerlingplannen gemaakt worden zonder aan een groep verbonden te zijn. Wat maakt dat dit niet meegenomen kan worden bij een switch naar een andere klas.

In de enquête geven vijf leerkrachten aan dat zij nog niet alles helemaal hebben uitgevonden hoe LOGOS precies werkt. Ook geeft één leerkracht aan dat zij nog wat meer overzicht moet krijgen.

Ondersteuning proces en LOGOS

In een van de interviews geeft een leerkracht aan het lastig te vinden dat Intern begeleiders elkaar soms tegen spreken. Wel heeft ze begrip voor het feit dat het ook voor hen nieuw is en zij het ook nog niet allemaal weten. Drie andere leerkrachten geven tijdens het interview aan voldoende ondersteuning en uitleg te hebben gekregen vanuit de Intern begeleiders.

“Ik weet niet hoe onze intern begeleiders ons meer of beter aan de hand hadden kunnen nemen ... ze hadden ook kunnen zeggen hier heb je LOGOS en have fun.”

Scholing proces en LOGOS

Een van de intern begeleiders gaf tijdens het interview aan dat de leerkrachten de scholing wisselend ervaren hebben. “De een vindt het prima zoals het nu gegaan is en de ander wilt gewoon dat je letterlijk met ze gaat zitten en dat je het voorkauwt.” Uit de enquête blijkt ook dat vijf leerkrachten de scholing als positief ervaren hebben en drie leerkrachten als negatief. Drie andere leerkrachten zijn neutraal. Een leerkracht zei het volgende: “Het is prettig om stap voor stap uitleg te krijgen over LOGOS en mee in de praktijk aan het werk te gaan.” Alle leerkrachten geven in de enquête aan dat zij weten waar ze terecht kunnen voor ondersteuning bij het gebruik van LOGOS.

De Intern begeleiders hebben voordat LOGOS aangeschaft werd een gesprek gehad en uitleg gekregen van de ontwikkelaar. Daarna hebben zij zelf ook via de handleiding LOGOS uit moeten proberen.

4.3 Deelvraag 3

Welke wensen hebben leerkrachten t.o.v. het in kaart brengen en benutten van leeropbrengsten?

In zowel de interviews als enquêtes zijn er een aantal praktische wensen benoemd en aantal wensen op het proces. Allereerst worden de wensen op het proces beschreven die door de leerkrachten zijn benoemd.

Wensen proces

Drie leerkrachten geven aan het fijn te vinden als het team een andere instelling heeft; stoppen met zeuren en gewoon eens gaan proberen. Een andere leerkracht zou graag zien dat de vernieuwingen niet meer als discussiepunt worden gezien maar als een feit. "Ik word heel moe van alle negatieve klanken en verlies daardoor het plezier in mijn werk."

Wat betreft de scholing en ondersteuning in LOGOS zijn er door leerkrachten een aantal wensen. Een van de leerkrachten geeft aan een andere instructie rondom LOGOS te willen: geen gezamenlijke studiedag maar zelf aan de slag. Waarbij ze studiemomenten een op een als ideaal beschouwt. Daarnaast wordt in een van de interviews benoemd dat het team behoefte lijkt te hebben aan inzicht over de zin en functionaliteit van de mogelijkheden die LOGOS biedt. En willen weten wat het hen oplevert.

Met betrekking tot het stellen van doelen zouden twee leerkrachten graag meer persoonlijke doelen op willen stellen buiten de doelen uit de leerlijnen. Een ander geeft aan de onderwijsbehoefte kort jaarlijks met de intern begeleiders te willen bespreken.

Ook het tijdsaspect is een gegeven wat meerdere keren is genoemd in de enquête. Zo benoemen leerkrachten meer tijd te willen om een plan op te stellen (1) en hierover te overleggen (1), samen te evalueren (2) en meer tijd het (samen) werken in de klas (3).

Uit de enquête blijkt dat er voor de evaluatie een goede duidelijke cyclus zou moeten zijn die voor iedereen hetzelfde is. Ook wordt er in deze enquête benoemd dat een leerkracht graag met een duo collega zou willen evalueren. In het interview wordt er door een leerkracht gezegd dat er tijdens het evalueren gezocht moet worden naar de grote lijnen: wat was het algemene dat hielp.

Tot slot zijn er nog een aantal wensen in het proces wat betreft de organisatie. In de enquête wordt benoemd dat een leerkracht wil dat er meer prioriteiten gelegd moeten worden bij de leerlingen en niet continu bij de organisatie. Ook zou er meer aandacht besteed moeten worden aan LOGOS. Daarnaast zou er klas overstijgend meer samenwerking binnen de clusters moeten zijn. In het interview geeft een leerkracht aan dat er heel concreet gekeken moet worden naar wat mensen nodig hebben.

Wensen praktisch

Vervolgens zijn er een aantal praktische wensen die leerkrachten benoemd hebben in de enquête en tijdens het interview. Deze zijn weergegeven in tabel ...

Inschalen streefdoelen	Overzicht lesprogramma	Leerkrachtinterventies	Evaluatie	Algemeen
Handboek met doelen per streefniveau	Iedere dag kunnen typen hoe het ging (LOGOS)	Checklist mogelijke aanpakken (top 15)	Periodes langer maken	LOGOS thuis openen
Eenvoudige manier om uit te zoeken welk streefniveau passender is	Lesvoorbereiding met planning, aanpak en organisatie in LOGOS	Voorbeelden beschreven aanpakken		
	Overzicht met waar ik deze week allemaal aan werk (Gekozen) doelen overzichtelijk voor je hebben	Format van alle onderwijsbehoeften die tot nu toe zijn geformuleerd?		
	Schema VSO project in LOGOS			

4.4 Deelvraag 4

Welke ideeën hebben intern begeleiders (opdrachtgevers) over het ondersteunen van leerkrachten bij het in kaart brengen en benutten van leeropbrengsten?

In deze deelvraag wordt als eerste de rol van de Intern begeleiders beschreven in dit proces. Hierna zal er beschreven worden waar de weerstand vandaan komt. Vervolgens zal de behoeften van leerkrachten door de Intern begeleiders genoemd beschreven worden en als laatste een aantal punten wat verbeterd kan worden volgens de Intern begeleiders.

Eigen rol binnen dit proces

Alle vier Intern begeleiders omschrijven hun functie hetzelfde. Zij coachen voornamelijk leerkrachten op didactische- en pedagogische vaardigheden. Daarnaast zijn zij bezig met het stukje beleid, vernieuwingen, de implementatie daarvan en het coachen van leerkrachten daarbij. Tijdens de interviews geven twee intern begeleiders aan dat zij in LOGOS mee lezen met de doelen, hierin leerkrachten ondersteunen en zowel uitstroomprofielen als leerjaren aanpassen. Ook geeft één leerkracht aan dat zij kijkt naar wat ze nu achter die aanpak, leerkrachtinterventies, inhoud en evaluatie plaatsen.

Uit de interviews met de intern begeleiders blijkt dat leerkrachten op verschillende manier zijn ondersteund in het LOGOS proces zoals: samen zitten, een handleiding geven, bellen als er vragen waren en bij een ander het voordoen. Ook is er bij de klassenbespreking een stukje leerkrachtinterventies behandeld. Voor leerkrachten met heel veel weerstand maakt één Intern begeleider zelf een leerlingplan aan voor de leerkrachten om ze op deze manier eerst te laten ervaren hoe fijn het is dat ze een overzicht hebben op alle domeinen. Een andere Intern begeleider geeft tijdens het interview aan dat leerkrachten soms met vragen komen die zij op dat moment zelf ook niet meteen weet te beantwoorden maar wel samen wilt uitzoeken. Ze geeft hierbij aan dat ze het echt wel samen proberen te doen maar de verantwoordelijkheid bij beide ligt. "Ik kan wel hard hollen en dat allemaal willen, maar ze moeten ook zelf willen en komen." Ook geeft deze intern begeleider hierbij aan het graag samen te willen doen, maar dat ze het lastig vind, doordat er voor hun op een of andere manier een kloof is. Het opzoeken van mensen met weerstand is een goede manier, maar ook tegelijkertijd moeilijk.

Waar de uitdaging ligt, is voor de Intern begeleiders verschillend. Eén van hen geeft aan het uitdagend te vinden dat er iets besloten wordt en hoe ga je het dan zo maken dat de leerkrachten het kopen. Wel heeft ze in haar cluster een fijn team aan mensen die beginnen en wel zien waar het schip strand. "Waar er ook leerkrachten zijn binnen ons team die meteen steigeren." Voor een andere Intern begeleider is het een grote uitdaging om, om te kunnen gaan met zoveel verschillende mensen, meningen, ideeën en daar een goede weg in te vinden. Zij benoemt het lastig te vinden om mensen die in de weerstand zitten dan mee te krijgen. Hierbij is de mate van vertrouwen van invloed: Ze nemen van de een meer aan dan van dan ander. Daarnaast is het voor een van de Intern begeleiders een uitdaging om niet te snel te gaan en zich aan te passen aan het tempo van anderen.

Weerstand

Uit de interviews blijkt dat de weerstand volgens intern begeleiders meerdere oorzaken heeft. Enerzijds is het nieuw, een verandering. Bijkomend het idee dat het meer werk op gaat leveren. Anderzijds is er nooit op deze, opbrengstgerichte manier gewerkt; 'Nu zitten ze meer in een kader en dat vinden mensen lastig. Een ander Intern begeleider benoemd ook dat ze voorheen keken naar die lijsten en dan zagen leerkrachten meteen de doelen, dat vinden ze nu spannend om los te laten.

Twee Intern begeleiders gaven ook aan dat de weerstand waarschijnlijk te maken heeft met de leeftijd. Jongere leerkrachten lijken het vaak makkelijker te vinden dan oudere leerkrachten. "Er zijn collega's die vullen het gewoon in en de oudere hebben de meeste weerstand." Een andere Intern begeleider benoemd dat het echt bepaalde groepen mensen zijn die bij alles wat je doet in de weerstand gaat. Er zijn duidelijk verschillende personen binnen de school.

Een van de Intern begeleiders geeft aan tijdens het interview dat de weerstand op dit moment niet groter wordt als dat het was. Zij geeft dan ook aan de mensen er meer vertrouwen in krijgen en dat het voor de mensen die in de weerstand zitten voor hun het langste duurt. Een van de andere Intern begeleiders benoemd dat er wel vooruitgang zit bij de mensen die weerstand hebben, doordat ze duo's hebben die het wel doen en aanpakken en dan meegenomen worden.

Behoeften leerkrachten

Volgens de Intern begeleiders zijn er bij leerkrachten zowel behoeften op het proces als op het praktische deel van LOGOS gericht. Als eerste worden de behoeftes beschreven die op het proces gericht zijn.

Een van Intern begeleiders geeft aan dat de leerkrachten er tijd voor nodig hebben en de Intern begeleiders zullen er ook aandacht voor moeten behouden. Daarnaast zullen de leerkrachten succeservaringen op moeten doen. Ook denkt één van de Intern begeleiders dat zij behoefte hebben aan de ondersteuning door Intern begeleiders bij het invullen van de leerkrachtinterventies. Een andere behoefte van leerkrachten is volgens één van de Intern begeleiders om samen in LOGOS in te duiken en samen op onderzoek te gaan. Ten slotte benoemd de laatste Intern begeleider: “Kleinschalig beginnen en dan hopen dat ze daar uiteindelijk het nu ervan inzien”.

Ook zijn er een aantal praktische behoeftes volgens de intern begeleiders. De leerkrachten zouden volgens hen graag alle niveaus willen zien bij het kiezen van doelen en daarnaast zelf doelen kunnen bepalen. Ook missen de leerkrachten specifieke doelen in LOGOS. Eén van de andere Intern begeleiders benoemd dat de leerkrachten groepsplannen lastig vinden en dat ze gewoon met een leerlingplan gaan werken. Qua administratie moet het ook volgens de Intern begeleiders zo snel en makkelijk mogelijk. Ze hebben dan ook behoefte aan een systeem wat makkelijk is om voor te bereiden, te evalueren en dat ze gewoon alles in een overzicht hebben.

Verbetering

Tijdens de interviews is er per stap in de cyclus van OGW gevraagd naar waar er nog verbetering in kan zitten. De beginsituatie is de eerste stap in de cyclus. Een van de Intern begeleiders zei tijdens het interview: “Iedereen moet het daadwerkelijk invullen op de manier zoals we ook hebben afgesproken.”

De volgende stap in deze cyclus zijn de doelen. Hierop antwoorde een van de Intern begeleiders het volgende: “Doelgerichter doelen stellen”. Ook gaf een andere Intern begeleider aan dat er meer uit de leerlingen kan worden gehaald als het effectiever is en niet ieder jaar de leerkrachten het wiel opnieuw uit hoeven te vinden.

Ook bij de leerkrachtinterventies zijn een aantal verbeterpunten. Volgens een van de Intern begeleiders zouden leerkrachten meer naar zichzelf en naar de leerkrachtinterventies moeten kijken om er zo erachter te komen hoe het komt dat de opbrengsten achter blijven op een bepaald gebied. “Er zijn een aantal die dit al van nature doen maar anderen zijn er helemaal niet mee bezig.” Daarnaast zouden de leerkrachtinterventies volgens de intern begeleiders efficiënter geregistreerd en geëvalueerd moeten worden. Zodat leerkrachten overzicht krijgen van wat wel en niet werkt bij een leerling. Tot slot gaf aan dat leraren hier bewuster mee bezig kunnen zijn door samen te kijken naar de manier waarop de leerkrachtinterventies ingevuld kunnen worden.

Bij de uitvoering kan volgens een van de Intern begeleiders de overdracht van ene leerkracht naar de andere leerkracht verbeterd worden.

Volgens een van de Intern begeleiders kan er voornamelijk verbeterd worden in de evaluatie en check fase. Daarnaast geeft één van de Intern begeleiders aan dat er gekeken moet worden naar de zes wekelijkse evaluatie. Ten slotte gaf een andere Intern begeleider tijdens het interview aan dat zij nog meer de diepte met leerkrachten in kunnen gaan tijdens klassenbesprekingen over de opbrengsten van leerlingen.

Hoofdstuk 5 – Conclusie

Hoe kunnen leerkrachten van Kentalis Mariëlla de leeropbrengsten met behulp van LOGOS naar wens in kaart brengen en benutten om de onderwijskwaliteit te verbeteren?

Het is de taak van de overheid om de kwaliteit van het onderwijs te waarborgen en te stimuleren. Dit doen zij door algemene kerndoelen op te stellen voor de verschillende domeinen waarin kinderen zich ontwikkelen (Ministerie van onderwijs, Cultuur en Wetenschap, 2006). Scholen zijn er vrij in om invulling te geven aan deze kerndoelen (Dijksma, z.d., p. 3). Om de kwaliteit van het onderwijs te verbeteren is het belangrijk dat de opbrengsten van leerlingen in kaart worden gebracht (Pol-van Zuilekom, 2017); in hoeverre hebben de leerlingen zich inderdaad op deze domeinen ontwikkeld. Er wordt binnen Kentalis opbrengstgericht gewerkt om de geleverde kwaliteit te kunnen toetsen en verbeteren. Dit houdt in dat er systematisch en doelgericht gewerkt wordt aan het maximaliseren van de prestaties van haar leerlingen (Kentalis Mariëlla, 2017b). OGW maakt gebruik van een stapsgewijze aanpak: beginsituatie vaststellen, doelen stellen, plan van aanpak, uitvoeren en evaluatie.

Het juist en volledig doorlopen van alle fasen in de cyclus zal uiteindelijk resulteren tot verbeterde leeropbrengsten. Daarnaast moet er aan de voorwaarde voldaan worden dat leerkrachten het leerlingvolgsysteem goed kunnen gebruiken (Dijkstra & Janssen, 2012). Een centrale voorwaarde is dat teams gemotiveerd zijn om tijd en energie te steken in deze manier van werken. Het vervangen van oude routines lukt namelijk alleen wanneer men het nut ervan inziet; een leerlingvolgsysteem is een instrument die het mogelijk maakt om de kwaliteit van de kerntaak te verbeteren in plaats van een zaak die veel tijd kost volgens Visscher en Ehren (in Dijkstra & Janssen, 2012). Tot slot moet er voldoende tijd beschikbaar zijn om OGW te werken (Dijkstra & Janssen, 2012).

Er zijn echter verschillende factoren binnen het team aanwezig waardoor het doorlopen van de cyclus niet optimaal verloopt, de motivatie ontbreekt en de oude routines niet (volledig) vervangen (kunnen) worden. Enerzijds zijn deze factoren inhoudelijk van aard, anderzijds speelt de praktische hanteerbaarheid van het nieuwe systeem een rol. De ‘problemen’ doen zich voornamelijk voor bij het vaststellen van doelen, het beschrijven van leerkrachtinterventies en het reflecteren hierop. Tevens is gebrek aan tijd een gegeven die regelmatig terug komt in de resultaten. Hierbij kan de vraag gesteld worden wat er nodig is om aan bovengenoemde voorwaarden te kunnen voldoen.

Uit de resultaten blijkt dat leerkrachten en Intern begeleiders anders denken over het werken met streefdoelen. Leerkrachten zijn kritischer en geven aan een aantal angsten te hebben. De Intern begeleiders zien hiervan meer de voordelen in het OGW.

De Intern begeleiders willen dan ook een goede balans zien in het aantal gekozen opvoed- en onderwijsdoelen. Een groot deel van de opvoeddoelen zal volgens hen tussendoor plaats moeten (kunnen) vinden: ‘We zijn immers onderwijs.’ (Intern begeleiders, persoonlijke mededeling, 24 mei 2018). Om het werken met streefdoelen in te kunnen zetten ter verbetering van de onderwijskwaliteit, is het wenselijk dat er samen gekeken wordt naar hoe de streefdoelen in LOGOS ingezet kunnen worden zonder dat dit ten koste gaat van het goede leerlinggerichte werk wat ze doen. Er zal gezocht moeten worden naar een manier om de meer leerling-volgende en de gewenste opbrengstgerichte visie meer met elkaar te verbinden.

Ook het invoeren van leerkrachtinterventies roept weerstand op bij leerkrachten. Het is voor hen onduidelijk wat dit hen oplevert en zij vinden het zonde van hun tijd om dit bij alle doelen te doen. De functionaliteit hiervan is (nog) niet helder. De ontwikkeling wordt wel geëvalueerd waarop het plan waar nodig aangepast wordt. Intern begeleiders zouden graag zien dat zij de reflectie op hun eigen handelen hierin meenemen. Door kritisch te reflecteren op hun eigen handelen zullen zij zichzelf hiervan bewust worden en leidt dit tot nieuwe handelingsperspectieven (Van Geenen, 2013). Leerkrachten geven aan behoefte te hebben aan duidelijkheid over de functionaliteit van het invullen van leerkrachtinterventies.

Tevens spelen er factoren mee rondom de leerlingen die altijd zullen blijven bestaan. Leerlingen kunnen veelvuldig ziek zijn, een minder goede stemming hebben of last hebben van epilepsie. Subjectieve factoren blijven daarnaast ook een rol spelen; wanneer is een doel behaald? welk doel sluit het beste aan bij de leerling? De keuze voor een aanpak/methode, het maken van eenduidige afspraken en overleg m.b.t. de evaluatie en reflectie.

Tot slot zijn er praktische zaken waar leerkrachten tegenaan lopen in het werken met LOGOS. Deze zorgen ervoor dat leerkrachten extra druk ervaren. Tevens zit dit hun motivatie in de weg. Een aantal praktische zaken die

aangepakt moeten worden zijn: het gebruik van LOGOS eigen maken, een overzichtelijk lesprogramma met planning, uitvoering en evaluatie in één bestand, het inschalen van streefniveaus, invoeren van een aanpak en leerkrachtinterventies en tot slot de periodes van evaluatie passender maken. Ook organisatorisch zullen er dingen op het proces aangepakt moeten worden: er zal individueler bekeken moeten worden naar de behoeftes van leerkrachten, het stellen van onderwijs- en opvoeddoelen en het tijdsaspect.

Doordat er op dit moment nog te weinig leeropbrengsten zijn in LOGOS kunnen deze ook nog niet benut worden. Ook voorafgaande aan LOGOS gebruikte leerkrachten de opbrengsten in het leerlingvolgmodel niet. Wel hebben intern begeleiders verschillende ideeën over wat ze met deze gegevens willen bereiken.

Hoofdstuk 6 – Discussie en vooruitblik

In dit hoofdstuk worden verschillende beperkingen beschreven die zich tijdens het onderzoek hebben voorgedaan. Hierbij wordt gekeken naar hoe dit mogelijk van invloed is geweest op de uiteindelijke resultaten en de conclusie. Vervolgens wordt er beschreven hoe dit onderzoek is afgebakend, wat er nog niet onderzocht is en wat in het vervolg beter kan. Tot slot worden er suggesties voor een vervolgonderzoek gedaan en aanbevelingen voor de praktijk geformuleerd.

6.1 Mogelijke beperkingen in het onderzoek

Allereerst bestaat het vermoede dat er in de interviews overwegend positieve leerkrachten gesproken zijn en minder kritische leerkrachten of leerkrachten met veel weerstand. Dit vermoede bestaat omdat de intern begeleiders de eerste week een aantal klassen hebben geselecteerd waarin de onderzoekers mee konden kijken om een beter beeld van de doelgroep te krijgen. Vervolgens is de keuze gemaakt om dezelfde leerkrachten te benaderen voor de interviews vanwege het eerste contact dat al gemaakt was. Ook de leerkrachten die daarbuiten benaderd zijn, waren op advies van de intern begeleiders. De verwachting is dat leerkrachten die weinig tijdsdruk ervaren, relatief positief tegenover de verandering staan en alles goed op orde hebben, sneller geneigd zijn hier toestemming voor te geven. Uiteindelijk bleken alle leerkrachten waarmee interviews zijn afgenomen minder kritisch te zijn en minder weerstand te hebben dan verwacht op basis van de uitspraken die hier uit tweede hand over gedaan waren. Er rijst dan de vraag of leerkrachten dan écht minder weerstand vertonen dan verwacht of dat er inderdaad minder kritische leerkrachten gesproken zijn in de interviews. Voor de resultaten zou dit laatste betekenen dat er een positiever beeld geschetst wordt dan in de daadwerkelijke situatie bestaat. Dit maakt de resultaten minder valide. Wel is er een anonieme enquête rondgestuurd naar alle leerkrachten waarin dezelfde onderwerpen aan bod kwamen als de interviews. Een enquête is minder tijdrovend en biedt ruimte om anoniem kritisch te zijn waardoor ook de meer kritische kant aan het licht kwam. Op deze manier is er gebruik gemaakt van methodetriangulatie wat de betrouwbaarheid en de validiteit heeft vergroot (van der Donk & van Lanen, 2014).

Voorafgaande aan de interviews en de enquête is vermeld dat alle gegevens geanonimiseerd werden en dat er geen antwoorden goed of fout zijn, om zo te voorkomen dat leerkrachten sociaal-wenselijke antwoorden zouden geven. Dit draagt bij aan de validiteit van de onderzoeksgegevens (van der Donk & van Lanen, 2014).

De enquête is naar alle leerkrachten van Kentalis Mariëlla verstuurd en door de helft van hun ingevuld. Dit heeft negatieve invloed op de betrouwbaarheid van de resultaten: Deze zijn niet volledig. Tevens verschillen de respondenten van de enquête van cluster. Er zijn echter meer enquêtes ingevuld door leerkrachten van Pauw. Dit beïnvloedt de validiteit en de betrouwbaarheid van het onderzoek omdat er een beeld geschetst wenste te worden van de wensen, meningen en ideeën over alle clusters.

Tot slot maakte het relatief lage aantal aan respondenten in combinatie met de gebruikte zevenpuntsschaal in de enquête het lastig om betrouwbare conclusies te trekken.

6.2 Afbakening onderzoek

Dit onderzoek is afgebakend door het enkel te richten op de ideeën, wensen en ervaringen van de leerkrachten en intern begeleiders binnen Kentalis Mariëlla ten opzichte van het leerlingvolgsysteem LOGOS. De resultaten kunnen niet zonder meer gegeneraliseerd worden naar andere scholen. Daarnaast is dit onderzoek afgebakend door specifiek te kijken naar er wat er goed gaat in het gebruik van LOGOS, waar zijn tegenaan lopen en hoe dit verbeterd kan worden. Het onderzoek is daarnaast afgebakend door een keuze te maken in het aantal interviews per cluster (2 leerkrachten, 1 intern begeleider) Tot slot kunnen de leeropbrengsten voor meerdere doeleinden op groeps- school en bestuursniveau ingezet worden. In het onderzoek hebben we ons beperkt tot het groepsniveau, gericht op het verbeteren van de onderwijskwaliteit.

6.3 Nog niet onderzocht

Vanwege gebrek aan tijd is er niet bij andere scholen met specifieke doelgroepen geïnformeerd naar hun ervaringen met het opbrengstgericht werken met LOGOS. Dit zou wellicht meerwaarde kunnen hebben om succeservaringen met leerkrachten te kunnen delen zodat zij een beter beeld hebben van wat het hen op kan leveren. Tevens had het ervoor kunnen zorgen dat er minder sprake zou zijn van eenvoudige knelpunten.

Tevens is er voorbijgegaan aan de behoeften van intern begeleiders bij het ondersteunen van de leerkrachten. Zij hebben dezelfde scholing gehad in LOGOS als leerkrachten. Echter, er wordt van hen verwacht leerkrachten te ondersteunen in het gebruik ervan. Wel is dit belangrijk gegeven voor de implementatie van LOGOS.

6.4 Opzet volgende keer

Achteraf gezien zouden er de volgende keer verschillende dingen beter of anders aangepakt kunnen worden. Allereerst zouden alle teamvergadering die er binnen de periode van het gehele onderzoek zijn meteen genoteerd moeten worden om deze in te kunnen zetten om leerkrachten te bereiken. Het is wenselijk om een groepsinterview of iets dergelijks te kunnen doen om sneller meer informatie te verzamelen. Tevens kunnen deze momenten ingezet worden om enquêtes op eenzelfde moment in te laten vullen wat de betrouwbaarheid en het aantal respondenten zal vergroten.

Wat betreft het inplannen van de interviews zou er een volgende keer voor gekozen kunnen worden om tijdig willekeurig docenten uit verschillende clusters te benaderen. Op deze manier hebben intern begeleiders geen invloed op de leerkrachten die wel/niet benaderd worden. Tevens zou het goed zijn om deze interviews vroegtijdig in te plannen zodat een volle agenda van de participanten minder in de weg zit.

Ook de zevenpuntsschaal in de enquête bleek achteraf onhandig te zijn vanwege het relatief summiere aantal respondenten. Hierbij was een vijfpuntsschaal eenvoudiger geweest voor het beschrijven van de resultaten en conclusie. Ook bestond de enquête uit veel vragen wat het lastig maakte om dit te analyseren. Door de volgende keer gebruik te maken van een kortere enquête kunnen deze gegevens makkelijker geanalyseerd worden.

6.5 Suggesties en aanbevelingen

Suggesties voor vervolgonderzoek

Wanneer er een vervolgonderzoek plaats zou vinden, is het interessant om te kijken naar de implementatie van LOGOS. Waar liggen precies de wensen en behoeftes van de leerkrachten en waar kan beter op aangesloten worden. Er zullen immers altijd veranderingen plaats blijven vinden. Een goede implementatie voorkomt weerstand en zorgt ervoor dat de verandering sneller succesvol verloopt.

Daarnaast is het interessant om te onderzoeken hoe er bij een specifieke doelgroep als op Kentalis Mariëlla eenduidigheid gecreëerd kan worden over het behalen van doelen. In LOGOS moet er ingevuld worden of een doel wel of niet behaald is. Dat er weinig gebruik gemaakt kan worden van toetsen en leerkrachten afhankelijk zijn van observaties maakt dit het erg subjectief. Er is geen duidelijkheid over wanneer doelen wel of niet als behaald gezien kunnen worden. Het is interessant om te onderzoeken op welke manier er meer objectief bepaald kan worden of een doel behaald is.

Aanbevelingen voor de praktijk

Zoals in hoofdstuk 5 beschreven zijn er omtrent het in kaart brengen en benutten van leeropbrengsten vier vlakken die meer aandacht behoeven: Het gebruiken van streefdoelen, het invullen van leerkrachtinterventies, het praktische gebruik van LOGOS en het daadwerkelijk kunnen benutten van de leeropbrengsten.

De onderwijsdoelen in LOGOS bleken door leerkrachten niet altijd belangrijk gevonden te worden waardoor er naast de streefdoelen van LOGOS ook aan andere kindspecifieke doelen en doelen omtrent het 'leren leven' wordt gewerkt. Hierdoor bestaat de kans dat de opbrengsten door LOGOS niet volledig in kaart gebracht kunnen worden. Leerkrachten zullen samen met de intern begeleiders op zoek moeten naar een goede balans tussen de onderwijs- en opvoeddoelen om toch de gewenste opbrengstgerichte aanpak te bereiken. Tevens is het wenselijk dat intern begeleiders leerkrachten hierin (blijven) ondersteunen en helpen bij het creëren van succeservaringen.

Het invoeren van leerkrachtinterventies roept op dit moment weerstand op bij leerkrachten. Er bestaat onduidelijkheid over hoe dit vormgegeven moet worden en de functionaliteit is niet voor alle leerkrachten helder. Leerkrachten hebben geen zicht op wat het voor hun oplevert en vinden het zonde van hun tijd om dit bij alle doelen uit te werken. Het is wenselijk om hier binnen het team meer duidelijkheid over te scheppen (wanneer is dit nuttig) en leerkrachten de voordelen ervan te laten ervaren.

Daarnaast zijn er nog een aantal praktische zaken waar leerkrachten op dit moment tegen aan lopen. Deze zijn inzichtelijk gemaakt (zie bijlage 6) zodat de intern begeleiders dit met leerkrachten en eventueel met de ontwikkelaar van LOGOS op kunnen pakken.

Tot slot zijn leerkrachten en intern begeleiders nog niet bezig geweest met het benutten van leeropbrengsten met behulp van LOGOS. Er zijn namelijk nog maar weinig opbrengsten te zien op basis van de tijd dat leerkrachten in LOGOS gewerkt hebben. Wel is er uit de interviews op te maken dat intern begeleiders onderling nog zoekende zijn in hoe deze opbrengsten uiteindelijk gebruikt dienen te worden. De aanbeveling is dan ook om op een later tijdstip, wanneer er voldoende opbrengsten zichtbaar zijn, eens te gaan kijken naar hetgeen hier mee gedaan kan worden. Het is hierbij van belang om helder te krijgen wat hierbij van leerkrachten zelf verwacht wordt en hoe intern begeleiders deze gegevens kunnen benutten.

Literatuurlijst

- Balkom, H. (2009). *Communicatie op eigen wijze: theorie en praktijk in de zorg, het onderwijs en de ondersteuning voor mensen met een auditief-communicatieve en verstandelijke beperking*. Leuven: Acco
- Buursink, E. (2005). *De Maak het eenvoudig! Richtlijnen toegepast op een website* (Afstudeeropdracht [University of Twente (UT)]). Geraadpleegd op 9 maart 2018, van http://essay.utwente.nl/57768/1/scriptie_Buursink.pdf
- Canon sociaal werk Nederland. (z.d.). *1920 Speciaal onderwijs voor moeilijke kinderen*. Geraadpleegd op 21 maart 2018, van https://www.canonsociaalwerk.eu/nl_jz/details.php?cps=13&canon_id=239
- Datacare. (2017). *Handleiding LOGOS*. Geraadpleegd op 14 maart 2018, van <https://www.datacare.nl/wp-content/uploads/2017/05/1-0-0-636-Handleiding-LOGOS.pdf>
- FODOK. (z.d.). *Sociaal emotionele ontwikkeling*. Geraadpleegd op 20 februari 2018, van <https://www.fodok.nl/informatie/opvoeding/sociaal-emotionele-ontwikkeling/>
- Didden, R., Collin, Ph., & Curfs, L. (2008). *Psychopathologie bij mensen met een verstandelijke beperking*, 613-637. https://doi.org/10.1007/978-90-313-6632-3_21
- Dijksma, S. (z.d.). *Kerdoelen speciaal onderwijs voor zeer moeilijk lerende leerlingen of meervoudig gehandicapte leerlingen*. Geraadpleegd op 1 maart 2018, van http://www.slo.nl/speciaal/so/zml_mg/kerndoelen_leerlijnen/kerndoelen/kerndoelen-speciaal-onderwijs-zml-mg.pdf/
- Dijkstra, A. & Janssen, F. (2012). *Om de kwaliteit van het onderwijs*. Geraadpleegd op 4 april 2019, van <http://docplayer.nl/385113-Om-de-kwaliteit-van-het-onderwijs.html>
- Dirks, E., Wiefferink, K., Kef, S., Wengers-Lo-a-njoe, V., & Uilenburg, N. (2008). *Emotioneel welbevinden en sociaal functioneren van kinderen met een auditieve beperking*. Geraadpleegd 12 februari 2018, van <http://www.simea.nl/vhz/artikelen/2008/2008-6-artikel-2.pdf>
- Gerrits, E., Beers, M., Bruinsma, G., & Singer, I. (2017). *Handboek taalontwikkelingsstoornissen* (pp.17-18). Geraadpleegd op 16 februari 2018, van <https://cld.bz/bookdata/W0z4Mae/basic-html/page-20.html>
- Honingh, M., Ruiter, M., & van Thiel, S. (2017). *Een internationale vergelijking van de relatie tussen onderwijsbestuur en de kwaliteit van onderwijs in het primair en voortgezet onderwijs -Nederlands exceptionalisme?* Geraadpleegd op 29 mei 2018, van <http://repository.ubn.ru.nl/handle/2066/181704>
- Inspectie van het onderwijs. (z.d.). *Onderwijsresultaten in het primair onderwijs*. Geraadpleegd op 17 maart 2018, van <https://www.onderwijsinspectie.nl/onderwerpen/toezicht-op-onderwijsresultaten/onderwijsresultaten-po>
- Janssens, F., & Visscher, A. (2004). *Naar een Kwaliteitskaart voor het primair onderwijs*. Geraadpleegd op 21 maart 2018, van <https://www.utwente.nl/nl/bms/omd/Medewerkers/artikelen/Janssen/kwaliteitskaart.pdf>
- Kentalis. (z.d.-a). *Slechthorend & doof*. [Foto]. Geraadpleegd op 20 maart 2018, van <https://www.kentalis.nl/slechthorend-en-doof>
- Kentalis. (z.d.-b). *Wanneer ben je slechthorend of doof?* Geraadpleegd op 9 februari 2018, van <https://www.kentalis.nl/slechthorend-of-doof>
- Kentalis. (z.d.-c). *Wat is TOS?* Geraadpleegd op 13 februari 2018, van <https://www.kentalis.nl/wat-is-tos>

- Kentalis. (2017). *Kentalis handleiding voor LOGOS-LVS*. Sint-Michielsgestel: Auteur.
- Kentalis Mariëlla. (2015). *Schoolplan 2015-2019*. Sint-Michielsgestel: Auteur.
- Kentalis Mariëlla. (2017a). *Schoolgids Kentalis Mariëlla 2017-2018*. Geraadpleegd op 13 maart 2018, van <http://docplayer.nl/64471215-Schoolgids-kentalis-mariella-kentalis-mariella.html>
- Kentalis Mariëlla. (2017b). *Vormgeving van het onderwijs 2017-2018*. Sint-Michielsgestel: Auteur.
- Knoors, H. (1999). Taalontwikkelingsstoornissen ten gevolge van doofheid. In H.F.M. Peters (Red.), *Boekblok Handboek stem- spraak- en taalpathologie*. https://doi.org/10.1007/978-90-313-8642-0_172
- Knoors, H. (2010). Dove en slechthorende kinderen. In W.M.C. et al. (Red.), *Ziekten en handicaps (pp. 161-162)*. https://doi.org/10.1007/978-90-313-7834-0_9
- Knoors, H. (2011). *Herijkt taalbeleid voor dove kinderen*. Geraadpleegd op 6 april 2018, van <http://www.audcom.nl/vhz/artikelen/2012/2011-4-artikel-knoors.pdf>
- Kouwenberg, M. (2013). *Hoe ontwikkelen dove jongeren zich in een horende omgeving?* Geraadpleegd op 13 februari 2018, van <https://www.nwo.nl/actueel/nieuws/2013/magw/hoe-ontwikkelen-dove-jongeren-zich-in-een-horende-omgeving.html>
- Landelijk Expertise Centrum Speciaal Onderwijs (z.d.). *doelgroepenmodel*. Geraadpleegd op 2 april 2018, van <https://doelgroepenmodel.lecso.nl/>
- Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap. (2006). *Kerdoelen primair onderwijs*. Geraadpleegd op 15 maart 2018, van <http://www.slo.nl/primair/kerndoelen/Kerdoelenboekje.pdf> ‘
- Onderwijsinspectie. (2009). *Cluster 2 De kwaliteit van het onderwijs in Cluster 2*. Geraadpleegd op 21 maart 2018, van <http://www.simea.nl/nieuws/docs-bij-het-nieuws/onder-embargo-cluster-2-de-kwaliteit-van-het-onderwijs-in-cluster-2.pdf>
- Onderwijsinspectie. (2010). *Opbrengstgericht werken in het basisonderwijs: Een onderzoek naar opbrengstgericht werken bij rekenen-wiskunde in het basisonderwijs*. Geraadpleegd op 15 maart 2018, van <https://www.onderwijsinspectie.nl/binaries/onderwijsinspectie/documenten/rapporten/2010/11/01/opbrengstgericht-werken-in-het-basisonderwijs/Opbrengstgericht+werken+in+het+basisonderwijs.pdf>
- Onderwijsraad. (2016). *De volle breedte van onderwijskwaliteit*. Geraadpleegd op 22 maart 2018, van <https://www.onderwijsraad.nl/publicaties/2016/over-de-volle-breedte-van-onderwijskwaliteit/volledig/item7400>
- Oudervereniging Balans, (z.d.). *Kerdoelen en leerlijn in het onderwijs*. Geraadpleegd op 13 maart 2018, van <https://www.balansdigitaal.nl/kerndoelen-en-leerlijnen-onderwijs/>
- Oude Voshaar, A. (2005). *Ouders & Onderwijskwaliteit: Ontwikkeling van een instrument. (Master's thesis)*. [University of Twente] Geraadpleegd op 29 mei 2018, van http://essay.utwente.nl/50919/1/scriptie_Oude_Voshaar.pdf
- Passend Onderwijs (2013). *Wet Kwaliteit (V)SO*. Geraadpleegd op 6 april 2018, van <https://www.passendonderwijs.nl/beleidsdoc/wet-kwaliteit-vso/>
- Pol-van Zuilekom, R. (2017). *Formatieve feedback als ondersteuning: Zitten leerlingen hier wel op te wachten?: Onderzoek naar het gebruik van formatieve feedback tijdens het werken met een online rekenprogramma door leerlingen uit groep 7 en 8 binnen het speciaal onderwijs*. (Master's thesis). [University of Twente]

- Geraadpleegd op 19 maart 2018, van http://essay.utwente.nl/72504/1/Pol-van%20Zuilekom_MA_Psychologie.pdf
- Rijksoverheid (z.d.). *Verbeteren positie en kwaliteit leraren*. Geraadpleegd op 6 april 2018, van <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/werken-in-het-onderwijs/kwaliteit-leraren-verbeteren>
- Sanders, B. (2017). *Taalontwikkelingsstoornis (TOS): Een onzichtbare handicap*. Geraadpleegd op 14 februari 2018, van http://www.smartonderwijs.nl/uploads/9/4/6/7/9467353/paginas_van_rt_2017-4-3_tos.pdf
- SLO. (z.d.). *Kerdoelen*. Geraadpleegd op 1 maart 2018, van http://www.slo.nl/speciaal/so/zml_mg/kerndoelen_leerlijnen/kerndoelen/
- Stichting Hoormij. (2013). *Investeren in welbevinden slechthorende en dove kinderen en jongeren*. Geraadpleegd op 13 februari 2018, van https://www.stichtinghoormij.nl/CmsData/Documenten/Voor%20leden/HOREN%20artikelen/Horen03-13_onderzoek.pdf
- Swaen, B. (2013). *Wat is kwalitatief en kwantitatief onderzoek?* Geraadpleegd op 30 mei 2018, van <https://www.scribbr.nl/onderzoeksmethoden/kwalitatief-vs-quantitatief-onderzoek/>
- Van den Hoogen, P., Cardol, M., Speet, M., Spreeuwenberg, P., & Rijken, M. (2008). *Deelname aan de samenleving van mensen met een beperking*. Geraadpleegd op 9 maart 2018, van http://kcco.nl/doc/kennisbank/deelname_aan_de_samenleving_beperkingen_2007.pdf
- Van der Donk, C., & Van Lanen, B. (2014). *Praktijkonderzoek in zorg en welzijn*. Bussum: Coutinho.
- Van der Veen, M. (2012). *Motiverende gespreksvoering voor sociaalagogisch werk: coachen bij gedragsverandering*. Geraadpleegd op 31 mei 2018, van <https://books.google.nl/books?id=mGx8H-bqRpwC&pg=PA37&dq=succeservaring+gedragsverandering&hl=nl&sa=X&ved=0ahUKEWjL3JGqqbDbAhUQyqYKHTJVBG0Q6AEIKDAA#v=onepage&q=succeservaring%20gedragsverandering&f=false>
- Van der Wielen, L. (2009). *Zaakvakken voor een ZML-leerling! Noodzaak!.....eh.....Noodzaak?; Een beknopte studie naar de invulling van zaakvakken voor twee ZML-leerlingen met een rugzakje in het reguliere basisonderwijs*. (Masterscriptie) [HBO Kennisbank]. Geraadpleegd op 20 maart 2018, van https://www.hbo-kennisbank.nl/resolve/sharekit_fontys/eyJoljogIjQ2YzYyMTViY2RjYzhzZGUzYmMyYTFkNmU1MWUxMjQ1ZGI0ZDg0YmYxOWI0NzAwMmNkODNjMGI5OTkxODQ3MjliLCAidSI6ICJodHRwczovL3N1cmZzaGFyZWtpdC5ubC9kbC9mb250eXMvYjc2NGI4OGQtNTMzOS00YTcxLWFkMmItNDQ0MjJjZWZhMmExLzEyM2EzNGZILWUwZTMtNGFjYi1iOGVlLTJhNjUyNDAxZmJmYj9
- Van Geenen, M.-J. (2013). *Reflecteren*. Bussum: Coutinho.
- Van Schijndel, I., & Van den Bogaerde, B. (2013). *Gebarenontwikkeling bij dove kinderen met een meervoudige beperking*. Geraadpleegd op 27 februari 2018, van <http://www.simea.nl/vhz/artikelen/2013/vhz-2013-3-artikel.pdf>
- Verhagen, P. (2013). *Kwaliteit met beleid*. Bussum: Coutinho.
- Vink, S., Smulders, L., & De Gruijter, D. (2008). *Kwaliteit van onderwijs: adviseren en reflecteren*. Geraadpleegd 19 maart 2018, van <https://www.onderwijsraad.nl/upload/documents/publicaties/volledig/kwaliteit-van-onderwijs.pdf>
- Voetelink, E. (2008). *Is er bij mensen met een verstandelijke beperking een verband tussen het disharmonisch profiel, gedragsproblematiek en overvraging?* (Doctoraalscriptie). [Universiteit van Amsterdam]. Geraadpleegd op 15 februari 2018, van <http://arno.uva.nl/document/129288>

Zaal, S., Boerhave, M., & Koster, M. (2008). *Sociaal-emotionele ontwikkeling: Omschrijving fasen en bijbehorende begeleidingsstijl*. Geraadpleegd op 27 februari 2018, van http://www.kennispleingehandicaptensector.nl/docs/KNP/KNP%20GS/licht_verstandelijke_beperking_fasen_Sociaal-emotionele-ontwikkeling_2008.pdf

Bijlagen

Bijlage 1 – Toelatingscriteria voor kinderen met een zeer ernstige TOS (Z-TOS)

Van onze praktijkbegeleiders (persoonlijke communicatie, 8 februari 2018) ontvingen we een document met onderstaande informatie over de toelatingscriteria voor leerlingen met een zeer ernstige TOS (Z-TOS).

Leerling met een zeer ernstige TOS (Z-TOS)

- Aangeboren of verworven pathologie is neurologisch, neuropsychologisch, neuropsychiatrisch of klinisch-genetisch van aard, maar die:

- Niet primair als emotionele stoornis, gedragsstoornis of specifieke ontwikkelingsstoornis te duiden is
- Die niet primair te duiden is als een zeer ernstige stoornis van het cognitief functioneren of een ernstige lichamelijke stoornis

- Gecombineerd met onderstaand criterium:

Zeer ernstige communicatie en spraak-/ taalproblemen (niet of beperkt kunnen spreken of het niet of nauwelijks kunnen verwerken en begrijpen van gesproken taal)

- In combinatie met één van onderstaande criteria:

1. Zeer ernstige taalbegripsproblematiek samengaan met een non-verbale intelligentie beneden het gemiddelde
2. Het communicatieprofiel is van dien aard dat compensatie voor de problematiek niet of nauwelijks anders mogelijk is dan met ondersteunende communicatievormen. De communicatieve competentie is voldoende om deze middelen in te zetten.

- De leerling heeft op het gebied van activiteiten het vermogen om actief te communiceren. De leerling laat in het hier en nu, voorwaarden voor communicatieve ontwikkeling zien. Er is perspectief op het bewust eigen maken van concepten met daaraan verbonden communicatievormen waarmee de leerling actief met zijn omgeving kan communiceren.

Bijlage 2 – Mogelijkheden LOGOS

2.1 - Voorbeeld van een groepsplan

Groepsplan - SO 1/2 - Rekenen

1 Schooljaar: 2015-2016, Klas: SO 1/2, Domein: Rekenen

2 Leerling(en) omhoog

3 Instructiegroep omhoog

4 Opslaan

Leerlingen	Doel	Inhoud	Aanpak	Organisatie	Evaluatie
Jiri Buur Freek Andela	(LR 4) Streefniveau 3 - weet binnen een context wat er bedoeld wordt met begrippen als niets-alles (allemaal), veel-weinig, meer-minder, evenveel, samen - koppelt getalsymbolen tot en met 5 aan hoeveelheden en andersom - zegt de telrij op tot en met 10	Methodieken - De Rekenboog - Cijfers en aantallen - De Rekenboog - Begripsvorming optellen en aftrekken - De Rekenboog - Sorteren, ordenen en structureren Bronnen - Ambrasoft - Varia - Pico-Piccolo	De thema's en werkwijze van De Rekenboog worden gevolgd. Als extra verdiepingstof naast de opdrachten bij de instructielessen wordt gebruik gemaakt van extra werkbladen van de methode en extra oefenstof door middel van Ambrasoft, Varia en Pico-Piccolo.	Ma/Di/Do/Vr: 1. In niveaugroepen 2. Verlengde instructie 3. Verwerking 4. Afronding Wo: Verlengde instructie op individueel niveau en zelfstandig werk.	Jan/Febr 2016: Cito Rek-Wisk M2 Februari 2016: Toetsanalysebespreking
Maikel Laanstra Eric Spronck Rick Kupers	(LR 3) Streefniveau 2 - kent het begrip 'hoeveel' kennen als aanduiding om een aantal te bepalen - koppelt getalsymbolen tot en met 3 aan hoeveelheden en andersom - zegt de telrij op tot en met 5	Methodieken - De Rekenboog - Lessen rond de 2 - De Rekenboog - Sorteren, ordenen en structureren - De Rekenboog - Rekenbegrippen - De Rekenboog - Cijfers en aantallen Bronnen	De thema's en werkwijze van De Rekenboog worden gevolgd. Daarnaast zijn het praktisch rekenen en het spelen van spelletjes waarbij diverse rekenvaardigheden getraind worden ook belangrijke items in het rekenprogramma.	Ma/Di/Do/Vr: 1. In niveaugroepen 2. Verlengde instructie 3. Verwerking 4. Afronding Wo: Verlengde instructie op individueel niveau en zelfstandig werk.	Jan/Febr 2016: Cito Rek-Wisk M2 Februari 2016: Toetsanalysebespreking
Maurits Putter	(LR 3) Streefniveau 1 - kent het begrip 'hoeveel' kennen als aanduiding om een aantal te bepalen - koppelt getalsymbolen tot en met 3 aan hoeveelheden en andersom - zegt de telrij op tot en met 5	Methodieken - De Rekenboog - Lessen rond de 2	Maurits volgt een apart traject, maar doet wel	Elke dag werkt Maurits 20 minuten	Jan/Febr 2016: Cito Rekenen ZML niveau 1 Februari 2016: Toetsanalysebespreking

2.2 - Voorbeeld weergave plusmonitor

LOGOS - IPV+

1 Schooljaar: 2015-2016, Leerlingen: Jiri Buur, Freek Andela, Maikel Laanstra, Eric Spronck, Rick Kupers, Maurits Putter

2 Leerling(en) omhoog

3 Instructiegroep omhoog

4 Opslaan

Leerlingen	Doel	Inhoud	Aanpak	Organisatie	Evaluatie
Jiri Buur Freek Andela	(LR 4) Streefniveau 3 - weet binnen een context wat er bedoeld wordt met begrippen als niets-alles (allemaal), veel-weinig, meer-minder, evenveel, samen - koppelt getalsymbolen tot en met 5 aan hoeveelheden en andersom - zegt de telrij op tot en met 10	Methodieken - De Rekenboog - Cijfers en aantallen - De Rekenboog - Begripsvorming optellen en aftrekken - De Rekenboog - Sorteren, ordenen en structureren Bronnen - Ambrasoft - Varia - Pico-Piccolo	De thema's en werkwijze van De Rekenboog worden gevolgd. Als extra verdiepingstof naast de opdrachten bij de instructielessen wordt gebruik gemaakt van extra werkbladen van de methode en extra oefenstof door middel van Ambrasoft, Varia en Pico-Piccolo.	Ma/Di/Do/Vr: 1. In niveaugroepen 2. Verlengde instructie 3. Verwerking 4. Afronding Wo: Verlengde instructie op individueel niveau en zelfstandig werk.	Jan/Febr 2016: Cito Rek-Wisk M2 Februari 2016: Toetsanalysebespreking
Maikel Laanstra Eric Spronck Rick Kupers	(LR 3) Streefniveau 2 - kent het begrip 'hoeveel' kennen als aanduiding om een aantal te bepalen - koppelt getalsymbolen tot en met 3 aan hoeveelheden en andersom - zegt de telrij op tot en met 5	Methodieken - De Rekenboog - Lessen rond de 2 - De Rekenboog - Sorteren, ordenen en structureren - De Rekenboog - Rekenbegrippen - De Rekenboog - Cijfers en aantallen Bronnen	De thema's en werkwijze van De Rekenboog worden gevolgd. Daarnaast zijn het praktisch rekenen en het spelen van spelletjes waarbij diverse rekenvaardigheden getraind worden ook belangrijke items in het rekenprogramma.	Ma/Di/Do/Vr: 1. In niveaugroepen 2. Verlengde instructie 3. Verwerking 4. Afronding Wo: Verlengde instructie op individueel niveau en zelfstandig werk.	Jan/Febr 2016: Cito Rek-Wisk M2 Februari 2016: Toetsanalysebespreking
Maurits Putter	(LR 3) Streefniveau 1 - kent het begrip 'hoeveel' kennen als aanduiding om een aantal te bepalen - koppelt getalsymbolen tot en met 3 aan hoeveelheden en andersom - zegt de telrij op tot en met 5	Methodieken - De Rekenboog - Lessen rond de 2	Maurits volgt een apart traject, maar doet wel	Elke dag werkt Maurits 20 minuten	Jan/Febr 2016: Cito Rekenen ZML niveau 1 Februari 2016: Toetsanalysebespreking

2.3 - Voorbeeld opbrengsten scherm 1

Schooljaar: 2016-2017 **1** **2** **3** **3** Domeinen

Vergelijking Domeinen Bijstelling Ontwikkelingsperspectief

Leerling	Klas	OJ	UB	SN	Sociale en emotionele ontwikkeling	Praktische redzaamheid	Leren leren	Zintuiglijke en motorische ontwikkeling	Mondelinge taal	Technisch lezen	Begrijpend lezen	Spelling	Rekenen
Céline van den Acker	SO 1	4	3	5	5,2	6,0	5,7	5,8	5,6	3,8	5,5	6,0	4,8
Omar Gulcen	SO 1	5	3	5	6,5	5,0	5,0	5,0	4,9	5,0	5,0	5,0	5,0
Lydia van Herpen	SO 1	4	4	6	5,0	6,0	5,7	5,4	5,8	5,2	6,0	6,0	5,7
Peter ter Steegen	SO 1	4	4	6	4,8	5,0	5,7	5,0	5,7	7,0	5,5	6,0	4,9
Annerieke Waterman	SO 1	5	4	7	5,2	5,0	7,0	7,0	6,8	3,6	6,5	5,0	3,5
Gemiddelde					5,3	5,4	5,8	5,6	5,8	4,9	5,7	5,6	4,8
Pluscores					40% (2)	0% (0)	0% (0)	20% (1)	0% (0)	20% (1)	20% (1)	20% (1)	0% (0)
Niveauscores					40% (2)	100% (5)	100% (5)	80% (4)	100% (5)	80% (4)	80% (4)	80% (4)	100% (5)
Zorgscores					20% (1)	0% (0)	0% (0)	0% (0)	0% (0)	0% (0)	0% (0)	0% (0)	0% (0)

Demo - LOGOS LOGOS College Nienke Huurneman Gegevens gesynchroniseerd om 8:52

2.4 - Voorbeeld opbrengsten scherm 2

Schooljaar: 2016-2017 **1** **2** **3** **3** Domeinen

Vergelijking Domeinen Bijstelling Ontwikkelingsperspectief

Leerling	Klas	OJ	UB	SN	Sociale en emotionele ontwikkeling	Praktische redzaamheid	Leren leren	Zintuiglijke en motorische ontwikkeling	Mondelinge taal	Schriftelijke taal	Rekenen	Werknemersvaardigheden
Freek Andele	SO 1/2	2	4	4	4	4	4	4	3	4	4	4
Jin Buur	SO 1/2	2	4	4	4	4	3	4	4	3	4	4
Rick Kupers	SO 1/2	1	3	3	3	3	3	3	2	3	3	4
Maikel Laanstra	SO 1/2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	3
Maurits Putter	SO 1/2	1	2	2	2	2	2	2	3	3	3	2
Eric Spronck	SO 1/2	2	3	3	3	3	2	3	3	3	4	3
Bijstelling naar boven					0% (0)	16,7% (1)	16,7% (1)	0% (0)	0% (0)	0% (0)	16,7% (1)	0% (0)
Gelijk					50% (3)	16,7% (1)	33,3% (2)	50% (3)	50% (3)	33,3% (2)	50% (3)	50% (3)
Bijstelling naar beneden					0% (0)	16,7% (1)	0% (0)	0% (0)	0% (0)	0% (0)	0% (0)	0% (0)
Geen bijstelling					50% (3)	50% (3)	50% (3)	50% (3)	50% (3)	50% (3)	50% (3)	50% (3)

Instructievideo DataCamp Nienke Huurneman Gegevens gesynchroniseerd om 10:24

2.5 – Voorbeeld evaluatie handelingsplan

Handelingsplan - Rekenen - Freek Andela

Handelingsplan

☒ Te behalen
☒ Behaald
☒ Niet behaald

Kleuren
 Te behalen
 Behaald
 Niet behaald

Weergave
 Markering
 Nieuw
 Verwijderen
 Afspraken
 Plakken
 Kopieren
 Opslaan
 Opslaan en sluiten

Schooljaar: 2015-2016
 Klas: SO 1/2
 Leerling: Freek Andela
 Domein: Rekenen
 Groepsplan: 01-08-2015 - 31-01-2016

Startdatum: 9-12-2015
 Einddatum: 20-1-2016

Algemeen | Doel en inhoud | Aanpak en organisatie | Evaluatie | Afspraken

Streefniveau: 3 | Beheersingsniveau op startdatum: 2.0 | Actueel beheersingsniveau: 2.0

	Doel	Status	Evaluatie	Vervolg
GP	Doel	Status		
	3 koppelt getalsymbolen tot en met 5 aan hoeveelheden en andersom			
	3 weet binnen een context wat er bedoeld wordt met begrippen als niets-alles (allemaal), veel-weinig, meer-minder, evenveel, samen			
	3 zegt de telrij op tot en met 10			
HP	Doel	Status		
	1 kent het begrip 'meer-minder' op basaal niveau: (ik wil meer koekjes)			
	1 benoemt en telt kleine hoeveelheden (tot en met 2) op een afbeelding			
	2 benoemt en telt kleine tastbare hoeveelheden (tot en met 5)			
	2 koppelt getalsymbolen tot en met 3 aan hoeveelheden en andersom			
	2 vergelijkt visueel twee verschillende ongestructureerde hoeveelheden (met groot verschil in aantal, bijv. 2 en 25) en benoemt wat meer is			
	1 zegt samen met de leerkracht en andere kinderen de telrij op tot en met 3, bijv. in de context van een telliedje			
	2 zegt de telrij op tot en met 5			
	2 herkent en benoemt de getalsymbolen tot en met 3			

Bijlage 3 – Enquête

Help je ons met afstuderen?

Wij, Melissa en Sanne (op dinsdag en donderdag te vinden op flexplek) doen een afstudeeronderzoek naar het in kaart brengen van de leeropbrengsten en hoe jullie deze als leraren (kunnen) inzetten om het onderwijs nóg beter te maken. Hierbij speelt LOGOS sinds kort een grotere rol. Daarom zijn wij benieuwd naar jullie ervaringen met LOGOS, jullie visie met betrekking tot het bereiken van ontwikkeling en hoe jullie hier op dit moment invulling aangeven. Zowel met als zonder LOGOS.

Het invullen van de enquête zal zo'n 15/20 minuten kosten.

Ter herinnering (en als bedankje) zal er binnenkort een (lekkere) beloning op jullie bureau verschijnen :)

De ingevulde antwoorden zijn anoniem.

We willen jullie vragen de enquête eerlijk in te vullen. Er zijn namelijk geen goede of foute antwoorden.

Probeer bij de toelichting zo duidelijk mogelijk te beschrijven waarom je bij de bovenstaande vraag juist dát vakje hebt aangevinkt en niet een daar boven of onder.

We zouden graag alle reacties vóór de meivakantie ontvangen :)

Alvast bedankt voor het invullen.

Melissa & Sanne

Pedagogiek aan de Hogeschool van Arnhem en Nijmegen

Algemene vragen

Wat is je geslacht

- ☐ man
- ☐ vrouw

Wat is je leeftijd

- ☐ <25
- ☐ 25-35 jaar
- ☐ 35-45 jaar
- ☐ 45-55 jaar
- ☐ >55 jaar

Wat is je hoogst behaalde opleidingsniveau

- ☐ HBO
- ☐ Universiteit

Welke opleiding heb je afgerond

- ☐ Pabo
- ☐ Pedagogiek
- ☐ Orthopedagogiek
- ☐ Pedagogische wetenschappen
- ☐ Anders:

Hoe lang ben je al werkzaam in het speciaal onderwijs (inclusief de jaren bij Kentalis Mariëlla)

- ☐ < 5 jaar
- ☐ Tussen de 5 en 10 jaar
- ☐ Tussen de 10 en 20 jaar
- ☐ > 20 jaar

Hoe lang ben je werkzaam binnen Kentalis Mariëlla

- < 5 jaar
- Tussen de 5 en 10 jaar
- Tussen de 10 en 15 jaar
- Tussen de 15 en 20 jaar
- > 20 jaar

In welk Cluster ben je werkzaam?

- Vlinder
- Zeester
- Pauw
- Anders:

Visie op ontwikkeling

Hoe zie jij jezelf als leerkracht? Wat kenmerkt jou?

Kinderen kunnen in principe alles leren

1 2 3 4 5 6 7

Helemaal oneens ○ ○ ○ ○ ○ ○ ○ Helemaal eens

Het is belangrijk om hoge doelen te stellen

1 2 3 4 5 6 7

Helemaal oneens ○ ○ ○ ○ ○ ○ ○ Helemaal eens

Ontwikkeling is iets wat sturing nodig heeft

1 2 3 4 5 6 7

Helemaal oneens ○ ○ ○ ○ ○ ○ ○ Helemaal eens

Ik ben trots op de vooruitgangen die leerlingen laten zien

1 2 3 4 5 6 7

Helemaal oneens ○ ○ ○ ○ ○ ○ ○ Helemaal eens

Ik ben trots op mezelf wanneer ik resultaten boek met mijn leerlingen

1 2 3 4 5 6 7

Helemaal oneens ○ ○ ○ ○ ○ ○ ○ Helemaal eens

Ik voel mij verantwoordelijk voor de ontwikkeling van de leerlingen

1 2 3 4 5 6 7

Helemaal oneens ○ ○ ○ ○ ○ ○ ○ Helemaal eens

Ik ben kritisch op mijn eigen handelen

1 2 3 4 5 6 7

Helemaal oneens ○ ○ ○ ○ ○ ○ ○ Helemaal eens

Hoe streberig ben jij?

1 2 3 4 5 6 7

Goed is goed ○ ○ ○ ○ ○ ○ ○ Het kan altijd nog beter

Als school zijn wij bewust bezig met het verbeteren van de onderwijskwaliteit

1 2 3 4 5 6 7

Helemaal oneens ○ ○ ○ ○ ○ ○ ○ Helemaal eens

De acties die school uitzet met betrekking tot het verbeteren van de onderwijskwaliteit leveren ook daadwerkelijk verbetering op

1 2 3 4 5 6 7

Helemaal oneens ○ ○ ○ ○ ○ ○ ○ Helemaal eens

Wat zou jij graag anders zien binnen Kentalis Mariëlla?

Gebruik van LOGOS

De volgende vragen zullen over het gebruik van LOGOS gaan.

Hoe vaak werk je met LOGOS?

- ☐ Dagelijks
- ☐ Wekelijks
- ☐ Maandelijks
- ☐ 1 keer per zes weken
- ☐ Zelden tot nooit

Wat is je eerste indruk van het werken met het nieuwe leerlingvolgsysteem LOGOS?

1 2 3 4 5 6 7

Zeer ontevreden ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ Zeer tevreden

Kun je dit toelichten?

Met welke functies van LOGOS heb je al gewerkt?

- ☐ Ontwikkelingsperspectief
- ☐ Groepsplan
- ☐ Individueel handelingsplan
- ☐ Leerlingplan
- ☐ Plusmonitor
- ☐ Evaluatie
- ☐ Opbrengsten
- ☐ Anders:

Welke gegevens van de leerlingen heb je op dit moment ingevoerd in LOGOS?

- ☐ Uitstroombestemming / profiel
- ☐ Leerroute
- ☐ Doelen
- ☐ Aanpak / methode (evaluatie leerkrachtvaardigheden)
- ☐ Organisatie (evaluatie van de organisatie)
- ☐ Evaluatie (wat neem je mee)

Hoe heb je het invoeren van de gegevens ervaren?

1 2 3 4 5 6 7

Zeer moeilijk ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ Zeer makkelijk

Ik ervaar voldoende tijd voor het invoeren van de gegevens

1 2 3 4 5 6 7

Helemaal oneens ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ Helemaal eens

Ik ervaar voldoende scholing/ondersteuning bij het invoeren van de gegevens

1 2 3 4 5 6 7

Helemaal oneens ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ Helemaal eens

Ik weet waar ik terecht kan voor ondersteuning bij het gebruiken van LOGOS

1 2 3 4 5 6 7

Helemaal oneens ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ Helemaal eens

Wat zijn volgens jou voordelen van het werken met LOGOS?

Wat zijn volgens jou nadelen van het werken met LOGOS?

LOGOS is (uiteindelijk) een verbetering voor Kentalis Mariëlla

1 2 3 4 5 6 7

Helemaal oneens ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ Helemaal eens

Ik zie op tegen:

Opmerkingen/toelichtingen met betrekking tot het gebruiken van LOGOS

Beginsituatie vaststellen

Ik weet op welk niveau de leerlingen functioneren

1 2 3 4 5 6 7

Helemaal oneens ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ Helemaal eens

Ik heb een goed beeld van waar de onderwijsbehoefte van de leerling ligt

1 2 3 4 5 6 7

Helemaal oneens ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ Helemaal eens

Het beschrijven van de onderwijsbehoefte doe ik

1 2 3 4 5 6 7

Op gevoel/ervaring ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ Op basis van beschikbare gegevens over de ontwikkeling

Ik heb voldoende gegevens tot mijn beschikking om het niveau en de onderwijsbehoefte vast te stellen

1 2 3 4 5 6 7

Helemaal oneens ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ Helemaal eens

Welke gegevens gebruik je om bovenstaande informatie (niveau en onderwijsbehoefte) helder te krijgen?

Ik ervaar ondersteuning in het vaststellen van het niveau en onderwijsbehoefte

1 2 3 4 5 6 7

Helemaal oneens ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ Helemaal eens

Wat zou jij graag anders zien in het vaststellen van het niveau en de onderwijsbehoefte?

Doelen stellen

Doelen zijn nodig om ontwikkeling van leerlingen te bereiken

1 2 3 4 5 6 7

Helemaal oneens ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ Helemaal eens

Het lukt me om aansluitende doelen te kiezen/stellen aan de hand van de vastgestelde onderwijsbehoefte

1 2 3 4 5 6 7

Helemaal oneens ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ Helemaal eens

Het kiezen/stellen van de aansluitende doelen doe ik (voornamelijk)

1 2 3 4 5 6 7

Op gevoel/ervaring ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ Op basis van beschikbare gegevens over de ontwikkeling

Het kiezen/stellen van doelen doe ik voornamelijk alleen

1 2 3 4 5 6 7

Helemaal oneens ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ Helemaal eens

Ik weet bij wie ik ondersteuning kan vragen bij het kiezen/stellen van doelen

1 2 3 4 5 6 7

Helemaal oneens ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ Helemaal eens

Met wie kies/stel je de doelen?

Ik ervaar voldoende tijd om aansluitende doelen te kiezen/op te stellen

1 2 3 4 5 6 7

Helemaal oneens ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ Helemaal eens

Wat zou je graag anders zien in het stellen van doelen?

Bepalen van de werkwijze

Plannen zijn naar mijn idee noodzakelijk om doelen te kunnen behalen

1 2 3 4 5 6 7

Helemaal oneens ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ Helemaal eens

Ik ervaar voldoende tijd voor het maken van een plan

1 2 3 4 5 6 7

Helemaal oneens ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ Helemaal eens

Ik schrijf volledig uit hoe ik een bepaald doel wil hebben

1 2 3 4 5 6 7

Helemaal oneens ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ Helemaal eens

Toelichting:

Ik ervaar voldoende middelen om aansluitende werkwijze te bepalen

1 2 3 4 5 6 7

Helemaal oneens ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ Helemaal eens

Toelichting (Wat helpt jou hierbij?)

Beslissingen met betrekking tot de aanpak/het plan maak ik voornamelijk alleen

1 2 3 4 5 6 7

Helemaal oneens ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ Helemaal eens

Hoe bepaal je de werkwijze?

Ik weet aan wie ik ondersteuning kan vragen bij het bepalen van de werkwijze

1 2 3 4 5 6 7

Helemaal oneens ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ Helemaal eens

Wie helpen jou bij het bepalen van de werkwijze?

Wat zou je graag anders zien in het bepalen van de werkwijze?

Uitvoeren

Het lukt me om een goede inschatting te maken van de benodigde tijd om een doel te behalen

1 2 3 4 5 6 7

Helemaal oneens ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ Helemaal eens

Ik ervaar voldoende tijd en ruimte om daadwerkelijk aan doelen te werken

1 2 3 4 5 6 7

Helemaal oneens ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ Helemaal eens

Toelichting:

Ik vind het belangrijk om tussentijdse ontwikkelingen vast te leggen

1 2 3 4 5 6 7

Helemaal oneens ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ Helemaal eens

Ik ervaar voldoende tijd om ontwikkeling vast te leggen

1 2 3 4 5 6 7

Helemaal oneens ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ Helemaal eens

Het werken aan doelen doe ik voornamelijk alleen

1 2 3 4 5 6 7

Helemaal oneens ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ Helemaal eens

Tijdens het uitvoeren van een plan vraag ik feedback aan collega's

1 2 3 4 5 6 7

Helemaal oneens ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ Helemaal eens

Ik ervaar voldoende ondersteuning van collega's tijdens het uitvoeren van een plan

1 2 3 4 5 6 7

Helemaal oneens ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ Helemaal eens

Wie ondersteunen jou tijdens het uitvoeren van een plan?

Wat zou je graag anders zien met betrekking tot het uitvoeren van plannen?

Evaluatie

Hoe vaak evalueer je of doelen behaald zijn

- ☐ Wekelijks
- ☐ 1 keer in de zes weken
- ☐ Ieder half jaar
- ☐ Jaarlijks
- ☐ Anders:

Ik ervaar voldoende tijd voor het evalueren van doelen

1 2 3 4 5 6 7

Helemaal oneens ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ Helemaal eens

Ik evalueer doelen op vaste momenten

1 2 3 4 5 6 7

Helemaal oneens ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ Helemaal eens

Hoe evalueer je of doelen behaald zijn?

1 2 3 4 5 6 7

Op gevoel ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ Stapsgewijs op papier

Toelichting:

Mijn collega's en ik zijn het eens over wanneer een doel behaald is

1 2 3 4 5 6 7

Helemaal oneens ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ Helemaal eens

Toelichting:

Bij de evaluatie kijk ik terug naar het gemaakte plan/gekozen werkwijze

1 2 3 4 5 6 7

Helemaal oneens ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ Helemaal eens

Toelichting:

Evalueren doe ik met collega's

1 2 3 4 5 6 7

Helemaal oneens ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ Helemaal eens

Ik ben kritisch tijdens het evalueren

1 2 3 4 5 6 7

Helemaal oneens ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ Helemaal eens

Wanneer leerlingen een doel niet binnen de gestelde tijd behalen weet ik hier raad mee

1 2 3 4 5 6 7

Helemaal oneens ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ Helemaal eens

Wat doe je als leerlingen zich niet naar verwachting ontwikkelen?

Wat zou je graag anders zien in het evalueren?

Dit is het einde van de enquête! Dankjewel voor het invullen.

Er volgen nog een aantal praktische vragen over het invullen van de enquête.

De duur van de enquête was goed

1 2 3 4 5 6 7

Helemaal oneens ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ Helemaal eens

De vragen waren goed te beantwoorden

1 2 3 4 5 6 7

Helemaal oneens ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ Helemaal eens

De afwisseling tussen gesloten en open vragen was goed

1 2 3 4 5 6 7

Helemaal oneens ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ Helemaal eens

Wat lekkers op mijn bureau is altijd welkom

- ☐ Ja
- ☐ Nee

Ruimte voor overige opmerkingen:

Bijlage 4 – Interviewguide

4.1 Interviewguide leerkrachten

Introductie: Wij zijn Melissa en Sanne. We studeren Pedagogiek aan de Hogeschool van Arnhem en Nijmegen en zitten in het vierde jaar van de opleiding. Met dit onderzoek willen we inzicht krijgen in hoe leraren het nieuwe leerlingvolgsysteem ervaren. Wat hun ervaringen zijn rondom het in kaart brengen van de leeropbrengsten en het gebruiken van deze informatie om de kwaliteit van het onderwijs te verbeteren (de prestaties van de leerlingen zo hoog mogelijk → maximale ontwikkeling bereiken). Wat zijn hun ideeën hierover en welke wensen hebben ze nog.

Duur: 30/45 minuten

Doel: Het inzichtelijk krijgen van de ervaringen, wensen en ideeën van leerkrachten met betrekking tot het in kaart brengen van de leeropbrengsten (proces) en het benutten van deze resultaten.

Anonimiteit: De verkregen informatie wordt anoniem verwerkt en in het verslag vermeld als 'Leerkracht (X)'.

We willen je vragen om zo uitgebreid mogelijk en eerlijk te antwoorden. Er zijn geen goede of foute antwoorden.

Toestemming: Geeft u toestemming voor deelname aan het onderzoek en mag er een geluidsopname gemaakt worden?

Vragen: Zijn er tot nu toe vragen?

Introducerende vragen

- Hoe oud ben je?
- In welk cluster werk je?
- Hoe lang ben je al werkzaam bij Kentalis Mariëlla?
- Hoe lang ben je al werkzaam in het speciaal onderwijs?
- Welke opleiding heb je gevolgd?
- Is dit je droombaan?
- Wat maakt de leerlingen van Kentalis Mariëlla volgens jou bijzonder?
- Wat vind je het leukste/meest uitdagende aan het werken met deze doelgroep?
- Wat is jouw visie op ontwikkeling van de leerlingen op Kentalis Mariëlla?
- Hoe zorg jij ervoor dat de leerlingen zich optimaal kunnen ontwikkelen?
- Wat motiveert jou om het maximale uit de leerlingen te halen?
- Wat vind je hierin belangrijk?
- Ben je veel bezig met hoe het beter kan?

Kern

Gebruik van LOGOS

Sinds kort is LOGOS hier geïntroduceerd waarin de gehele ontwikkeling van leerlingen in vastgelegd kan worden met de daarbij horende leeropbrengsten

- Wat is je eerste indruk van LOGOS? (Positief/negatief en waarom?)
- Wat vind je positief aan LOGOS? En waarom
- Wat vind je negatief aan LOGOS? En waarom
- Hoe vaak werk je op dit moment met LOGOS?
- Wat doe je op dit moment in LOGOS?
- Is er iets waar je tegenaan loopt/gelopen bent?
- Hoe ervaar je de opbouw van LOGOS (PDCA) met bijbehorende functies? (Leerroute, doelen, aanpak, evaluatie, plusmonitor, opbrengsten)
- Hoe was dat eerst?
- Wat zijn volgens jou grote verschillen tussen eerst en nu (LOGOS)?

- Wat zijn voor en nadelen van eerst en nu (LOGOS)
- Ervaar je voldoende ondersteuning bij het werken in LOGOS?
- Wat zou je op dit moment graag anders zien in het werken met LOGOS?

Het in kaart brengen en benutten van leeropbrengsten

Hoe gaat dat dan? Je krijgt nieuwe leerlingen in je klas... en dan?

- Hoe lang werk je ongeveer met dezelfde leerlingen?
- Waar begin je met nieuwe leerlingen in je klas?
- Welke gegevens heb je tot je beschikking en wat doe je daar mee?
- Je krijgt een 'niveau' te zien, hoe kies je dan je doelen?
- Welke informatie heb je nodig om dit goed te kunnen doen?
 - *Haal je dit uit de leeropbrengsten? (Schema oud en nieuw)*
 - *Is het belangrijk om terug te kunnen zien welke doelen er eerder behaald zijn?*
 - *Is het belangrijk om terug te kunnen zien welke methode/aanpak er ingezet is?*
 - *Is het belangrijk om terug te kunnen kijken naar welke doelen er gekozen zijn om specifiek aan te werken en op welke domeinen?*
- Hoe sta je tegenover het maken van een plan? Hoe doe/deed jij dit normaal gesproken?
- Kun je een voorbeeld noemen/ wat is het laatste plan dat je uitgevoerd hebt?
- Hoe evalueer je normaal gesproken je doelen?
- Evalueer je ook tussentijds?
- Wat zijn de stappen na de evaluatie?
- Hoe belangrijk is voor jou het methodisch handelen? (Beginsituatie, doelen stellen, pva, uitvoeren, evalueren)
- Wat doe je als een kind zich niet naar wens ontwikkelt? Kun je een voorbeeld noemen?
- Waar ga je dat dan in zoeken?
- Weet je welke gegevens je in kunt zetten om te gebruiken in vervolgstappen?
- Valt hier nog winst in te behalen? (Optimaliseren van de ontwikkeling)
- En waar ligt dat dan aan?
- Wat zou je graag anders zien?
- Denk je dat LOGOS op den duur positief zal zijn voor leerkrachten?
- Zo niet, wat moet er veranderen om dit wel zo te laten zijn?

Slot

Opmerkingen: Zijn er nog opmerkingen of vragen?

Verwerking van data: We zullen het interview gebruiken bij het beantwoorden van onze deelvragen. De data wordt anoniem verwerkt.

Resultaten terugkoppelen: Wij zullen aan het einde van ons onderzoek de resultaten terugkoppelen via de mail of een bespreking.

Bedanken: Dankjewel voor het meewerken aan het onderzoek. Mochten er nog dingen te binnen schieten, neem dan contact met ons op (mail of persoonlijk).

4.2 Interviewguide intern begeleiders

Interviewguide Intern begeleiders

Introductie: Wij zijn Melissa en Sanne. We studeren Pedagogiek aan de Hogeschool van Arnhem en Nijmegen en zitten in het vierde jaar van de opleiding. Met dit onderzoek willen we inzicht krijgen in hoe leraren het nieuwe leerlingvolgsysteem ervaren. Wat hun ervaringen zijn rondom het in kaart brengen van de leeropbrengsten en het gebruiken van deze informatie om de kwaliteit van het onderwijs te verbeteren (de prestaties van de leerlingen zo hoog mogelijk → maximale ontwikkeling bereiken). Wat zijn hun ideeën hierover en welke wensen hebben ze nog. Hierbij hebben we aan jou als intern begeleider de vraag wat naar jou idee jouw rol is in dit proces. Waar denk je dat de behoefte van leerkrachten ligt en waar liggen als intern begeleider mogelijkheden om hierop in te spelen.

Duur: 30/45 minuten

Doel: Het inzichtelijk krijgen van de ideeën van intern begeleiders met betrekking tot het ondersteunen van leerkrachten bij het in kaart brengen van de leeropbrengsten (proces) en het benutten van deze resultaten.

Anonimiteit: De verkregen informatie wordt anoniem verwerkt en in het verslag vermeld als 'intern begeleider (X)'.

We willen je vragen om zo uitgebreid mogelijk en eerlijk te antwoorden. Er zijn geen goede of foute antwoorden.

Toestemming: Geef je toestemming voor deelname aan het onderzoek en mag er een geluidsopname gemaakt worden?

Vragen: Zijn er tot nu toe vragen?

Introducerende vragen

- Hoe oud ben je?
- Van welk cluster ben jij de Intern begeleider?
- Hoe lang ben je al werkzaam bij Kentalis Mariëlla?
- Hoe lang ben je al werkzaam binnen het speciaal onderwijs?
- Welke opleiding heb je gevolgd?
- Is dit je droombaan?
- Hoe omschrijf je je eigen functie?
- Wat is als Intern begeleider jouw relatie tot leerkrachten?
- Wat vind je het leukste/meest uitdagende aan dit werk?
- Wat is je jouw visie op de ontwikkeling van kinderen binnen Kentalis Mariëlla?
- Heb je het idee dat er op dit moment het maximale uit de leerlingen gehaald (kan) worden?

Kern

Gebruik van LOGOS

Sinds kort is LOGOS hier geïntroduceerd waarin de gehele ontwikkeling van leerlingen in vastgelegd kan worden met de daarbij horende leeropbrengsten

- Wat is je eerste indruk van het nieuwe leerlingvolgsysteem LOGOS?
- Wat was de eerste indruk van de leerkrachten die je ondersteund hebt tijdens het werken met LOGOS?
- Wat vind je positief aan LOGOS?
- Wat vind je negatief aan LOGOS?
- Wat doe jij precies in LOGOS?
- Hoe ben jij als Intern begeleider ondersteund en geschoold in LOGOS?
- Hoe heb je de leerkrachten ondersteund bij het invoeren van de gegevens in LOGOS?
- Hoe hebben leerkrachten de scholing in LOGOS naar jouw idee ervaren?
- Is er iets wat je gemerkt hebt waar de leerkrachten voornamelijk tegen aan liepen bij het invoeren van de gegevens?

- Hoe ervaar je de opbouw van LOGOS (PDCA) met bijbehorende functies? (leerroute, doelen, aanpak, evaluatie, plusmonitor, opbrengsten)
- Werd er eerst ook gewerkt met een PDCA cyclus?
- Wat zijn volgens jou de grootste verschillen tussen het oude systeem en LOGOS?
- Wat zijn de voordelen en nadelen van het werken met LOGOS?
- Wat zou jij op dit moment graag anders zien in het werken met LOGOS?
- Wat denk jij dat de leerkrachten graag anders willen zien in het werken met LOGOS?
- Wat hebben leerkrachten volgens jou nodig om LOGOS beter te kunnen gebruiken?
- Denk je dat er ruimte en tijd beschikbaar is om extra in te zetten op het gebruik van LOGOS?

Het in kaart brengen en benutten van leeropbrengsten

- Wat vind je van de weergave in LOGOS hoe de leeropbrengsten worden weergegeven?
- Wat mis je hierin?
- Wat is positief aan deze weergave?
- Hoe zouden leerkrachten deze gegevens volgens jou in moeten zetten?
- Denk je dat leerkrachten de gegevens juist kunnen interpreteren?
- Heb je een idee van hoe leerkrachten de gegevens over de ontwikkeling (leeropbrengsten) inzetten?
- Heb je ideeën of wensen hoe de leerkrachten de leeropbrengsten beter in kaart kunnen brengen?
- Hoe werden de leeropbrengsten met het oude systeem benut?
- Wat werd er gedaan met de gegevens uit het schema?
- Hoe is er nu met het gebruik van LOGOS winst te behalen met het benutten van de leeropbrengsten?
- Waar denk je dat de meeste winst nog te behalen is?
- Heb je ideeën of wensen hoe de leerkrachten de leeropbrengsten beter kunnen benutten?
- Denk je dat LOGOS op den duur positief zal zijn voor leerkrachten?
- Zo niet, wat moet er veranderen om dit wel zo te laten zijn?

Zowel Intern begeleider als leerkracht

- Is het voor in de klas een voordeel dat je naast leerkracht ook Intern begeleider bent?
- waar zit dat m dan in?
- Hoe ervaar je de reacties van collega's op LOGOS?

Slot

Opmerkingen: zijn er nog aanvullende opmerkingen/vragen die je graag wilt delen?

Verwerking van data: Dit interview zullen wij gebruiken voor het beantwoorden van onze hoofd- en deelvragen. De data zal anoniem worden verwerkt.

Resultaten terugkoppelen: Wij zullen aan het einde van ons onderzoek de resultaten naar je terugkoppelen via een mail, in een bespreking of tijdens onze eindpresentatie.

Bedanken: bedankt voor het meewerken aan dit onderzoek

Bijlage 5: Codelijst

Thema's	Codes / subthema's	Fragmentnummers
Deelvraag 1 Ideeën/meningen	Visie op ontwikkeling	
	Voorwaarden	
	Opbrengstgericht werken algemeen	
	Nieuw cyclus systeem (LOGOS) - Positief - Systematischer werken - Praktisch handig in gebruik - Bewustwording/borging - Negatief - Algemeen - Neutraal/vragen/zoekende in	
	Werken met streefdoelen (beginsituatie) - Positief - Inzichtelijk/overzichtelijk/helder - Functionaliteit doelen - Doelen als hulpmiddel - Negatief - Niet passende doelen/niet de belangrijkste doelen - Vooruitstrevende doelen/OGW - Neutraal	
	Invoeren leerkrachtinterventies (plan van aanpak) - Positief - Inzichtelijk - Borgen - Negatief - Twijfel aan functionaliteit Neutraal	
	Leeropbrengsten - Verwachtingen/wensen/vragen leerkrachten - Verwachtingen/wensen intern begeleider - Zorgpunten	
	Verandering	
Deelvraag 2 Ervaringen	Cyclus LOGOS	
	Beginsituatie	
	Doelen stellen - Dagelijks gebruik - Aansluitende doelen kiezen - Doelen in VSO projecten - Doelen buiten de gekozen doelen	
	Plan van aanpak/leerkrachtinterventies - Kiezen van werkwijze - Opschrijven aanpak - Tijd - Organisatorische projecten	
	Uitvoeren - Organiseren - Klas overstijgend	
	Evaluatie - Algemeen - Zes wekelijkse cyclus - Dagelijks - LOGOS - Wanneer is een doel behaald - Terugkijken - Wanneer doel niet behaald is	

	Invloed doelgroep - Ziekte/afwezigheid	
	Organisatorisch problemen	
	Benutten van de opbrengsten	
	Logos	
	Eerste indruk	
	Praktische problemen - Slotjes - Streefdoelen - Groepsplannen - Overig	
	Overig - Nog niet in thuis - Overig	
	Weerstand	
	Ondersteuning proces en LOGOS - Eenduidigheid Intern begeleiders	
	Scholing proces en LOGOS - Negatief - Positief - Overig - Scholing Intern begeleiders	
Deelvraag 3 Wensen	Wensen proces - Houding/instelling - Scholing/ondersteuning - Doelen stellen - Tijd - Evaluatie - Organisatie	
	Wensen praktisch - Inschalen streefdoelen - Overzicht lesprogramma - Leerkrachtinterventies/aanpak - Evaluatie	
Deelvraag 4 Ideeën intern begeleiders	Eigen rol binnen dit proces - Eigen functie - Ondersteunen - Uitdaging - Moeilijkheden	
	Weerstand - Verandering - Leeftijd - Afname weerstand	
	Behoeften van leerkrachten - Proces - Praktisch	
	Verbetering - Beginsituatie - Doelen - Leerkrachtinterventies - Uitvoering - Evaluatie	

Bijlage 6: Praktische problemen LOGOS

- De doelen in LOGOS sluiten niet altijd goed aan bij de leerling, omdat zij zich disharmonisch ontwikkelen. De leerkrachten zouden intensievere ondersteuning vanuit de intern begeleiders kunnen krijgen. Vervolgens kan er samen gekeken worden naar wat de beste optie is voor een leerling waarbij de doelen niet goed aansluiten: moeten de leerkrachten een handelingsplan gaan schrijven voor een leerling die alleen met rekenen op een lager niveau functioneert of moet de leerling echt een niveau lager ingeschaald worden. Dit is niet altijd duidelijk voor de leerkrachten. Zowel leerkrachten als intern begeleiders zouden hier meer initiatief in mogen nemen naar elkaar om weerstand en teleurstelling te voorkomen.
- Een aantal leerkrachten hebben moeite met het zoeken naar doelen op het juiste niveau. Zij zouden makkelijk en snel de lijst moeten kunnen zien met alle doelen van de verschillende niveaus.
- Ook moet er meer eenduidigheid ontstaan over wanneer een doel behaald is of niet behaald is. Intern begeleiders en leerkrachten zouden hier samen over in gesprek moeten en kijken wat passend is bij deze doelgroep.
- Doelen van projecten komen nauwelijks terug in LOGOS. De intern begeleiders en leerkrachten kunnen samen kijken of het misschien wel mogelijk is om deze doelen op een andere manier terug te laten komen. Daarnaast kan het ook zijn dat ze wel in LOGOS staan alleen niet zo letterlijk zijn beschreven en dus wel ergens onder vallen.
- Over het invullen van een plan van aanpak is ook veel onduidelijkheid. De intern begeleiders zullen hierin een keuze moeten maken wanneer dit wel moet en wanneer dit niet hoeft. Op dit moment wordt dit door de meeste leerkrachten niet gedaan, omdat ze het in hun hoofd hebben en het voor hun logisch zijn. Zij geven ook aan dat ze geen tijd hebben om alles helemaal uit te werken en dit ook niet altijd nodig is door de ervaring die ze hebben.
- Veel leerkrachten zijn nog bang dat er weer slotjes op de individuele handelingsplannen terugkomen. Hierdoor zijn een aantal leerkrachten geneigd om geen handelingsplan meer te schrijven. Vanuit de intern begeleiders zou er meer duidelijkheid en overtuiging moeten komen dat dit een breuk was in het systeem en dit inmiddels is opgelost. En dat zij nu gewoon een handelingsplan kunnen schrijven zonder zich zorgen hoeven te maken dat er een slotje op komt.
- Over het invoeren van leerkrachtinterventies is nog veel onduidelijkheid en leerkrachten zien niet in hoe functioneel dit is. Wat moeten ze precies invullen, wanneer moeten zij dit wel invullen en wanneer niet, hoe uitgebreid moeten ze dit dan beschrijven en wat is het nut hiervan? Hier moet eenduidigheid en duidelijkheid over ontstaan.
- De intern begeleiders zullen samen met leerkrachten en eventueel de ontwikkelaar kunnen kijken of het mogelijk is om een weekplanning, doelen en evaluatie in een systeem te krijgen. Leerkrachten kunnen dit dan 's ochtends openen en zien waar er deze week aan gewerkt wordt.
- De zes wekelijkse evaluatie van de doelen sluiten niet altijd goed aan en dit blijkt vaak te kort te zijn. Intern begeleiders zouden samen met de leerkracht hierover in gesprek moeten en kijken wat wel passend is voor deze doelgroep.